

Jalostuksen tavoiteohjelma

Shiba

Hyväksytty rotua harrastavan yhdistyksen yleiskokouksessa [28.4.2024]
Hyväksytty rotujärjestön yleiskokouksessa [pp.kk.2024]
SKL:n jalostustieteellinen toimikunta hyväksynyt [pp.kk.2024]

Sisällys

1. YHTEENVETO.....	4
2. RODUN TAUSTA.....	6
3. JÄRJESTÖORGANISAATIO JA SEN HISTORIA.....	7
4. RODUN NYKYTILANNE.....	8
4.1. Populaation rakenne ja jalostuspohja.....	8
4.1.1 Populaation rakenne ja sukusiitos.....	8
4.1.2 Jalostuspohja.....	10
4.1.3 Rodun populaatiot muissa maissa.....	14
4.1.4 Yhteenveto populaation rakenteesta ja jalostuspohjasta.....	15
4.2 Luonne ja käyttäytyminen sekä käyttöominaisuudet.....	16
4.2.1 Rotumääritelmän maininnat luonteesta ja käyttäytymisestä sekä rodun käyttötarkoituksesta.....	16
4.2.2 Jakautuminen näyttely- / käyttö- / tms. -linjoihin.....	16
4.2.3 PEVISA-ohjelmaan sisällytetty luonteen ja käyttäytymisen testaus ja/tai kuvaus.....	16
4.2.4 Luonne ja käyttäytyminen päivittäistilanteissa.....	16
4.2.5 Käyttö- ja koeominaisuudet.....	21
4.2.6 Käyttäytyminen kotona sekä lisääntymiskäyttäytyminen.....	23
4.2.7 Yhteenveto rodun käyttäytymisen ja luonteen keskeisimmistä ongelmakohdista sekä niiden korjaamisesta.....	25
4.3. Terveys ja lisääntyminen.....	25
4.3.1 PEVISA-ohjelmaan sisällytetyt sairaudet ja viat.....	25
4.3.2 Muut rodulla todetut merkittävät sairaudet ja viat.....	34
4.3.3 Yleisimmät kuolinsyyt.....	40
4.3.4 Lisääntyminen.....	40
4.3.5 Sairauksille ja lisääntymisongelmille altistavat anatomiset piirteet.....	42
4.3.6 Yhteenveto rodun keskeisimmistä ongelmista terveydessä ja lisääntymisessä.....	42
4.4. Ulkomuoto.....	43
4.4.1 Rotumääritelmä.....	43
4.4.2 Näyttelyt ja jalostustarkastukset.....	45
4.4.3 Ulkomuoto ja rodun käyttötarkoitus.....	46
4.4.4 Yhteenveto rodun keskeisimmistä ulkomuoto- ja rakenneongelmista.....	47
5. YHTEENVETO AIEMMAN JALOSTUKSEN TAVOITEOHJELMAN TOTEUTUMISESTA.....	49
5.1 Käytetyimpien jalostuskoirien taso.....	49
5.2 Aiemman jalostuksen tavoiteohjelman toteutuminen.....	51
6. JALOSTUKSEN TAVOITTEET JA TOTEUTUS.....	54

6.1 Jalostuksen tavoitteet.....	54
6.2 Suositukset jalostuskoirille ja yhdistelmille	54
6.3 Rotujärjestön toimenpiteet	55
6.4 Uhat ja mahdollisuudet sekä varautuminen ongelmiin.....	56
6.5 Toimintasuunnitelma ja tavoiteohjelman seuranta	57
7. LÄHTEET	59
8. LIITTEET	60
Liite 1: Shibana luonnetestitulokset 2000-luvulla	61
Liite 2: Suomen Kennelliiton terveystarkastus - tulokset shiba-vastauksista 1.1.2024	65
Liite 3: Havainnollistavia kaavioita shibojen terveys- ja jalostusdatasta.....	76
Liite 4: Jalostuksen ulkopuolelle rajattujen koirien osuudet	79

1. YHTEENVETO

Rodun käyttötarkoitus

Shiba on hyvin alkukantainen rotu. Rotu periytyy ensimmäisistä Japaniin tulleista koirista ja sen historia on tuhansia vuosia vanha. Sana ”shiba” viittaa koiran pieneen kokoon ja punaiseen väriin. Shibaa on alun perin käytetty lintujen ja pienriistan metsästyksen Japanin vuoristoisilla alueilla. Nykyään shiba on lähinnä seurakoira ja se onkin Japanin suosituin kotimainen koirarotu. Shiba on tarkkaavainen, rohkea ja liikkuu ketterästi. Sopusuhtainen ja mittasuhteiltaan luonnollinen shiba on melko terve ja pitkäikäinen rotu, eikä sillä normaalisti tavata ulkomuotoon liittyviä rakenteellisia piirteitä, jotka altistaisivat sairauksille.

Keskeisimmät jalostustavoitteet sekä toimenpiteet niiden saavuttamiseksi

Luonne ja käyttäytyminen	
Tavoitteet	PEVISA, jalostussuositukset, muut toimenpiteet
Tasapainoisen luonteen ja käyttäytymisen vahvistaminen: Riittävän hermorakenteen ja toimintakyvyn varmistaminen	<ul style="list-style-type: none">- Toimenpiteet: Tiedonjako usein eri keinoin, käyttäytymisen jalostustarkastuksen ihanneprofiilin luonti, luonnetestien tai/ja käyttäytymisen jalostustarkastuksen järjestäminen, luonnekyselyn toteutus- Jalostussuositukset: Jalostusohjesäännössä jalostuskoiralta vaaditaan näyttelytulos ERI, tai suoritettu jalostustarkastus arvioinnilla ERI / EH

Terveys	
Tavoitteet	PEVISA, jalostussuositukset, muut toimenpiteet
Rodun perinnöllisen terveystilanteen säilyttäminen ja vahvistaminen: Terveystilanteen ylläpito ja PEVISAN ulkopuolisten sairauksien ja vaivojen minimointi	<ul style="list-style-type: none">- PEVISA-ohjelman jatkaminen ja tarkentaminen: Lonkat, polvet, kyynärät, silmät, jälkeläisraja, ikärajat, nuorten koirien jälkeläisraja, yhdistelmälle asetetut vaatimukset- Jalostussuositukset: PEVISAA tarkentavat ehdot jalostusohjesäännössä- Muut toimenpiteet: Tiedonjako, geenitestitulosten tilastointi, terveystutkimusrahasotot, tiedonhankinta (mm. terveystutkimukset)

Lisääntyminen	
Tavoitteet	PEVISA, jalostussuositukset, muut toimenpiteet
Rodun luonnollisen lisääntymiskyvyn ja -vaistojen säilyttäminen sekä tiedon lisääminen lisääntymisen nykytilasta	<ul style="list-style-type: none">- Muut toimenpiteet: Tiedonjako (mm. kasvattajapäivät/-seminaarit) ja tiedonhankinta (pentuekyselyt kasvattajille, muut kyselyt ja tiedonvaihto kasvattajien välillä)

Rakenteen ja anatomian terveys	
Tavoitteet	PEVISA, jalostussuositukset, muut toimenpiteet
Liioittelemattoman ulkomuodon säilyttäminen, ulkomuodon vahvistaminen rodun kotimaan rotumääritelmän tulkinnan suuntaan	<ul style="list-style-type: none">- Jalostussuositukset: Jalostusohjesäännössä jalostuskoiralta vaaditaan näyttelytulos ERI tai suoritettu jalostustarkastus arvioinnilla ERI / EH- Muut toimenpiteet: Tiedonjako, erikoisnäyttelyn ja jalostustarkastuksen järjestäminen, tuomarikoulutukset

Jalostuspohja	
Tavoitteet	PEVISA, jalostussuositukset, muut toimenpiteet
Geneettisen monimuotoisuuden parantaminen muun muassa kiinnittämällä huomiota käytetyimpien jalostuskoirien erisukuisuuteen	<ul style="list-style-type: none"> - PEVISA: Jalostuskoirien ikäraajat, nuoren koiran jälkeläismääräraja, koiran kokonaisjälkeläismäärän raja - Jalostussuositukset: Jalostusohjesäännössä ei sallita uusintayhdistelmiä (ilman poikkeuslupaa) ja kokonaisjälkeläismäärä on PEVISAA rajoittavampi, ohjaten koiran jälkeläisten terveyden arviointiin - Muut toimet: Tiedonjako

Pentueiden rekisteröintiin vaikuttavat ehdot

Shiban PEVISA-ohjelma:

Ohjelma on voimassa 1.1.2025 – 31.12.2029.

Pentujen vanhemmista tulee astutushetkellä olla lonkkakuvauslausunto, kyynärkuvauslausunto ja voimassa oleva silmätarkastuslausunto sekä polvitarkastuslausunto. Tarkastushetkellä koiran tulee olla täyttänyt 12 kuukautta. Kyynärniveldysplasian raja-arvo on aste 1 ja tuloksen 1 saanut koira on paritettava tuloksen 0 saaneen koiran kanssa. Patellaluksaation raja-arvo on aste 2 ja tuloksen 2 saanut koira on paritettava tuloksen 0 saaneen koiran kanssa. Lonkkaniveldysplasian raja-arvo on tulos D ja tuloksen D saanut koira on paritettava tuloksen A saaneen koiran kanssa. Silmätutkimus ei saa astutushetkellä olla 36 kuukautta vanhempi.

Nartun tulee astutushetkellä olla vähintään 24 kk ikäinen ja uroksen vähintään 18 kk ikäinen. Rekisteröitävien jälkeläisten enimmäismäärä on 30 pentua per koira, joista korkeintaan 10 pentua alle 4 vuoden iässä tapahtuneesta astutuksesta. Viimeinen sallittu pentue voidaan kuitenkin rekisteröidä kokonaisuudessaan.

Samasta yhdistelmästä rekisteröidään korkeintaan kaksi pentuetta.

Terveystutkimusten ajankohta ja voimassaolo:

- Lonkkanivelten röntgenkuvaus: Koiran on oltava iältään vähintään 12 kk. Raja-arvo on D ja tuloksen D saanut koira on paritettava tuloksen A saaneen koiran kanssa. Terveystutkimuksilla ei voimassaoloaikaa.
- Kyynärnivelten röntgenkuvaus: Koiran on oltava iältään vähintään 12 kk. Raja-arvo on 1 ja tuloksen 1 saanut koira on paritettava tuloksen 0 saaneen koiran kanssa. Terveystutkimuksilla ei voimassaoloaikaa.
- Polvilumpioluksaation tutkiminen: Koiran on oltava iältään vähintään 12 kk. Raja-arvo 2 ja tuloksen 2 saanut koira on paritettava tuloksen 0 saaneen koiran kanssa. Alle kolmen vuoden ikäiselle koiralle annettu lausunto on voimassa kaksi vuotta. Mikäli koira on tutkimushetkellä täyttänyt kolme vuotta, ei tutkimusta tarvitse uusia.
- Perinnöllisten silmäsairauksien tutkiminen: Koiran on oltava iältään vähintään 12 kk. Silmätutkimus on voimassa 3 vuotta.

Ulkomaisille koirille myönnetään pysyvä poikkeuslupa, jossa ulkomaiselta koiralta ei vaadita PEVISA-tutkimuksia. Poikkeuslupa voidaan myöntää ulkomaiselle urokselle korkeintaan kahteen pentueeseen ja jalostuslainaan tuodulle nartulle yhteen pentueeseen. Käytettäessä ulkomaista koiraa, jolla ei ole tutkimustuloksia, on toisen osapuolen oltava terveystutkimuksiltaan kaikilta osin terve (silmit, polvet, lonkat, kyynäret).

2. RODUN TAUSTA

Perinteisesti alkuperäisiin japanilaisiin pystykorvarotuihin on luettu kuuluviksi akita, hokkaidonkoira, kainkoira, kishunkoira, shikokunkoira ja shiba. Viimeaikaisemmat geneettiset tutkimukset antavat kuitenkin ymmärtää, että japanilaiset ja korealaiset rodut voidaan ryhmitellä kolmeen eri kategoriaan niiden alkuperän ja rotupuhtauden perusteella. Nykyinen shiba kuuluu kolmanteen ja nuorimpaan kategoriaan. Tämän ryhmän rodut (akita, kainkoira, kishunkoira, mikawa, mino shiba, satsumankoira, shikokunkoira ja shiban shinshu-variaatio) polveutuvat useasta eri kantarodusta ja ovat sekoittuneet aikojen saatossa enemmän myös muihin rotuihin. (Holger Funk)

Shiba ei ollut alkujaan yhtenäinen rotu, vaan koostui Japanin eri puolilta olevista, toisiaan paljon muistuttavista koiratyypeistä. Näitä kaikkia oli käytetty saman tyyppiseen työhön, pienriistan metsästykseseen. Shiboja risteytettiin yleisesti esimerkiksi englantilaisten lintukoirien kanssa.

Nagano-vuoren ympäristössä pieniä koiria on kutsuttu shiba inuiksi aikojen alusta lähtien. Shinshun alueella oli koiria, joita paikallisesti kutsuttiin shinshu-shiboiksi. Gifun alueelta tulivat mino-koirat, Tottorin ja Shimanen alueilta sanin-koirat. Kaikki nämä muistuttivat toisiaan, mutta niissä oli kussakin omat tyyppieronsa.

Alkuperäisten japanilaisten koirarotujen vaalimiseen tähtäävä yhdistys Nihon Ken Hozonkai eli NIPPO perustettiin 1928. Tohtori Saito perusti yhdistyksen muutaman hyvän ystävänsä kera: Tatsuo Nakajo (shinshu-shibojen asiantuntija), Masayu Ishikawa (mino/gifu-shiba ekspertti), sekä Mazuso Ozaki, joka keskittyi sanin-shibaan. Nämä miehet tekivät korvaamattoman työn jäljittämällä ja luetteloidmalla koiria, kukin omalla alueellaan. Harvalukuisten, puhtaiden verilinjojen vaaliminen alkoi. Rotumääritelmä laadittiin lopulta vuonna 1934. Vuonna 1937 shiba nimettiin Japanin kansallisarteeksi.

Toisen maailmansodan jälkeen shiba rotuna elvytettiin NIPPO-organisaation valvonnassa. Nykyään Japanissa on noin 900 000 shibaa, ja shiba onkin Japanissa nostettu kansallisarteiden asemaan. Vuosittain pidetään 42 paikallista ja 8 alueellista NIPPO-näyttelyä ja kaiken kruunaa jokasyksyinen kansallinen näyttely.

Toisen maailmansodan jälkeen japanilaiset veivät koiriaan eri maihin. Euroopan maista shiba rantautui ensimmäisenä Ruotsiin, Tanskaan ja Italiaan. Ensimmäiset shibat tuotiin Suomeen vuonna 1987 Ruotsista ja Japanista. Ensimmäisillä ruotsintuonneilla ei ole jälkeläisiä ja japanintuonneillakin vain muutama. Vuoteen 2000 mennessä Suomeen oli tuotu 30 shibaa, pääosin Euroopasta, mutta myös muista maanosista. Nykyään Suomeen tuodaan muutamia kymmeniä shiboja vuosittain.

Shiboja on ollut Suomessa vielä melko lyhyen aikaa, ja kasvatusta oli ensimmäisinä vuosina vähäistä. Kasvatustoiminta kasvoi 2020-luvulle asti maltillisesti, mutta on viime vuosina kiihtynyt.

Suomeen on rekisteröity 2054 shibaa 3.2.2024 mennessä.

3. JÄRJESTÖORGANISAATIO JA SEN HISTORIA

Shibojen rotujärjestö on Suomen Seurakoirayhdistys ry (SSKY). Rotuyhdistyksenä oli vuoteen 2007 asti Akita & Shiba ry, joka perustettiin vuonna 1989 Tuusulassa ja merkittiin yhdistysrekisteriin 16.12.1991. Shibat tulivat mukaan yhdistyksen toimintaan vuonna 1999.

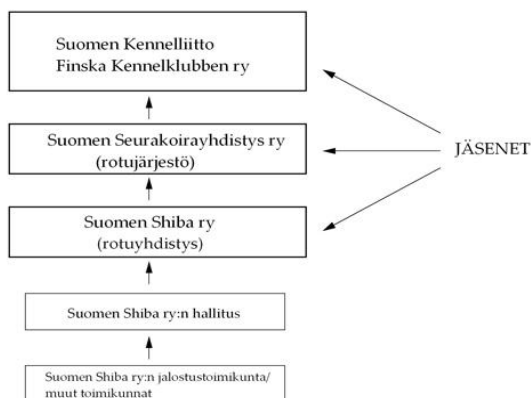
Suomen Shiba ry perustettiin Helsingissä 21.1.2007. Akita & Shiba ry:n vuosikokous hyväksyi 17.2.2007 Lempäälässä pidetyssä kokouksessa sääntömuutoksen, jonka myötä yhdistys luopui shibojen edustusoikeudesta, ja yhdistyksen nimi muutettiin Akita ry:ksi. Tämän jälkeen Suomen Shiba ry:stä tuli shiba-rotua virallisesti edustava rotuyhdistys.

Suomen Shiba ry:n jäsenmäärä 31.12.2023 oli 384 jäsentä. Jäsenmäärä on kasvanut hiljalleen rodun kasvun mukana.

Shiban jalostusta ohjaa yhdistyksen hallituksen alainen jalostustoimikunta, jonka jäsenet valitaan yleiskokouksessa. Jalostustoimikuntaan kuuluu puheenjohtaja, sihteeri sekä vähintään kolme jäsentä. Äänestystilanteessa äänen mennessä tasan puheenjohtajan ääni ratkaisee.

Jalostustoimikunnan tehtävänä on kokoontua käsittelemään rodun jalostukseen liittyviä aiheita sekä seurata jalostustoiminnan kehittämiseen liittyvää uutisointia esimerkiksi Kennelliitolta. Toimikunta tarjoaa kasvattajille ja uroksien omistajille jalostusneuvontaa ja välittää jalostukseen liittyvää tietoa kasvattajille ja jäsenistölle. Toimikunta ylläpitää jalostustoimikunnan määräämiä sääntöjä (jalostusohjesääntöä) noudattavaa kasvattajalistaa. Toimikunta kerää ja jakaa rodusta terveystietoa ja seuraa voimassa olevan jalostuksen tavoiteohjelman ja PEVISA-ohjelman toteutumista. Jalostustoimikunta vastaa jäsenistön jalostuskyselyihin ja käsittelee saapuvat poikkeuslupa-anomukset sekä ylläpitää jalostusuroslistaa. Tarvittaessa toimikunta tarjoaa neuvontaa ja tukea koirien tuontiin jalostuspohjan laajentamiseksi. Jalostustoimikunta tekee yhteistyötä rotujärjestö SSKY:n kanssa mm. näyttelytuomarikoulutuksissa ja -kollegioissa sekä SSKY:n erikoisnäyttelyn tuomarivalinnoissa.

Jalostustoimikunnan toimikausi on kaksi vuotta eli sen puheenjohtaja ja jäsenet valitaan kahdeksi vuodeksi kerrallaan. Jalostustoimikunnan jäsenten tulisi olla lähinnä rodun kasvattajia tai henkilöitä, joilla on kokemusta jalostustyöstä yleensä. Suositus on, että ainakin yhdellä toimikunnan jäsenistä on jalostusneuvojan peruskurssi suoritettuna. Toimikunnan jäsenten tulee toimia puolueettomasti ja nauttia jäsenistön luottamusta.

4. RODUN NYKYTILANNE

4.1. Populaation rakenne ja jalostuspohja

Mitä monimuotoisempi rotu on, sitä useampia erilaisia versioita sillä on olemassa samasta geenistä. Tämä mahdollistaa rodun yksilöiden geenipareihin heterotsygotiaa, joka antaa niille yleistä elinvoimaa ja suojaa monen perinnöllisen vian ja sairauden puhkeamiselta. Monimuotoisuus on tärkeää myös immuunijärjestelmässä, jonka geenikirjon kapeneminen voi johtaa esimerkiksi tulehdussairauksiin, autoimmuunitauteihin ja allergioihin. Jalostus ja perinnöllinen edistyminenkin ovat mahdollisia vain, jos koirien välillä on perinnöllistä vaihtelua.

Suurilukuinenkin koirarotu on monimuotoisuudeltaan suppea, jos vain pientä osaa rodun koirista ja sukulinjoista on käytetty jalostukseen tai jos rodussa on koiria, joilla on rodun yksilömäärään nähden liian suuret jälkeläismäärät. Tällaiset koirat levittävät haitalliset mutaatioalleelinsa vähitellen koko rotuun, jolloin jostakin yksittäisestä mutaatiosta saattaa syntyä rodulle uusi tyyppivika tai -sairaus. Vähitellen on vaikea löytää jalostukseen koiria, joilla ei tätä mutaatiota ole. Jalostukseen tulisi käyttää koiria tasaisesti rodun kaikista sukulinjoista. (MMT Katariina Mäki)

Ihannetilanteessa jalostukseen käytetään puolia syntyvistä koirista, tai pentuekoko huomioiden se rodun osuus, joka saadaan jakamalla luku 2 rodun keskimääräisellä pentuekolla. Jos rodun pentuekoko on vaikkapa 5, jalostukseen tulisi käyttää 40 % rodun koirista. Monimuotoisuutta turvaava rajoitus yksittäisen koiran elinikäiselle jälkeläismäärälle on pienilukuisissa roduissa 5 % ja suurilukuisissa 2–3 % suhteessa rodun neljän vuoden rekisteröintiin. Yhdessäkään rodussa ei yhdellä yksilöllä saisi olla enempää kuin 100 jälkeläistä. (MMT Katariina Mäki)

4.1.1 Populaation rakenne ja sukusiitos

Taulukko 1. Vuositilasto – rekisteröinnit (2009–2023)

Per vuosi	2023	2022	2021	2020	2019	2018	2017	2016	2015	2014	2013	2012	2011	2010	2009
Pennut, kotimaiset	168	132	143	93	83	105	75	77	64	60	52	72	52	68	43
Tuonnit	30	85	33	35	15	11	22	10	11	10	21	17	12	12	13
Rekisteröinnit yht.	198	217	176	128	98	116	97	87	75	70	73	89	64	80	56
Urosten ka jalostuskäytön ikä	3 v 1 kk	3 v 4 kk	3 v 11kk	4 v 4 kk	5 v 3 kk	4 v 11kk	5 v 2 kk	5 v 0 kk	4 v 4 kk	4 v 3 kk	3 v 4 kk	2 v 9 kk	2 v 8 kk	3 v 0 kk	4 v 6 kk
Narttujen ka jalostuskäytön ikä	3 v 9 kk	3 v 2 kk	3 v 8 kk	3 v 3 kk	4 v 0 kk	3 v 9 kk	4 v 4 kk	3 v 9 kk	3 v 7 kk	3 v 4 kk	3 v 0 kk	3 v 9 kk	4 v 2 kk	2 v 10kk	3 v 7 kk
Sukusiitosprosentti	1,74	1,80	1,77	0,19	1,05	0,98	1,66	0,87	0,93	0,90	1,05	0,84	0,25	0,95	1,81

Rekisteröintimäärät Suomessa

Shibojen rekisteröintimäärät ovat olleet viime vuosina kasvussa ja shiba onkin rekisteröinneillään kivunnut Suomessa sadan runsaslukuisimman koirarodun joukkoon. Vuosittaisen 100 rekisteröinnin rajapyykki ylitettiin ensimmäisen kerran 2018 ja 200 rekisteröinnin rajapyykki ylittyi jo vuonna 2022. Pentujen määrä vuosittain on yli tuplaantunut viimeisen kymmenen vuoden aikana. Samaan aikaan myös tuontien määrä on keskimäärin lähes kolminkertaistunut.

Tuontikoirien vuosittainen lukumäärä

Viimeisen viiden vuoden aikana tuonteja on shiboissa rekisteröity keskimäärin 40 vuosittain. Vuosina 2000–2023 Suomeen on tuotu yhteensä noin 370 shibaa, kutakuinkin puolet narttuja ja puolet uroksia.

Tilastoissa tuontien huippuvuosi oli 2022, sillä silloin Suomeen rekisteröitiin ennätyselliset 85 tuontishibaa. Todennäköisesti tämä johtui maaliskuussa 2022 voimaantulleesta venäläisten ja valkovenäläisten koirien rekisteröintikiellosta – jo aiemmin Suomeen tuodut, mutta rekisteröimättä vielä jääneet koirat rekisteröitiin ennen kiellon voimaantuloa.

Suuri osa rodun tuonneista on eri puolilta Eurooppaa, mutta myös shibojen alkuperämaa Japani on ollut suosittu tuontimaa. Tuonnit Venäjältä kasvoivat voimakkaasti vuoteen 2021 asti. Euroopan, Venäjän ja Japanin lisäksi joitakin shiboja on tuotu Pohjois-Amerikasta, lähinnä Yhdysvalloista.

Suomessa kasvatettuja koiria on viety ainakin Ruotsiin, Norjaan, Belgiaan, Saksaan, Viroon ja Tanskaan. Tuonteja on kuitenkin aina ollut huomattavasti enemmän kuin vientejä.

Rodun jalostusurosten ja -narttujen ikä

Urosten keskimääräinen jalostuskäytön ikä on vaihdellut viime vuosina 3–4 ikävuoden tienoilla. Nartuilla jalostusikä on ollut hieman uroksia alhaisempi. Parhaimmillaan vuonna 2017 urokset olivat keskimäärin yli 5-vuotiaita ja nartut yli 4-vuotiaita, mutta sittemmin jalostuskäytön keski-ikä on ollut selvästi laskusuunnassa. Huomionarvoista on, että viimeisinä vuosina kaikkein eniten käytetyillä jalostusuroksilla on jo useita tai jopa maksimimäärä pentueita ennen 5-vuoden ikää.

Koiraa ei tulisi käyttää useaan kertaan jalostukseen ennen kuin ollaan saanut tietoa siitä mitä se on periyttänyt edellisissä pentueissaan. Useimmat perinnölliset sairaudet puhkeavat 3–4-vuoden iässä. Roduissa, joiden tyypilliset perinnölliset ongelmat eivät tule esiin ennen 5–7 –vuoden ikää, kannattaa jalostukseen käyttää koiria, jotka ovat itse terveitä 2,5-vuotiaina ja joiden vanhemmat ja muut lähisukulaiset ovat terveitä vielä 5–6 –vuotiaina. Jalostusta varten tarvitaan tuloksia ja tietoja mahdollisimman suuresta osasta rodun koiria ja niiden ominaisuuksia. (Kennelliitto, Kasvattajan peruskurssi)

Tietoa sukusiitoksesta ja rodun vuosittainen sukusiitosaste

Sukusiitoksessa pentueen vanhempina käytettävät koirat ovat keskenään sukua. Sukusiitoksena pidetään serkusten tai läheisempien sukulaisten yhdistämistä. Sukusiitos kasvattaa riskiä perinnöllisten sairauksien esilletuloon. Sukusiitosaste tai -prosentti on todennäköisyys sille, että satunnaisesti valittu geenipari sisältää geenistä kaksi samaa alleelia (versiota), jotka ovat molemmat peräisin samalta esivanhemmalta. Saman esivanhemman tietty alleeli on siis tullut koiralle sekä isän että emän kautta. Yleisesti voidaan sanoa, että jos sukusiitosaste on yli 10 %, on ylitetty raja, jolloin haittoja alkaa näkyä. Todennäköisyys esimerkiksi hedelmällisyyden ja elinvoiman heikkenemiseen kasvaa. (Suomen Kennelliitto)

Shibojen kasvatustoiminta on viime vuosina kiihtynyt. Kasvattaja on tullut lisää, keskimääräinen kasvattajan pentuemäärä on noussut ja myös kennelnimettömiä kasvattajia on aiempaa enemmän. Suomeen rekisteröityjen shibojen määrä ylitti 2000 rajapyykin loppuvuodesta 2023. Tuonteja on useista maista, mutta kaikki tuonnit eivät kuitenkaan ole erisukuisia.

Shibojen vuosittainen, keskimääräinen sukusiitosaste on vaihdellut viimeisen viiden vuoden aikana 0,2–2 % välillä, keskiarvona 1,31 %. Korkeimmillaan yksittäisen koiran sukusiitosaste rodussa kohoaa yli 30 prosentin. Kyse on tuontikoirasta ja Japanissa sukusiitos onkin kohtuullisen tavallista. Lisäksi Suomessa on viime vuosina toteutunut muutamia yhdistelmiä, joiden sukusiitosasteet ovat 6,25–12 %.

On huomioitava, että Koiranetin ilmoittama sukusiitosaste on muilla kuin kotimaisilla roduilla laskettu puutteellisen sukupolvitiedon mukaan, joten se on aliarvio todellisesta tilanteesta. Sen kehittymis-suunta on kuitenkin tärkeä. Suosituksen mukaan yhdistelmän sukusiitosasteen ei tulisi ylittää serkusparituksen rajaa eli 6,25 %.

Shiboissa erityisesti jotkut tuontiurokset ovat nousseet vuosien varrella suosituiksi jalostuskäytössä, mikä rodun alkuaikoina oli jossain määrin väistämätöntä. Jalostuspohja on melko kapea, mutta shibojen parissa on havaittavissa edelleen kohtalaista kiinnostusta erisukuisten koirien tuomiseen. Uudet tuontikoirat ovat tervetulleita rodun tulevaa jalostusta silmällä pitäen, kunhan yksittäisten urosten liikakäyttöä vältetään ja koirat edustavat eri linjoja kuin jo maassa olevat.

4.1.2 Jalostuspohja

Taulukko 2. Jalostuspohja per sukupolvi (4 vuotta)

Per sukupolvi (4 vuotta)	2023	2022	2021	2020	2019	2018	2017	2016	2015	2014	2013	2012	2011	2010	2009
Jalostukseen käytetyt eri urokset	74	60	64	57	53	50	47	48	42	39	39	42	38	36	28
Jalostukseen käytetyt eri nartut	95	88	85	76	69	68	64	65	65	63	61	56	52	48	36
Isät/emät	0,78	0,68	0,75	0,75	0,77	0,74	0,73	0,74	0,65	0,62	0,64	0,75	0,73	0,75	0,78
Tehollinen populaatio	116 (35%)	102 (36%)	102 (38%)	91 (39%)	84 (37%)	81 (36%)	76 (38%)	78 (45%)	73 (43%)	70 (43%)	68 (40%)	67 (41%)	62 (41%)	58 (43%)	44 (41%)
Uroksista käytetty jalostukseen	9%	14%	14%	16%	18%	15%	17%	19%	18%	18%	21%	20%	23%	24%	21%
Nartuista käytetty jalostukseen	12%	17%	23%	28%	29%	28%	29%	25%	35%	34%	36%	42%	39%	37%	34%

Isät/emät -luku ja jalostukseen käytettyjen urosten ja narttujen osuus syntyneistä

Shibojen Isät/emät -luvun suhde on ollut viimeisen neljän vuoden aikana välillä 0,68–0,78. Mitä lähempänä suhde olisi yhtä, sitä tasaisempaa on urosten jalostuskäyttö, ja mitä tasaisemmin uroksia käytetään jalostukseen, sitä tehokkaammin saadaan säilytettyä rodun perinnöllistä vaihtelua.

Viimeisen parin vuoden aikana yhä pienempää osaa nartuista ja uroksista on käytetty jalostukseen. Parhaimpina vuosina nartuista yli 40 % (2012) ja uroksista 24 % (2010) per sukupolvi on käytetty jalostuksessa, mutta trendi on kääntynyt laskuun. Nuorimpien ikäluokkien koiria käytetään vielä jalostukseen, mutta on silti syytä tarkkailla, ettei erityisesti eri urosten prosentuaalinen määrä jatka laskuaan.

Tietoa tehollisesta populaatiokoosta

Tehollinen populaatiokoko on laskennallinen arvio rodun perinnöllisestä monimuotoisuudesta. Suomen Kennelliiton mukaan yksinkertaistaen voidaan sanoa, että tehollinen populaatiokoko kertoo kuinka

monen yksilön geenimuotoja tietyssä rodussa tai kannassa on. Esimerkiksi lukema 50 tarkoittaa, että rodun sukusiitosaste kasvaa yhtä nopeasti kuin jos rodussa olisi 50 tasaisesti jalostukseen käytettyä, keskenään eri sukuista koiraa. Mitä pienempi tehollinen koko on, sitä nopeammin rodun sisäinen sukulaisuus kasvaa ja perinnöllinen vaihtelu vähenee. Samalla sukusiitoksen välttäminen vaikeutuu.

Kun tehollista kokoa arvioidaan jalostuskoirien lukumääristä tai rekisteriaineistojen sukutauluista, laskelmat tehdään aina sukupolvea kohden. Sukupolven pituus on seurakoirilla kolmesta neljään vuotta. Nyrkkisääntönä on, että tehollinen koko on enintään neljä kertaa tänä aikana jalostukseen käytettyjen, eri sukuisten urosten lukumäärä.

Nykytiedon mukaan tehollisen populaatiokoon tulisi olla vähintään 100 lyhyellä aikavälillä ja pitkällä aikavälillä huomattavasti suurempi, jopa tuhat yksilöä. Kun populaatiokoko on tarpeeksi suuri, se vähentää sukulaistumista ja siten myös sukusiitostaantumaa. Tehollisen populaatiokoon saa pidettyä parhaiten mahdollisimman suurena, kun rodun koiria ja sukulinjoja käytetään jalostukseen mahdollisimman laajasti ja huolehditaan tasaisesta jälkeläismäärästä. (Mujunen, Salme ja Mäki, Katariina, Suomen Kennelliitto)

Rodun tehollinen populaatiokoko

Kennelliiton jalostustietojärjestelmässä Koiranetissä käytettävää jalostuskoirien lukumääriin perustuvaa laskentakaavaa on hieman muokattu, jotta se huomioisi paremmin jalostuskoirien epätasaiset jälkeläismäärät ja keskinäisen sukulaisuuden. Jalostustietojärjestelmässä käytetään kaavaa $N_e = \frac{4 \cdot N_u \cdot N_n}{2 \cdot N_u + N_n}$, jossa

- N_u on neljän vuoden aikana käytössä olleiden eri jalostusurosten ja
- N_n neljän vuoden aikana käytössä olleiden eri jalostusnarttujen lukumäärä.

Shiboilla vuosien 2019–2022 aikana on käytetty jalostukseen 60 urosta ja 88 narttua, jolloin rodun tehollinen populaatiokoko on yllä olevan kaavan mukaan

$$= 4 \cdot 60 \cdot 88 / (2 \cdot 60 + 88) = 21\,120 / 208 = \mathbf{101,5}$$

Vuosien 2014–2018 aikana shibojen tehollinen populaatio oli 80,29, joten edellisen sukupolven (4 vuoden) aikana tehollinen populaatio on noussut kahdenkymmenen yksikön verran. Shiboissa viimeisten sukupolvien aikana sekä jalostukseen käytettävien urosten että narttujen määrä on selvästi noussut rodun rekisteröintien voimakkaan kasvun mukana.

On kuitenkin huomioitava, että jalostuskoirien lukumäärän perusteella laskettu tehollinen koko on aina yliarvio, koska kaava olettaa, etteivät jalostuskoirat ole toisilleen sukua ja että niillä on tasaiset jälkeläismäärät. Tämä ei pidä shiboillakaan paikkaansa, vaan monet jalostuskoirista ovat sukua toisilleen. Parempi tapa arvioida tehollista populaatiokokoa perustuisi rodun keskimääräisen sukusiitosasteen kasvunopeuteen, mutta tämä kaava toimii vain suljetulle populaatiolle ja aineistolle, jossa sukupuut ovat hyvin pitkiä. (Suomen Kennelliitto)

Shibojen tehollinen populaatiokoko ei ole vielä erityisen suuri kannan geneettisen monimuotoisuuden ylläpitoon, joten edelleen uusia erisukuisia tuontikoiria tarvitaan. Suomessa on ollut joitain uroksia jalostuslainassa ja astutusreissuilla on käyty muutamia kertoja muissa Pohjoismaissa ja Keski-Euroopassa. Nämä toimet auttavat tilannetta jonkin verran, mutta täysin erisukuisia tuonteja ja tuontien tasaista jalostuskäyttöä tarvittaisiin myös edelleen lisää.

Taulukko 3. Viimeisen 10 vuoden aikana jalostukseen runsaimmin käytetyt 15 urosta
(aikarajaus 2013–2023, syntymävuoden mukaan)

#	Uros (syntymävuosi)	Tilastointiaikana				Toisessa polvessa		Yhteensä	
		Pentueita	Pentuja	%-osuus	kumulat.%	Pentueita	Pentuja	Pentueita	Pentuja
1	AKITERU YAMATO (2017)	9	33	3,00%	3%	17	60	9	33
2	ZIESTAN ZAMURAI AT ARNICA MONTANA (2019)	8	29	2,64%	6%	0	0	8	29
3	LYURUA DYURING LION LEADER PRIDE (2019)	9	29	2,64%	8%	0	0	9	29
4	ARNICA MONTANA PUCHIMARU KUROMARU (2018)	7	27	2,46%	11%	1	10	7	27
5	ARNICA MONTANA FABULOUS DARLING FABULOUS (2019)	7	27	2,46%	13%	0	0	7	27
6	OAK'S KENJI (2011)	8	26	2,37%	16%	18	70	8	26
7	CHIKASHII KAMISAMA SUBARASHII (2014)	9	26	2,37%	18%	20	67	9	26
8	KINRYUU GO TOMI NO SHUREI (2010)	8	25	2,27%	20%	7	22	8	25
9	BAEWOOCHAN (2020)	7	22	2,00%	22%	0	0	7	22
10	HONTO-NO AITO (2015)	8	22	2,00%	24%	11	29	8	22
11	MORNINGSTAR'S THE SPY WHO LOVED ME (2008)	6	20	1,82%	26%	6	19	6	20
12	KENJIN NO GOMA GO RYUJIN (2019)	5	19	1,73%	28%	0	0	5	19
13	ACROSS THE UNIVERSE INCIPITA VITA (2019)	4	18	1,64%	29%	1	1	5	22
14	SOUUN NO KUROMARU GO ASHIKAGA SOUUNSOU (2014)	7	18	1,64%	31%	45	159	7	18
15	AY TO VATASHI BUSHIDO BOYKO (2017)	5	18	1,64%	33%	1	5	5	18

Taulukko 4. Viimeisen 10 vuoden aikana jalostukseen runsaimmin käytetyt 15 narttua
(aikarajaus 2013–2023, syntymävuoden mukaan)

#	Narttu (syntymävuosi)	Tilastointiaikana			Toisessa polvessa		Yhteensä	
		Pentueita	Pentuja	%-osuus	Pentueita	Pentuja	Pentueita	Pentuja
1	BLACKROYAL'S JUN (2015)	5	23	2,09%	5	17	5	23
2	ARNICA MONTANA REI SHIMURA (2016)	6	22	2,00%	5	21	6	22
3	ARNICA MONTANA QUEEN OF EVERYTHING (2018)	4	22	2,00%	0	0	4	22
4	ARNICA MONTANA PUCHIMARU KUROSAKURA (2018)	6	22	2,00%	2	7	6	22
5	ARNICA MONTANA KIYOSHI KUROSAKURA (2017)	5	21	1,91%	0	0	5	21
6	NAKANAKA NAKANAKANO (2012)	4	17	1,55%	10	30	4	17
7	MYOUBU GO CHUKEN KIKU KENSHA (2016)	4	16	1,46%	2	7	4	16
8	SROKA HANNIBAL POLAND (2014)	4	16	1,46%	6	19	4	16
9	KENSHI KITSUNE SUBARASHII (2018)	4	16	1,46%	9	27	4	16
10	ONE HUNDRED KISSES INCIPITA VITA (2014)	5	16	1,46%	29	108	5	16
11	ARNICA MONTANA KATSURA KOTAROU (2017)	4	15	1,36%	12	47	4	15
12	JITSUKO (2019)	3	15	1,36%	0	0	3	15
13	VUORENVARMAN PIPARKAKKUAKKA (2014)	5	15	1,36%	18	60	5	15
14	KOJIKI YASUMARO SUBARASHII (2018)	4	14	1,27%	3	7	5	18
15	MASAMI SUBARASHII (2019)	3	14	1,27%	0	0	3	14

Taulukoissa 3 ja 4 *kursiivilla* on merkitty muihin narttuihin/uroksiin nähden rodun erillisiä linjoja edustavat koirat.

Jalostuskoirien käyttömäärät

Monimuotoisuutta turvaava suositus yksittäisen koiran elinikäiselle jälkeläismäärälle on suurilukuisissa enintään 2–3 % laskettuna rodun neljän vuoden rekisteröintimäärästä. Jos rodussa rekisteröidään neljän vuoden aikana yhteensä 1000 koiraa, ei yksittäinen koira saisi olla vanhempana useammalle kuin 20–50 koiralle. Toisen polven jälkeläisiä koiralla saisi pienilukuisissa roduissa olla korkeintaan 10 % ja suurilukuisissa 4–6 % laskettuna neljän vuoden rekisteröinneistä. (MMT Katariina Mäki)

Shiboja on rekisteröity vuosina 2020–2023 yhteensä 719 kappaletta. Shiboilla 2–3 % tarkoittaa siis vuosien 2020–2023 rekisteröintien perusteella 14–22 pentua ($719 \cdot 0,02 = 14,38$ ja $719 \cdot 0,03 = 21,57$). Keskiarvoisena ylärajana voi pitää 18 pentua ($719 \cdot 0,025 = 17,975$). Yläraja ylittyy erityisesti jalostusurosten kohdalla. Runsaimmin käytetyllä uroksella on 33 pentua 6-vuoden iässä (PEVISAn jälkeläisraja oli 30 pentua vuosina 2015–2019, jonka jälkeen raja oli 25 pentua vuoden 2024 loppuun asti).

Lisäksi myös toisen polven jälkeläisten yläraja (kaksi kertaa ensimmäisen polven yläraja), shibojen tapauksessa 36 pentua, ylittyy neljän uroksen ja kolmen nartun kohdalla. Runsaimmillaan toisen polven pentuja on peräti 159, joka ylittää suosituksen ylärajan moninkertaisesti. Huomioitavaa lisäksi on, että useampi käytetyimmistä uroksista on tilastointihetkellä iältään alle 5-vuotias. Toisen polven jälkeläisten määrä siis näillä koirilla ei näy vielä tilastoissa välttämättä ollenkaan.

Jalostuskoirien keskinäinen sukulaisuus

Shibojen runsaimmin jalostukseen käytetyistä 15 uroksesta seitsemän eli alle puolet edustaa rodun erillisiä linjoja. Huomioitavaa myös on, että kuusi seitsemästä kaikkein käytetyimmistä uroksesta ovat sukua yhdelle tai useammalle käytetyimmistä uroksista, mikä voi olla rodun tulevaisuuden jalostuspohjaa merkittävästi kaventava tekijä. Yhteensä 27 urosta on käytetty tuottamaan 50 % ajanjakson shibapennuista. Narttujen puolella erillisiä linjoja uroksiakin vähemmän: Runsaimmin jalostukseen käytetyistä 15 nartusta vain neljä edustaa rodun erillisiä linjoja. Yhteensä 11 käytetyimmistä nartuista on siis sukua yhdelle tai useammalle käytetyimmistä nartuista. Myös useat käytetyimmistä uroksista on sukua jollekin käytetyimmistä nartuista.

Käytetyimpien jalostuskoirien keskinäinen sukulaisuus on huomattavan korkea.

Isä-poika -suhde:

- Akiteru Yamato - Ziestan Zamurai At Arnica Montana
- Souun No Kuromaru Go Ashikaga Souunsou - Arnica Montana Puchimaru Kuromaru
- Chikashii Kamisama Subarashii - Arnica Montana Fabulous Darling Fabulous
- Oak's Kenji - Baewoochan

Isä-tytär -suhde:

- Chikashii Kamisama Subarashii - Arnica Montana Rei Shimura
- Oak's Kenji - Arnica Montana Queen Of Everything
- Oak's Kenji - Jitsuko
- Souun No Kuromaru Go Ashikaga Souunsou - Arnica Montana Puchimaru Kurosakura
- Souun No Kuromaru Go Ashikaga Souunsou - Arnica Montana Kiyoshi Kurosakura
- Souun No Kuromaru Go Ashikaga Souunsou - Kenshi Kitsune Subarashii
- Souun No Kuromaru Go Ashikaga Souunsou - Arnica Montana Katsura Kotarou

- Souun No Kuromaru Go Ashikaga Souunsou - Kojiki Yasumaro Subarashii

Äiti-poika -suhde:

- One Hundred Kisses Incipita Vita - Arnica Montana Puchimaru Kuromaru
- Vuoreнварman Piparkakkuakka - Arnica Montana Fabulous Darling Fabulous
- Arnica Montana Katsura Kotarou - Ziestan Zamurai At Arnica Montana
- Kenshi Kitsune Subarashii – Baewoochan

Äiti-tytär -suhde:

- Vuoreнварman Piparkakkuakka - Arnica Montana Rei Shimura
- One Hundred Kisses Incipita Vita - Arnica Montana Puchimaru Kurosakura
- One Hundred Kisses Incipita Vita - Arnica Montana Kiyoshi Kurosakura
- One Hundred Kisses Incipita Vita - Arnica Montana Katsura Kotarou
- Arnica Montana Rei Shimura - Jitsuko

Sisarukset:

- Täyssisarukset: Arnica Montana Kiyoshi Kurosakura, Arnica Montana Puchimaru Kurosakura, Arnica Montana Puchimaru Kuromaru, Arnica Montana Katsura Kotarou
- Puolisisarukset, joita ei mainittuna yllä: Chikashii Kamisama Subarashii - Masami Subarashii

4.1.3 Rodun populaatiot muissa maissa

Shibojen ja niiden kasvattajien määrä on kasvanut sekä Pohjoismaissa että Euroopassa. Yhteistyö eri maiden kasvattajien välillä on hieman lisääntynyt rodun kasvun mukana. Rekisteröinnit muissa Pohjoismaissa ovat samaa luokkaa tai hieman matalammat kuin Suomessa – esimerkiksi Ruotsissa on rekisteröity vuosina 2020–2023 yhteensä 601 shibaa (Hunddata). Kaikista Euroopan maista ei ole saatavissa tarkkaa tietoa rekisteröintimääristä.

Myös Baltian maissa shibojen määrä on pikkuhiljaa lisääntynyt. Kasvattajien määrä on maltillisessa nousussa. Yhteistyötä tehdään jonkun verran Viron, Latvian ja Liettuan ja Suomen kasvattajien välillä. Näissä maissa myös tehdään terveystutkimuksia ainakin osittain jalostukseen käytettäville koirille, vaikka ne eivät ole pakollisia. Yhteistyö Baltian maiden kasvattajien kanssa on mahdollista lyhyehköjen välimatkojen vuoksi ja Baltiasta on ollut myös mahdollista saada jalostusmateriaalia käyttöön.

Pohjoismaihin ja Eurooppaan on tullut tuontikoiria Japanista sekä Venäjältä ja lisäksi tuontia sekä vientiä on tapahtunut myös Euroopan ja Pohjoismaiden välillä. Myös Englannista ja Irlannista löytyy rodun pitkäaikaisia kasvattajia, vaikka tuonteja Suomeen on viime vuosina tuotu harvemmin.

Ulkomailla jalostuspohja on kohtuullisen laaja. Moniin muihin maihin on Suomen tavoin tuotu paljon koiria Japanista. Euroopan maiden välillä kasvattajien yhteistyö jalostustyössä on kohtuullisen helppoa lyhyiden välimatkojen takia, mikä mahdollistaa jalostuspopulaation laajan käytön. Ulkomailta on mahdollisuus saada vierassukuisia koiria jalostuskäyttöön. Monissa maissa ei ole terveystutkimuspakkoa jalostukseen käytettäville koirille, mutta on huomattu, että ulkomailla jalostukseen käytettävien koirien terveystutkimukset ovat hieman lisääntyneet, vaikkakaan tutkiminen ei ole lähellekään yhtään laajaa ja yleistä kuin Suomessa. Joistakin maista käytettävissä ovat kennelliittojen jalostusdatat sekä yksityisten ylläpitämät rotuun liittyvät sukutaulurekisterit, josta löytyy tietoa koirien sukutauluista kuvineen ja osittain myös (vahvistamattomat) tutkimustulokset. Myös jälkeläistietoja näkyvissä. Tämä helpottaa ulkomaisten jalostuskoirien ja yhdistelmien tutkimista ja vertailemista Suomen populaatioon.

4.1.4 Yhteenveto populaation rakenteesta ja jalostuspohjasta

Rodun jalostuspohjan laajuus ja tärkeimmät jalostuspohjaa kaventavat tekijät

Viimeisien vuosien aikana rodun tehollinen populaatiokoko on kääntynyt kasvuun, mikä on positiivinen signaali ja kertoo oikeasta suunnasta, vaikka tehollinen populaatiokoko ei ole vielä erityisen suuri. Myös pentueiden sukusiitosasteet ovat olleet maltillisia. Kasvava määrä tuonteja auttaa laajentamaan jalostuspohjaa, joskin osin ulkomailta tuodaan myös jo tuotujen koirien sukulaisia tai sisaruspareja.

Rodun jalostuspohjan laajuutta heikentää merkittävästi useiden käytetyimpien jalostuskoirien keskinäinen sukulaisuus sekä joidenkin jalostuskoirien suosituksia selvästi suuremmat ensimmäisen ja toisen polven pentumäärät. Aivan viime vuosina aiempaa pienempää osaa nartuista ja uroksista on käytetty jalostukseen. Lisäksi huolestuttavaa on, että joitakin koiria käytetään jo nuorena useasti jalostukseen eikä tietoa aiempien jälkeläisten terveyden tai luonteiden kehittymisestä hyödynnetä osana jalostusvalintoja.

Taulukko 5. Vuositilastot - tuonnit 2014–2023

	2023	2022	2021	2020	2019	2018	2017	2016	2015	2014
Tuonnit	30	85	33	35	15	11	22	10	11	10
Rekisteröinnit yht.	198	217	176	128	98	116	97	87	75	70
Tuontien osuus rekisteröinneistä	15 %	39 %	19 %	27 %	15 %	9 %	23 %	11 %	15 %	14 %

Jälkeläismäärään perustuva PEVISA-ohjelma

Shibojen PEVISA-ohjelmassa oli kaudella 2020–2024 raja, ettei koiralla saa olla yli 25 jälkeläistä pentujen rekisteröintihetkellä. Aiemmalla, ensimmäisellä PEVISA-kaudella 2015–2019, raja oli 30 jälkeläistä. Nyt rodun kasvun myötä PEVISA-ohjelman jälkeläisraja vuosille 2025–2029 on jälleen 30 pentua, mutta ohjelmaan on myös lisätty rajoitus alle 4-vuotiaan koiran jälkeläismäärälle, jotta nuorten koirien kohdalla maltetaan ennen laajempaa jalostuskäyttöä tarkastella ensin ensimmäisten pentueiden onnistumista. Alle 4-vuotiaalla koiralla ei saa astutushetkellä olla 10 pentua.

Jälkeläismäärärajoitukset tukevat rodun kehitystä ja varmistavat sen, että matadorijalostukselta vältytään. Samaan aikaan on kuitenkin tärkeä mahdollistaa suomalaisten kasvattajien välinen vahva yhteistyö ja varmistaa, että laadukkaita, erisukuisia tuontiuroksia uskalletaan antaa käyttöön myös muiden kasvattajien kasvatustyön tueksi.

Jalostusohjesääntöön on määritelty PEVISA-sääntöä tiukempi jälkeläismäärärajoitus. 30 jälkeläistä onkin koiran kokonaispentumäärän ehdoton yläraja eikä tavoiteltava määrä, sillä 30 on 1,7-kertainen edellä mainittuun keskiarvoiseen noin 18 jälkeläisen monimuotoisuutta turvaavaan suositusrajaan nähden.

Todennetusti laadukkaille ja terveiden, tasapainoisten koirien periyttäjäille on rodunjalostuksellisesti kysyntää, mutta rodun suureksi hyödyksi myös on, jos mahdollisimman moni uroksen omistaja vie koiransa terveystutkimuksiin ja ilmoittaa koiransa yhdistyksen jalostusuroslistalle. On tarpeen saada mahdollisimman monia eri yksilöitä jalostuskäyttöön. Jalostussuunnitelmia tekevien kasvattajien toivotaan aina harkitsevan jotain sellaista urosta, jolla ei vielä ole jälkeläisiä.

4.2 Luonne ja käyttäytyminen sekä käyttöominaisuudet

4.2.1 Rotumääritelmän maininnat luonteesta ja käyttäytymisestä sekä rodun käyttötarkoituksesta

Suomessa on voimassa FCI:n rotumääritelmä, joka kuvaa shiban luonnetta ja käyttäytymistä sanoilla ”uskollinen, innokas ja erittäin tarkkaavainen”. Shibaa luonnehditaan valppaaksi, muttei yliaktiiviseksi tai rauhattomaksi. Rotumääritelmässä shiban käyttötarkoitus on lintujen ja pienriistan metsästyksen käytettävä koira; seurakoira. Virheeksi mainitaan arkuus ja hylkäävät virheet ovat vihaisuus tai liiallinen arkuus sekä selvästi epänormaali käyttäytyminen.

Japanilaisessa rotumääritelmässä puolestaan kuvataan japanilaisten koirien luonnetta kolmella sanalla: rohkea arvokkuus (kan-i), uskollisuus (ryousei) ja vaatimattomuus tai viattomuus (soboku). Japanilainen luonnekuvaus ilmaisee enemmän koiran koko olemusta kuin sen luonnetta: ”Koiralla on rohkea ja arvokas luonne yhdistyneenä hyväntahtoisuuteen, uskollisuuteen ja vaatimattomuuteen. Se on valpas ja kykenevä liikkumaan nopeasti joustavin, ketterin askelin.” Koiran tulee olla tietoinen ympäristöstään, mikä on osoitus terävistä aisteista, jotka ovat tärkeitä metsästäväälle koiralle. (The Nihonken Hozonkai)

Joskus shiba voi olla käytökseltään hermostunut – se hätäntyy pienimmästäkin ärsykkeestä ja osoittaa pelokkuutta. Tällainen hermostuneisuus on japanilaisten mukaan pahin mahdollinen virhe luonteessa. Vastakohtana tälle käytökselle on tylsyys, hitaus tai haluttomuus. Ihanteellinen shiba on näiden kahden ääripään väliltä. Koira, joka on sopivan valpas, rauhallinen ja reagoi ärsykkeisiin kohtuullisesti, mutta on koko ajan valmis toimintaan.

4.2.2 Jakautuminen näyttely- / käyttö- / tms. -linjoihin

Shiba ei Suomessa ole jakaantunut eri linjoihin. Shiban historiassa Japanissa rotutyypissä on esiintynyt kuitenkin jonkin verran alueellista vaihtelua.

Toisen maailmansodan aikaan shiba oli lähes sukupuuton partaalla ruoan puutteen ja sodanjälkeisen penikkataudin vuoksi. Kaikki myöhemmät koirat on jalostettu kolmesta säilyneestä linjasta: Shinshu-shiba Naganon prefektuurista, Mino-shiba entisestä Mino-provinsista (nykyisen Gifun prefektuurin eteläosassa) ja Sanin-shiba Tottorin ja Shimanen prefektuureista. Shinshu-shiballa oli tiheä aluskarva ja ihossa runsas suojarasva, ja ne olivat pieniä ja punaisia. Mino-shiboilla taas oli paksut, pystyt korvat ja sirppimäinen häntä. Hännät eivät olleet yhtä kippuralla, kuin useimmilla nykyaikaisilla shiboilla. Sanin-shibat olivat suurempia kuin useimmat nykyaikaiset shibat ja olivat taipuvaisia olemaan kokomustia ilman ruskeita (tan) ja valkoisia (urajiro) korostuksia. 1900-luvun aikana nämä kolme kantaa yhdistyivät yhdeksi kokonaisroduksi, shibaksi. (Haskett, Gretchen; Houser, Susan 1997)

4.2.3 PEVISA-ohjelmaan sisällytetty luonteen ja käyttäytymisen testaus ja/tai kuvaus

Shiban PEVISA-ohjelmaan ei ole sisällytetty luonteen ja käyttäytymisen testausta tai kuvausta.

4.2.4 Luonne ja käyttäytyminen päivittäistilanteissa

Shiban tulee olla ystävällinen, hyväntahtoinen ja luottavainen tutun ihmisen seurassa. Vieraita ihmisiä kohtaan shibat voivat olla aluksi pidättyväisiä tai ujoja. Vaikka koira olisi pidättyväinen, oikein kasvatettuna se antaa kuitenkin vieraan ihmisen koskea itseensä. Aggressiivisuus, hermostuneisuus ja selvä arkuus ovat vakavia virheitä, eikä niitä tule sekoittaa pidättyväisyyteen tai alkukantaisuuteen.

Shibat ovat hyvin ilmeikkäitä koiria ja niillä on laaja ääniskaala ininästä ja vinkumisesta aina haukkumiseen, röhkimiseen, ulvomiseen ja kiljumiseen. Shiba ei yleensä ole haukkuherkkä, vaan kaiken kaikkiaan melko hiljainen ja soveltuu täten hyvin seurakoiraksi.

Shiba on aktiivinen rotu, joka nauttii runsaasta liikunnasta, mutta pärjää hetkellisesti vähemmälläkin liikunnalla.

Pennun aikainen sosiaalistaminen on olennainen osa kasvatusta. Vastuullinen kasvattaja ottaa huomioon pentujen sosiaalistamistarpeen pennun ensimmäisinä elinviikkoina ja valitsee jalostukseen vain rodunomaisia koiria, jotka sopeutuvat seurakoiriksi nyky-yhteiskuntaan johdonmukaisen peruskoulutuksen tuloksena. Jalostukseen ei tule käyttää selvästi arkaa tai aggressiivista koiraa.

Luonnekysely

Suomen Shiba ry:n teettämä viimeisin luonnekysely on vuodelta 2019. Sen perusteella lähes kaikki shibat ovat aina ystävällisiä perhettään kohtaan. Useimmiten shibat koetaan luotettavaksi lapsiperheessä. Yleensä shibat ovat ystävällisiä vieraille ja sallivat hoitotoimenpiteet kuten kynsienleikkuun. Shiboille melko tyypillistä on joskus aggressiivinen käytös toisia koiria kohtaan, erityisesti samaa sukupuolta oleville. Kyselytulosten perusteella omien tavaroiden tai ruuan vahtiminen on rodussa melko yleistä.

Suomen Kennelliiton terveystutkimuksessa (liite 2) kolme neljästä vastaaja kertoo, ettei shiballa ole jokapäiväistä elämää hankaloittavia käytösongelmia. Yleisimpien käytösongelmien mainitaan arkuus tai pelko sekä vihaisuus toisia koiria kohtaan. Samassa kyselyssä 10 % kertoo shibansa steriloinnin tai kastroinnin syyksi luonteen tai käytöksen ongelman.

Luonnetesti

Luonnetesti kuvaa koiran perinnöllisistä taipumuksista sekä sen saamista kokemuksista ja oppimista asioista tapahtuva reaktioita. Testissä on erikoiskokeita, joilla saadaan tietoa koiran käyttäytymisestä. Vaikka testi on pisteytetty, on tärkeämpää katsoa mitä osa-alueet koirasta kertovat.

Luonnetesti ei ole aivan ihanteellinen alkukantaisen metsästyskoiran, kuten shiban, luonteen kuvaukseen, mutta antaa viitteitä ennen kaikkea toimintakyvyn, kovuuden ja sosiaalisuuden kartoittamiseksi. 2000-luvulla noin 100 shibaa on käynyt luonnetestissä. Vähintään +75 pistettä on saavuttanut 56 % testatuista (taulukko 7).

2000-luvun luonnetestitulosten (taulukot 8–16) perusteella shiba on tyypillisimmin temperamentiltaan kohtuullisen vilkas, toimintakyvyltään pieni, hermorakenteeltaan hieman rauhaton ja kovuudeltaan hieman pehmeä. Ihmistä kohtaan shibat ovat yleensä luoksepäästäviä, hyväntahtoisia ja avoimia. Testissä shibat omaavat pienen tai kohtuullisen pienen puolustushalun, keskimäärin pienen taisteluhalun sekä yleensä pienen terävyyden ilman jäljelle jäävää hyökkäyshalua. Useimmat testatut shibat ovat laukausvarmoja.

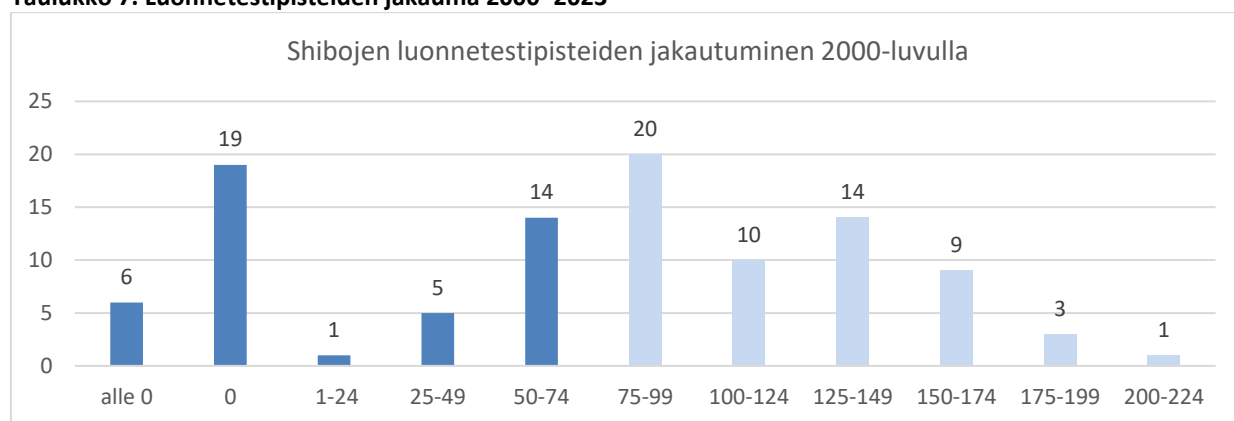
Muutosta tuloksien osa-alueissa 2000-luvun aikana on tapahtunut eniten hermorakenteessa, terävyydessä ja puolustushalussa (liite 1). 2010-luvulla testituloksissa on yleistynyt hermorakenteen hermostunein pyrkimykset (koira selviytyy osasuorituksista, mutta palautumisajan pituus vaihtelee ja koirassa havaitaan pyrkimystä hermostuneisuuteen), terävyyden osoittamatta jättäminen (koira ei reagoi lainkaan ärsykkeisiin aggressiivisesti) sekä puolustushaluttomuutta (koira ilmaisee selvästi, ettei se halua puolustaa ohjaajaansa ja saattaa pyrkiä tilanteesta pakoon). Muutoksia tuloksista tulkitessa on

hyvä huomata, että vaikka luonnetestin säännöt tulivat voimaan alkujaan 1.6.1977, testisääntöjä ja lomakkeita on uudistettu ja ajanmukaistettu vuosina 1996, 2007 ja 2015.

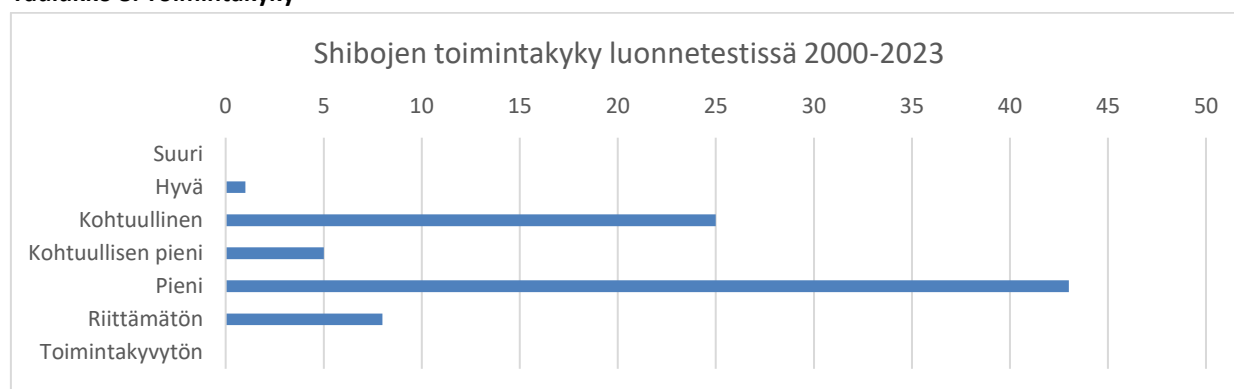
Taulukko 6. Luonnetestitulokset 2014–2023

	2023	2022	2021	2020	2019	2018	2017	2016	2015	2014
LTE	3 koiraa	5 koiraa	4 koiraa	1 koiraa	1 koiraa	6 koiraa	2 koiraa	3 koiraa	1 koiraa	10 koiraa
LTEO										
LTE-		2 koiraa	2 koiraa			1 koiraa	2 koiraa			2 koiraa
Yhteensä	3 koiraa	7 koiraa	6 koiraa	1 koiraa	1 koiraa	7 koiraa	4 koiraa	3 koiraa	1 koiraa	12 koiraa

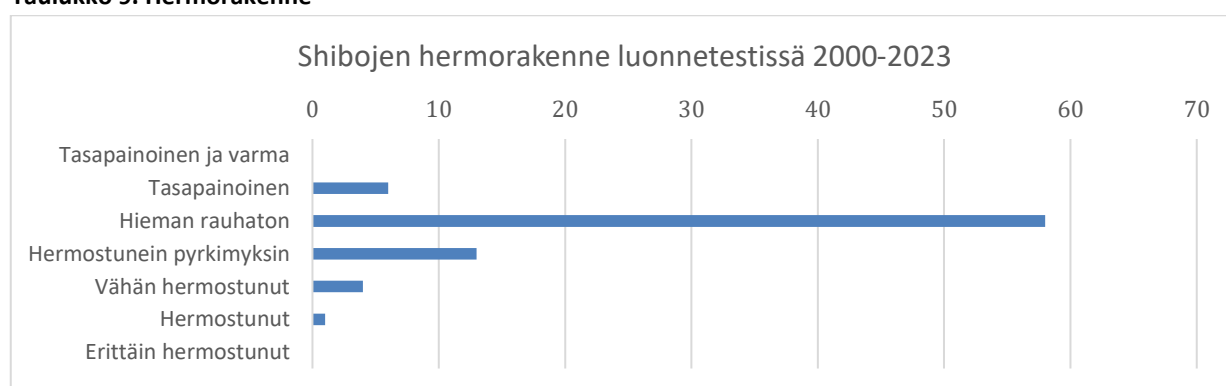
Taulukko 7. Luonnetestipisteiden jakauma 2000–2023

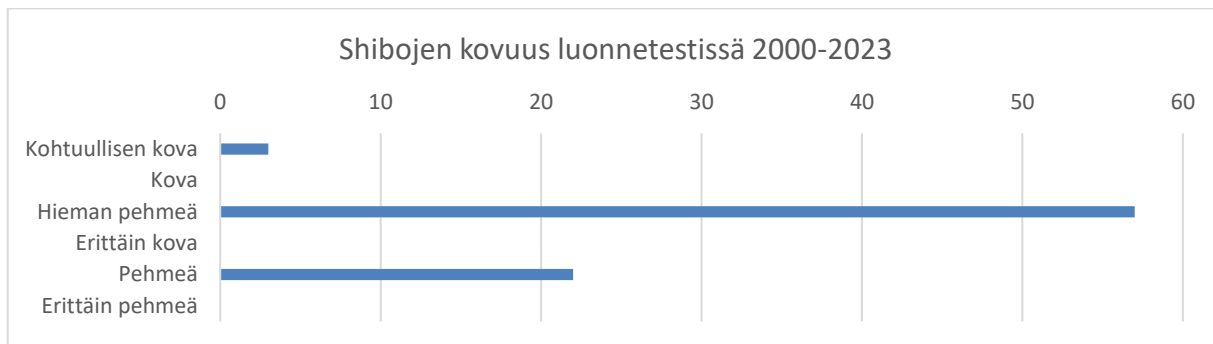
Taulukko 8. Toimintakyky

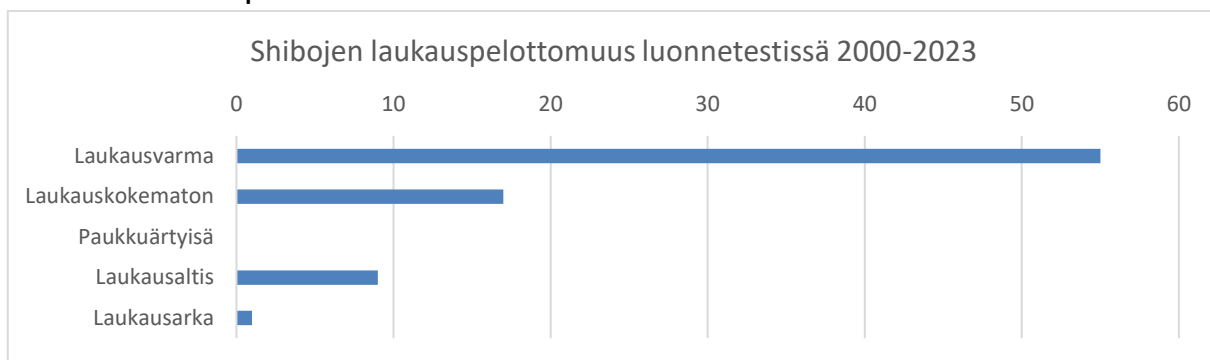
Taulukko 9. Hermorakenne

Taulukko 10. Kovuus

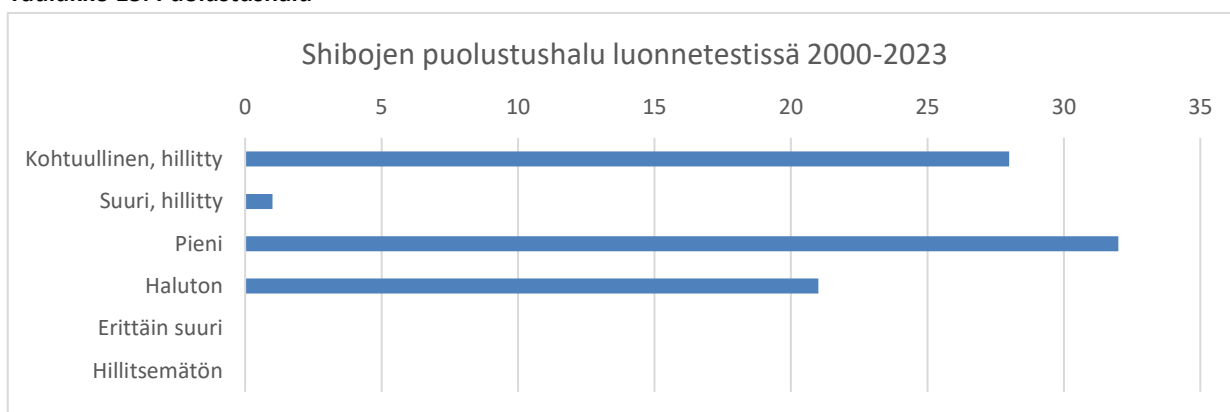
Taulukko 11. Laukauspelottomuus

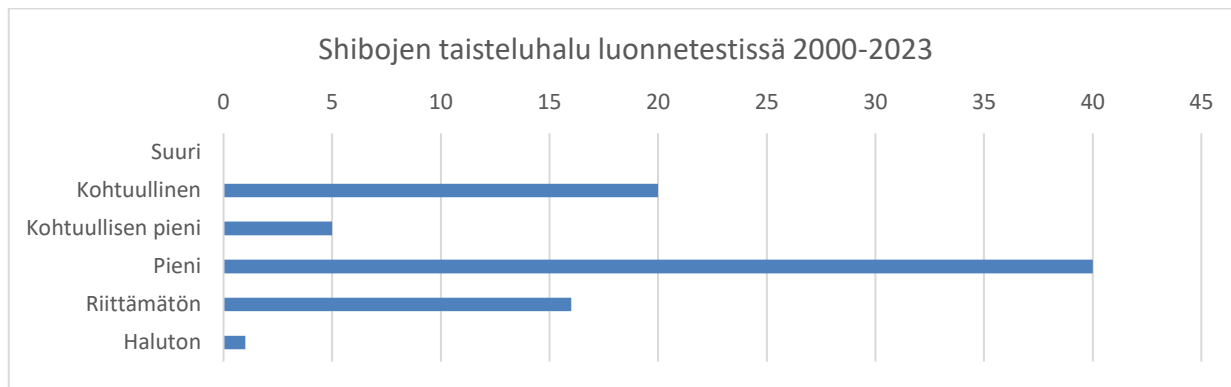
Taulukko 12. Luoksepäästävyys

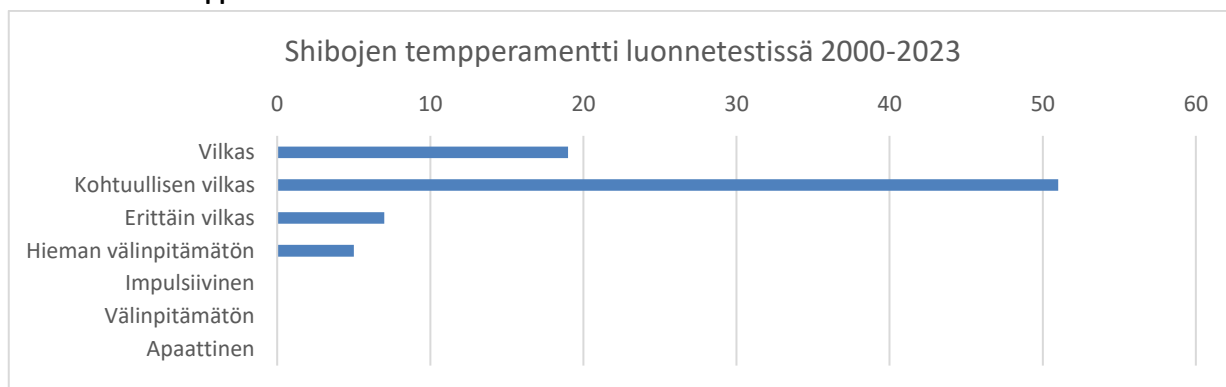
Taulukko 13. Puolustushalu

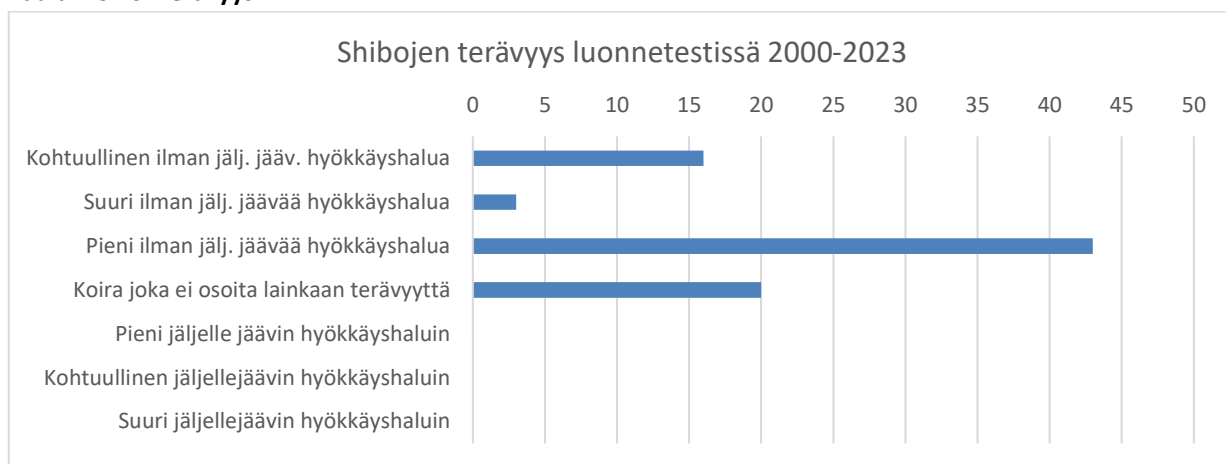
Taulukko 14. Taisteluhalu

Taulukko 15. Temperamentti

Taulukko 16. Terävyys

MH-luonnekuvaus

MH-luonnekuvaus on kehitetty alun perin ruotsalaisen testin pohjalta 1980-luvulla. Se tuli 1.1.2010 virallisesti hyväksytyksi testimuodoksi Suomessa. Testissä on tarkoitus kerätä aineistoa koiran käyttäytymisestä ohjeistuksen määrittelemissä tilanteissa. MH-kuvauksessa on 10 eri osiota, joissa kuvataan 1–5 testattavaa kohtaa. Testillä saadaan selville sosiaalisuus, leikkihalukkuus, saalistushalukkuus ja reagointi yllättäviin tapahtumiin näkö- ja kuuloaistien välityksellä, sekä reagointi pitkään kestävään uhkaan.

Kennelliiton jalostustietojärjestelmän perusteella shiboja ei ole Suomessa käynyt MH-luonnekuvauksessa.

Jalostustarkastus

Käyttäytymisen jalostustarkastukseen ei ole vielä laadittu profiilia eikä rodun koiria ole osallistunut SKL:n viralliseen käyttäytymisen jalostustarkastukseen.

Näyttelyt

Näyttelyissä shiboja käy aktiivisesti ja shibakehän laidalla tunnelma on yleensä melko seesteinen, sillä shibat haukkuvat vain vähän. Eniten näyttelyissä käy nuoria, junioriluokkaan osallistuvia shiboja. Joskus nuorten shibojen käyttäytymisessä on parantamisen varaa; vuosittain muutamien shibojen laatuarvosana alenee epävarman tai haluttoman kehä- tai pöytäkäytöksen vuoksi. Tyypillisin tulos on laatuarviointi Erinomainen.

Taulukko 17. Näyttelyiden EVA- ja HYL-tulokset vuosina 2014–2023

	ERI, EH, H tai T	EVA	HYL	Yhteensä
Junioriluokka	98% (1207 tulosta)	1% (9 tulosta)	1% (11 tulosta)	1227 tulosta
Nuorten luokka	98% (586 tulosta)	1% (3 tulosta)	1% (4 tulosta)	593 tulosta
Avoin luokka	98% (1078 tulosta)	1% (14 tulosta)	1% (10 tulosta)	1102 tulosta
Valioluokka	99% (776 tulosta)	0% (3 tulosta)	0% (1 tulosta)	780 tulosta
Veteraaniluokka	99% (284 tulosta)	1% (2 tulosta)	0% (0 tulosta)	286 tulosta
Yhteensä	99% (3931 tulosta)	1% (31 tulosta)	1% (26 tulosta)	3988 tulosta

Erot eri maiden populaatioiden välillä

Rodussa on nähtävissä joitakin luonne-eroja ainakin verratessa japanilaisia shiboja eurooppalaisiin shiboihin. Japanissa shiban luonteen tärkeimpänä ominaisuutena pidetään pelottomuutta ja arvokkuutta (kan-i). Japanilaiset shibat saattavat olla luonteeltaan hieman länsimaissa kasvatettuja kovempia ja pelottoman luonteen arvostaminen voi olla jossain määrin ristiriidassa rodun asemaan seurakoirana. 2000-luvulla eurooppalaisten shibojen luonteet ovat muuttuneet aiempaa avoimempaan ja helpommin koulutettavaan suuntaan. Samaa suuntausta voidaan nähdä Suomessakin.

Sukupuolten väliset erot

Shiboissa yksilöiden väliset erot saattavat olla suurempia kuin sukupuolten väliset erot. Esimerkiksi pentua harkitessa kannattaa paneutua vanhempien luonteisiin, sillä luonneominaisuuden periytyvät vahvasti. Shiban koulutuksen näkökulmasta uros ja narttu eroavat toisistaan erityisesti siinä, mikä kilpailee shiban huomiosta ja mielenkiinnosta koulutustilanteessa. Urokset ovat yleensä energisempiä ja enemmän hajujen perään, nartut puolestaan ajautuvat joskus juoksujen jälkeen omaan kuplaansa ja tällöin käpertyvät mieluiten torkkumaan sohvan nurkkaan kuin lähtevät lenkille tai treenaamaan. Urokset saattavat olla käyttäytymiseltään hieman tasaisempia ja näin ennalta-arvattavampia. Nartut tulevat hieman useammin toimeen vieraiden koirien kanssa sukupuolesta riippumatta, kun urokset sietävät yleensä vain narttuja tai leikattuja uroksia.

4.2.5 Käyttö- ja koeominaisuudet

Rodun alkuperäinen käyttö

Shiba on kotoisin Japaninmeren puoleiselta vuoristoalueelta, jossa sitä käytettiin pieneläinten ja lintujen metsästyksessä. Joidenkin lähteiden mukaan shiba oli myös usein mukana myös villisian metsästyksessä. Shiboja risteytettiin yleisesti englantilaisten lintukoirien kanssa ja puhdasrotuisesta shibasta tuli

ajanjaksona 1912–1926 jopa alkuperäisillä alueilla erittäin harvinainen. Nykyään rotua pidetään lähinnä harraste- ja seurakoirana, ja se on Japanissa maan alkuperäisroduista suosituin.

Rodun yksilöillä on yleensä hyvä hajuasti ja halu metsästää, minkä ilmeneminen liian voimakkaana saattaa olla myös huono ominaisuus nyky-yhteiskunnassa elävällä seurakoiralla. Toisinaan eri puolilla maailmaa shibat pääsevät toteuttamaan alkuperäistä käyttötarkoitustaan saalistaen pienriistaa, esimerkiksi myyriä, rottia tai fasaaneja. Myös muutamat suomalaiset shibaojen omistajat ovat vieneet koiriaan lintu- ja jänismetsälle. Shiba osoittaa saaliin yleensä seisomalla tai ajaa sen lentoon, haukkumatta.

Niin Japanissa kuin Suomessa ja muissakin maissa shiba hankintaan yleensä seurakoiraksi. Viikkautensa ja ketteryytensä vuoksi rotu sopii hyvin esimerkiksi agilityyn. Shibat ovat nopeita oppimaan, mutta toistonkestokyky on melko heikko, eli ne eivät kestä voimakasta kertaamista. Joskus harrastamisessa ongelmaksi voi muodostua myös koiran hallitseminen vapaana.

Kokeet

Näyttelyiden ohella shiban kanssa harrastetaan pääasiassa omaksi iloksi ja arkitottelevaisuuden vuoksi. Kilpailumuotoisesti eniten harrastetaan agilitya. Lisäksi shibojia on kilpaillut rallytokossa, noseworkissa, tottelevaisuudessa, koiratanssissa ja metsästyskoirien jäljestämiskokeissa. Agilityssa muutama shiba on noussut agilityn ylimpään eli kolmanteen luokkaan ja koulutustunnuksia on saavutettu muutamia niin tokossa kuin rallytokossa. Suomessa useat shibat ovat käyneet myös epävirallisissa petotesteissä, joissa pyritään kartoittamaan koiran reagoitua ja luonneominaisuuksia.

Käyttöominaisuuksien säilyttäminen

Shiban alkuperäisiä käyttöominaisuuksia voidaan vaalia jalostuksessa keskittymällä koirien alkuperäisen käyttötarkoituksen ja rotumääritelmän mukaiseen rakenteeseen ja luonteeseen. Alkuperäisten ominaisuuksien säilyminen mahdollistaa myös nykypäivän vaatimukset niin harraste- kuin seurakoirana.

Shiba on älykäs, rohkea ja itsevarma koira, joka kykenee itsenäiseen työskentelyyn. Rotunsa edustajien tulee olla myös innokkaita ja erittäin tarkkaavaisia. Alkujaan hyvinkin määrätietoisen koiran on tullut olla kuitenkin uskollinen ja myös nöyrä isäntäänsä kohtaan. Shibat tunnetaan myös pidättyväisyydestään vieraita kohtaan, mutta pidättyväisyys ei saa olla arkuutta. Etenkin länsimaissa on jalostettu rodun luonnetta avoimempaan ja koulutettavampaan suuntaan, jotta se soveltuisi paremmin nyky-yhteiskunnassa seurakoiraksi.

Taulukko 18. Koekäynnit vuosittain 2019–2023

Koemuoto	2023	2022	2021	2020	2019
Agility	112	84	62	33	67
Koiratanssi	1	1	0	1	3
Käyttäytymiskoe	0	0	0	0	1
Luonnetesti	3	7	6	1	1
Metsästyskoirien jäljestämiskoe	1	3	0	0	0
Nosework	27	9	10	1	0
Rallytoko	11	11	0	5	13
Tottelevaisuuskoe	5	1	0	1	0

Vertailu rodun kotimaahan ja muihin tärkeisiin maihin

Pohjoismaissa ja Euroopassa rodun alkuperäiseen käyttötarkoitukseen eli pienriistan metsästykseseen liittyen on hyvin vähän tietoa. Jonkin verran shiban kanssa harrastetaan agilitya, tokoa ja rally-tokoa, mutta metsästyskäytöstä ei juurikaan ole virallista tietoa tai tuloksia yksittäisiä jäljestyskoetuloksia lukuunottamatta. Kaikkialla länsimaissa rotu luetaan seurakoiriin eivätkä shibat ole ainakaan kansainvälisellä tasolla esiintyneet harrastelajeissa. Japanilaisille shiban luonteen säilyttäminen rohkeana ja metsästystoimintaan kykenevänä on tärkeää.

Hyötykoira-, virka- tai muu työkäyttö

Suomessa yksittäiset shibat ovat toimineet kaverikoirina, terapiakoirina sekä harrastaneet pelastuskoiratoimintaa.

Alkuperäiset, rodunomaiset käyttäytymistarpeet ja niiden täyttäminen

Shiba tarvitsee kohtuullisesti liikuntaa, mutta myös älyllisiä virikkeitä. Metsästysviettä voi käyttää muissa harrastelajeissa hyödyksi palkkauksessa ja esimerkiksi noseworkissä shiba voi käyttää luontaista taipumustaan jäljestämiseen. Omimmillaan shiba on kuitenkin juostessaan vapaana maastossa, mutta useimmiten se on mahdollista vain aidatulla alueella.

4.2.6 Käyttäytyminen kotona sekä lisääntymiskäyttäytyminen

Yksinoloon liittyvät ongelmat

Shiba on kotioloissa hiljainen, siisti ja rauhallinen koira. Eroahdistus ei ole rodulle kovinkaan tyyppillistä, vaan koirat pärjäävät yleensä asianmukaisen harjoittelun jälkeen hyvin työpäivän ajan yksin kotona. Shibat oppivat myös usein poikkeuksellisen helposti sisäsiistiksi, ja usein jo luovutusikäinen pentu osaa pyytää ulos tarpeilleen.

Lisääntymiskäyttäytyminen

Nartut juoksevat ensimmäisen kerran noin 6–9 kuukauden iässä ja sen jälkeen juoksuväli on yleensä noin 6–10 kuukautta. Juoksuissa voi esiintyä jonkin verran epäsäännöllisyyttä ja juoksuväli saattaa esimerkiksi pidentyä iän myötä. Shibanartuilla on usein selkeä valeraskaus ja osalla nartuista hormonitoiminnan vaihtelu muuttaa koiran käytöstä paljonkin.

Shiban tulisi alkukantaisena rotuna kyetä lisääntymään luonnollisesti ilman ihmisten liiallista apua astutuksissa, synnytyksissä ja pentujen hoidossa. Aiheesta ei ole olemassa virallista tilastoa, mutta enimmäkseen rodun lisääntyminen sujuu hyvin ilman apua.

Astutuksissa haasteellisinta on oikean päivän löytäminen, sillä ns. ”tärppipäivät” vaihtelevat hyvin voimakkaasti eri yksilöiden välillä. Sopivin astutuspäivä voi olla joillakin nartuilla hyvinkin myöhään. Aina shiba ei myöskään hyväksy valittua kumppania, vaan nartulla tai uroksella saattaa olla oma näkemys sopivasta parista. Myös uroksen kokemattomuus tai uroksen alentunut kiinnostus juoksuaikaista narttua kohtaan saattavat aiheuttaa ongelmia. Joskus omistajien hermostuminen ja sen aiheuttamat paineet saattavat olla liikaa monelle urokselle. Parasta on antaa koirille mahdollisuus astumiseen ilman liiallista yleisöä, mahdollisimman rauhallisessa paikassa. Koirien tutustumiseen on hyvä varata aikaa.

Vaikka progesteronitestit yleisesti auttavat oikein astutusajankohdan määrittelemistä, ovat monet shibakavattajat kokeneet oikean ajankohdan löytämisen haastavaksi. Progesteronitestejä on tehty useita ja uroksen luona on käyty useiden päivien ajan (kunnes testi on osoittanut tärppipäivien menneen

ohi), ilman onnistunutta astutusta siitäkin huolimatta, ettei kyse ole täysin kokemattomista koirista. Tämä voi olla myös yksi syy siihen, miksei nykyistä useammin käydä astuttamassa narttuja ulkomailla.

Shiban kohdalla keinosiemennystä ei tulisi käyttää kevyin perustein, etenkin lisääntymisongelmien kiertämiseksi. Vanhan uroksen, jolla ei ole jälkeläisiä, kohdalla keinosiemennyksen käyttö voi olla hyväksyttävää, jos koira edustaa harvinaisempaa sukulinjaa. Samoin uusista sukulinjoista tulevaa tuontispermaa käytettäessä keinosiemennys voi olla perusteltua.

Synnytykset sujuvat enimmäkseen ongelmitta ja emät hoitavat ne melko itsenäisesti. Jotkut nartut eivät edes hyväksy auttamista. Shibat ovat yleensä erittäin hyviä emoja ja paneutuvat pentujen hoitoon antaumuksella. Emät pitävät pentulaatikon erittäin siistinä. Shibanarttu imettää pentujaan yleensä noin 6–8 viikkoon asti; toiset nartut vieroittavat pentunsa päättäväisesti itse jo kuuden viikon kynnyksellä, toiset antavat pentujen imeä pidempään. Polttoheikkouksia ja/tai haluttomuutta pentujenhoitoon on todettu yksittäisillä nartuilla. Polttoheikkouden vuoksi keisarinleikattua narttua ei suositella käytettäväksi jalostukseen, sillä luonnollinen lisääntyminen on yksi tärkeimmistä rodun elinvoimaisuuden mittareista.

Sosiaalinen käyttäytyminen

Shibat voivat suhtautua vieraisiin ihmisiin hieman pidättyväisesti, joskin nykyään yhä useampi shiba on aiempaa tuttavallisempi ja jopa tuppaa syliin hellittäväksi. Sosiaalisen käyttäytymisen ongelmat eivät yleensä kohdistu ihmisiin. Koirasosiaalisuus vaihtelee yksilötasolla melko voimakkaasti ja usean shiban laumassa kahinointi tai jopa yhdessäolon haasteet eivät ole tavattomia. Varsinkaan saman sukupuolen edustajat eivät aina tule toimeen keskenään. Uroskoirien sosiaalinen verkosto voi koostua vain jo pentuajoilta tutuista koirista. Liiallista koira-aggressiivisuutta tavataan jossain määrin – vaikka shiba voi olla pidättyväinen ja saa pitää huolta omasta reviiristään, sen ei kuitenkaan tulisi osoittaa sitä ylenpalttisella räyhäämisellä. Ongelma aiheutuu useista eri syistä; ylimaskuliinisuudesta, dominanssiongelmistä, arkuudesta, koulutuksen puutteesta tai vääränlaisesta koulutuksesta. Itsevarma rodun yksilö on koulutettavissa suhtautumaan toisiin koiriin välinpitämättömästi ja käyttäytyy muiden koirien seurassa tyyneen arvokkaasti tai ystävällisesti.

Pelot ja ääniherkkyys

Shibat ovat monissa tilanteissa rohkeita koiria, joskus jopa tyhmänrohkeitakin, ja pitävät itseään kokoaan suurempina. Rodussa esiintyy kuitenkin joitakin liian pehmeitä tai/ja arkoja yksilöitä. Tällaiset koirat voivat kehittää itselleen pelkotiloja. Opitut pelot voivat liittyä menneessä sattuneeseen epämiellyttävään tapahtumaan ja niihin voi liittyä ääniherkkyttä. Osa shiboista käyttäytyy pelokkaasti kuullessaan sisätiloissa surisevan kärpäsen.

Tyypillisimpiä äänipelkoja rodussa ovat ilotulitteet, ukkonen, laukaukset, erilaiset piippaukset tai yllättävät kolinat sekä esimerkiksi skeittaamisesta lähtevä ääni. Ääniherkkyys monesti pahenee iän myötä, kunnes mahdollisesti kuuluo iän myötä alkaa heikkenemään.

Luonnestissä 2000-luvulla noin joka kolmas shiba on ollut laukauskokematon tai laukasaltis.

Ikään liittyvät käytöshäiriöt ja enneaikainen dementia

Shiboilla ei ole tilastoitu varhaista dementiaa. Iän mukana vanhoilla koirilla voi ilmetä dementian oireita. Koira saattaa unohtaa oppimansa asiat, ei tunnista perheenjäseniä, tuttuja paikkoja, ympäristöään. Dementian myötä voivat sosiaaliset taidot heikentyä. Koira saattaa olla hämmentynyt tai pelokas. Koiran käyttäytyminen saattaa olla verrattavissa ihmisten dementian oireisiin. Muut iän mukana tulevat

käytöshäiriöt (mm. äänipelot, muut pelko-oireet, eroahdistus, pakko-oireet, haukkuminen, aggressiivisuus jne.) tai käyttäytymisen muutokset saattavat myös liittyä aistien heikkenemiseen, kipuun tai muuhun sairauteen.

Rakenteelliset tai terveydelliset seikat, jotka voivat vaikuttaa koirien käyttäytymiseen

Shiban peruskoiramainen rakenne pystykorvaisena ja pitkähäntäisenä rotuna tekee sen merkit helposti luettaviksi. Koirakielellisesti shibat ovat lahjakkaita ja on helppo nähdä, mitä ne eleillään tarkoittavat. Kun shibat ovat kiinnostuneita ja tottuneita kommunikoimaan muiden koirien kanssa, ne pärjäävät koiraporukassa hyvin.

4.2.7 Yhteenveto rodun käyttäytymisen ja luonteen keskeisimmistä ongelmakohtista sekä niiden korjaamisesta

Keskeisimmät ongelmat

Shibojen luonteen suurimpina kehittämiskohteina voidaan nähdä liiallinen hermostuneisuus ja huonohko toimintakyky erityisesti uusissa tilanteissa. Hermostuneisuus voi johtua koiran pehmeystä, jolloin se muistaa huonot kokemukset ja kehittää itselleen pelkotiloja, jotka toistuvat. Lisäksi rodun ongelmana on aggressiivinen käytös toisia koiria kohtaan sekä ääniherkkyydet.

Ongelmien syyt ja vähentäminen

Luonteiden korjaamisessa ratkaisun avaimena on tiedon lisääminen; avoin keskustelu ja koirien kanssa harrastamiseen sekä erilaisiin luonnetesteihin osallistumiseen kannustaminen. Lisäksi luonnetta arvioivat kyselyt voivat antaa merkittävää tietoa ns. kotikoirina elävistä shiboista.

Kasvattajien tulee huomioida luonteet tarkasti jalostusvalinnoissa ja varmistaa yhdistelmän täydentävän toisiaan. Selvästi arkaa, pelokasta tai vihaista koiraa ei saa käyttää jalostukseen.

4.3. Terveys ja lisääntyminen

4.3.1 PEVISA-ohjelmaan sisällytetyt sairaudet ja viat

PEVISA-ohjelman voimaantulovuosi sekä ohjelman muutokset

Kennelliiton ylläpitämä PEVISA-ohjelman (Perinnöllisten vikojen ja sairauksien vastustamisohjelma) tavoitteena on ennaltaehkäistä tai vähentää rodussa esiintyvien perinnöllisten vikojen ja sairauksien leviämistä. Lisäksi tavoitteena on turvata rodun geneettinen monimuotoisuus, jotta saataisiin rajoitettua haitallisten geenien leviämistä ja tuettua rodun kestävä kehitystä.

Shiban ensimmäinen PEVISA-ohjelma tuli voimaan 1.1.2015. Vuosina 2015–2019 PEVISA-ohjelma määräsi, että pentujen vanhemmilla tuli astutushetkellä olla lonkkakuvauslausunto, kyynärkuvauslausunto, ja voimassa oleva polvitarkastuslausunto sekä silmätarkastuslausunto. Koiralla ei saanut pentujen rekisteröintihetkellä olla yli 30:tä rekisteröityä pentua Suomessa.

Toiselle kaudelle, 2020–2024, PEVISAan lisättiin raja-arvoja, astutusten ikärajoitukset ja maksimipentumäärää pienennettiin. Kyynärien osalta raja-arvo oli 1. Patellaluksaatiolausunnon raja-arvo oli 2 ja tuloksen 2 saanut koira oli paritettava tuloksen 0 saaneen koiran kanssa. Jalostukseen käytettävän uroksen alaikäraja astutushetkellä oli 18 kk ja jalostukseen käytettävän nartun alaikäraja

astutushetkellä oli 24 kk. Koiralla ei saanut pentujen rekisteröintihetkellä olla yli 25:tä rekisteröityä pentua Suomessa.

Kolmannelle PEVISA-kaudelle, 2025–2029, ohjelmaan lisättiin tarkennettuja vaatimuksia yhdistelmille kyynärien ja lonkkien osalta sekä silmätutkimustuloksen voimassaoloaika. Silmätutkimus ei saa astutushetkellä olla 36 kuukautta vanhempi. Lonkkaniveldysplasian raja-arvo on D ja tuloksen D saanut koira on paritettava tuloksen A saaneen koiran kanssa. Kyynärniveldysplasian raja-arvo on 1 ja tuloksen 1 saanut koira on paritettava tuloksen 0 saaneen koiran kanssa. Vaatimukseen lisättiin myös alle 4-vuotiaiden koirien jälkeläisraja: astutushetkellä alle 4-vuotiaalla koiralla ei saa olla kymmentä enempää jälkeläistä ja koiran maksimijälkeläisraja palautettiin 30:n rekisteröityyn jälkeläiseen. Samasta yhdistelmästä rekisteröidään maksimissaan kaksi pentuetta. Muilta osin ohjelma säilytettiin aiemman kaltaisena.

PEVISA-ohjelmaan sisällytetyt sairaudet ja viat

Lonkkaniveldysplasia

Lonkkanivelen kasvuhäiriö eli ”lonkkavika”, (engl. hip dysplasia, HD) on koirien yleisin luuston ja nivelten kasvuhäiriö. Se voidaan määritellä perinnölliseksi lonkkanivelen löysyydeksi. Lonkat ovat syntymähetkellä makroskooppisesti normaalit, mutta muutokset alkavat jo pennun ensimmäisten elinviikkojen aikana. Lonkkanivelen kasvuhäiriö johtaa yleensä nivelrikkoon. Nivelrikon kehittymisen aikatauluun ja tyyppiin vaikuttavat rotukohtaiset ja yksilölliset erot. Lonkkanivelen kasvuhäiriön perimmäistä syytä ei tiedetä, mutta se periytyy tämänhetkisen tutkimustiedon perusteella kvantitatiivisesti eli siihen vaikuttaa useita eri geenejä. (ELT Anu Lappalainen / Suomen Kennelliitto)

Röntgenkuvassa näkyy, miten reisiluun pää asettuu lonkkamaljaan, eli miten reisiluun pää ja lonkkamalja sopivat toisiinsa. Lausunto annetaan vasemmasta ja oikeasta lonkkanivelestä erikseen, lisäksi mainitaan, jos lonkkanivelessä esiintyy nivelrikkoa. Asteikko ylettyy A:sta E:hen: A:n lonkka on ”terve, ei muutoksia”, B ”lähes normaali”, C ”lonkkanivelessä lieviä muutoksia tai löysyyttä”, D ”lonkkanivelessä keskivaikkeitä muutoksia” ja E ”lonkkanivelessä vaikeita muutoksia”. A- ja B-tulokset lasketaan terveiksi. Yleisesti A- ja B-lonkkaisten koirien ennustetaan elävän ilman, että lonkat tulisivat vaivaamaan koira vanhemmalla iällä.

Ennen PEVISAA, vuosina 2003–2014, yhteensä 53 % syntyneistä shiboista oli tutkittu lonkkien osalta. PEVISAn myötä vuodesta 2015 alkaen tutkittua tietoa shibojen lonkkanivelen kasvuhäiriöistä on saatu aikaisempaa enemmän; vuosina 2015–2021 yhteensä 60 % syntyneistä shiboista on saanut lonkkatutkimustuloksen.

Shiboilla on todettu eriasteisia lonkkanivelen kasvuhäiriöitä. Vuosina 2012–2021 74 % shiboista on saanut lonkkatutkimuksesta terveen eli A- tai B-tuloksen. 27 % lonkkatuloksista on arvioitu sairaiksi eli tuloksella C, D tai E. Kuitenkin D- ja E-tulosten osuus on alle 10 %. Verratessa vuosia 2014–2017 vuosiin 2018–2021, nähdään A-lonkkien osuuden laskeneen (50 % → 36 %), B-lonkkien osuuden pysyneen ennallaan ja C-, D- ja E-lonkkien (19 % → 32 %) osuuden nousseen.

Rodun omissa terveystutkimuksissa 2008, 2014 ja 2019 sekä Kennelliiton terveystutkimuksen rotukohtaisissa vastauksissa (liite 2) on tullut esiin muutamia lonkkanivelongelmista kärsiviä shiboja. Vaikea-asteisimmat viat ovat aiheuttaneet koirilla oireita. Oireita on esiintynyt jopa nuorilla yksilöillä. Leikkaushoitoon on

päädytty vain harvoin, mutta lonkkanivelen kasvuhäiriön tiedetään muutamissa tapauksissa johtaneen koiran lopettamiseen jo nuorella iällä.

Viime vuosina Suomessa lonkkien tutkimustulosten määrä on ylittänyt Ruotsin vastaavat; Ruotsissa lonkkatuloksia on Ruotsin kennelliiton Hundatassa keskimäärin 42 shibalta vuosittain. Tulokset Ruotsissa vuosina 2016–2021 ovat samansuuntaisia kuin Suomessa: A- ja B-lonkkaisten osuus on vaihdellut 70–90 % välillä ja C-, D- ja E-lonkkaisten osuus 10–30 % välillä. Lonkkatulokset Ruotsissa ovat heikentyneet vuosina 2020–2022 jonkin verran aiemmasta, sillä sairaiden lonkkien osuus on kasvanut. (Hunddata)

Japanissa ei juurikaan tutkita shibojen lonkkia. Japanista tuoduilla shiboilla on Suomessa todettu eriasteisia lonkkanivelen kasvuhäiriöitä.

Taulukko 19. Lonkkaniveltulokset kappalemäärittäin ja osuuksittain syntymävuoden mukaan tilastoituna

Vuosi	Syntyneitä	A	B	C	D	E	Yhteensä tuloksia
2012	68	17	12	6	1	1	37
2013	72	12	19	7	5	0	43
2014	83	20	21	2	3	1	47
2015	70	26	11	3	2	0	42
2016	105	24	22	18	2	0	66
2017	94	36	13	6	2	2	59
2018	115	27	22	17	4	0	70
2019	121	21	24	13	7	1	66
2020	126	22	33	19	8	1	83
2021	217	52	31	29	4	5	121
2022	168	16	14	10	0	2	42
Yhteensä	1239	273	222	130	38	13	676

Vuosi	Tutkittu	A	B	C	D	E
2012	54%	46%	32%	16%	3%	3%
2013	60%	28%	44%	16%	12%	0%
2014	57%	43%	45%	4%	6%	2%
2015	60%	62%	26%	7%	5%	0%
2016	63%	36%	33%	27%	3%	0%
2017	63%	61%	22%	10%	3%	3%
2018	61%	39%	31%	24%	6%	0%
2019	55%	32%	36%	20%	11%	2%
2020	66%	27%	40%	23%	10%	1%
2021	56%	43%	26%	24%	3%	4%
Yhteensä	59%	41%	33%	19%	6%	2%

Kyynärniveldysplasia

Kyynärnivelen kasvuhäiriö (engl. elbow dysplasia, ED) on yleisin isojen ja jättikokoisten koirien etujalan nivelkivun ja ontumisen aiheuttaja. Kyynärnivelen kasvuhäiriön periytymisen mekanismit ovat epäselvät. Periytyminen on kvantitatiivista, eli siihen vaikuttaa useita eri geenejä. Yksi näistä geeneistä saattaa olla ns. suurivaikutteinen geeni. Kasvuhäiriön tyyppi vaihtelee eri roduilla, mikä viittaa siihen, että aiheuttajina ovat eri geenit. Kyynärnivelen kasvuhäiriö on yleisempää uroksilla todennäköisesti urosten suuremman painon ja mahdollisesti myös hormonaalisten tekijöiden takia. Nykykäsityksen mukaan perinnöllisillä tekijöillä on suurin osuus kyynärnivelen kasvuhäiriön synnyssä, mutta ympäristötekijöillä on osuutensa sen ilmenemisessä. (Suomen Kennelliitto / ELT Anu Lappalainen)

Kasvuhäiriöiden ja niiden erilaisten kirurgisten hoitojen tehosta ja pitkäaikaisennusteesta ei ole olemassa kattavia tutkimuksia. Leikkaushoidon hyöty on epävarma, jos nivelessä on jo selvät nivelrikon merkit. Kaikkien kyynärnivelen kasvuhäiriöiden seurauksena on ainakin hoitamattomana yleensä nivelrikko. Leikattuunkin jalkaan kehittyä usein jonkin asteinen nivelrikko, mutta sen määrä voi olla vähäisempää ja se voi kehittyä myöhemmin kuin ilman leikkausta hoidetussa nivelessä. Kyynärnivelen nivelrikko invalidisoi koira yleensä pahemmin kuin esim. lonkkien nivelrikko, koska koiran painosta noin 60 % on etuosalla. (Suomen Kennelliitto / ELT Anu Lappalainen)

Lausunto annetaan vasemmasta ja oikeasta kyynärnivelestä erikseen. Asteikko ylettyy nolasta kolmoseen: 0 ”terve, ei muutoksia”, 1 ”lieväasteinen muutos”, 2 ”kohtalainen muutos”, 3 ”voimakas muutos”. Eturaajojen nivelten kehityshäiriöt aiheuttavat helposti koiralle oireita, sillä koira kantaa painostaan noin kaksi kolmasosaa eturaajojensa päällä – jo ykkösen kyynärpäät saattavat oireilla nivelrikkomuutoksien vuoksi.

Tarkastelujaksolla 2012–2021 87 % shiboista saa kyynärtutkimuksesta terveen 0-tulokseen. Trendi on kuitenkin hieman laskemaan päin: Vuosina 2020–2021 kyynärtulosten 1 ja 2 määrä ja osuus on kasvanut. Terveyskyselyjen ja avoimen keskustelun kautta tiedetään, että shiboilla on todettu muutamia kyynärnivelen kasvuhäiriötapauksia, joissa koira oireilee. Toisinaan oireet alkavat näkyä vasta vanhemmalla iällä, yli 10 vuoden iässä.

Taulukko 20. Kyynärniveltulokset kappalemäärittäin ja osuuksittain syntymävuoden mukaan tilastoituna

Vuosi	Syntyneitä	0	1	2	3	Yhteensä tuloksia
2012	68	32	4	0	0	36
2013	72	36	6	1	1	44
2014	83	39	7	1	0	47
2015	70	35	5	2	0	42
2016	105	58	4	2	0	64
2017	94	53	6	0	0	59
2018	115	63	6	0	0	69
2019	121	61	6	0	0	67
2020	126	70	12	1	0	83
2021	217	102	15	3	1	121
2022	168	36	6	0	0	42
Yhteensä	1239	585	77	10	2	674

Vuosi	Tutkittu	0	1	2	3
2012	53%	89%	11%	0%	0%
2013	61%	82%	14%	2%	2%
2014	57%	83%	15%	2%	0%
2015	60%	83%	12%	5%	0%
2016	61%	91%	6%	3%	0%
2017	63%	90%	10%	0%	0%
2018	60%	91%	9%	0%	0%
2019	55%	91%	9%	0%	0%
2020	66%	84%	14%	1%	0%
2021	56%	84%	12%	2%	1%
Yhteensä	59%	87%	11%	2%	0%

Patellaluksaatio eli polvilumpion sijoiltaanmeno

Polvinivelen rakenteelliset heikkoudet altistavat patellaluksaatiolle eli polvilumpion sijoiltaan menolle. Jalka-asento on virheellinen, ja polvilumpion telaurat ovat liian matalat. Patellaluksaatiota esiintyy suhteellisen runsaasti kääpiöroduilla ja sellaisilla suuremmilla roduilla, joilla on suora takajalka. Periytyvyyden mekanismi ei ole tiedossa.

Patellaluksaatio on synnynnäinen vika, ja se jaetaan vian vakavuuden perusteella neljään eri asteeseen. Eläinlääkäri tutkii polvet tunnustelemalla. I-asteen luksaatiot ovat tavallisesti oireettomia eivätkä kaipaa hoitoa. Jo II- ja III-asteen luksaatioissa koiralla havaitaan selviä liikkumisvaikeuksia. Ravatessaan koira koukistaa hetkittäin raajaansa sen sijaan, että tukeutuisi sillä maahan (polvilumpio on luiskahtanut pois paikoiltaan), ja jatkaa sitten normaalia ravia (polvilumpio on palautunut paikoilleen). IV-asteen luksaatioissa polvilumpio on pysyvästi pois paikoiltaan. Patellaluksaatio voi myös pahentua eikä nuorena saatu tulos välttämättä ole lopullinen. (Suomen Kennelliitto / ELT Anu Lappalainen)

Lausunto annetaan vasemmasta ja oikeasta polvesta erikseen. Asteikko ylettyy nollasta neloseen: 0 "terve, ei muutoksia", 1 "lieväasteinen muutos" (polvilumpio menee ajoittain paikaltaan, mutta palaa itse paikoilleen), 2 "kohtalainen muutos" (polvilumpio menee paikaltaan jalkaa koukistettaessa tai kierrettäessä eikä palaa auttamatta), 3 "vaikea muutos" (polvilumpio suurimman osan ajasta poissa paikoiltaan, saadaan paikalleen jalkaa oikaisemalla ja kädellä painamalla), 4 "erittäin vaikea muutos" (polvilumpio pysyvästi pois telaurastaan, korjaus vain leikkauksella).

Shibojä on polvien osalta tutkittu Suomessa populaatioon suhteutettuna enemmän kuin muissa Pohjoismaissa. Vuosina 2012–2021 yhteensä 83 % shiboista saa polvitutkimuksessa terveen eli 0-tulokseen. 17 % polvituloksista on arvioitu sairaksi eli tuloksella 1, 2 tai 3. Vuosien välillä tuloksissa on jonkin verran vaihtelua: Korkeimmillaan 1-tulosten osuus on ollut 20 % vuonna 2019 ja pienimmillään 5 % vuonna 2013.

Ruotsissa polvitutkimuksia tehdään vain muutamille shiboille vuosittain, mutta koko 2000-luvun tuloksia tarkastellessa myös Ruotsissa noin 20 %:lla tutkituista shiboista on polvinivelessä muutoksia. (Hunddata)

Suomessa tutkimushetkellä shibat ovat pääsääntöisesti alle kahden vuoden ikäisiä. Tämä todennäköisesti tarkoittaa, ettei nykyisellään kaikkia polvimuutoksia shiboissa ole tilastoitu.

Taulukko 21. Polviniveltulokset kappalemäärittäin ja osuuksittain syntymävuoden mukaan tilastoituna

Vuosi	Syntyneitä	0	1	2	3	4	Operoitu*	Yhteensä
2012	68	26	5	4	1	0	0	36
2013	72	39	2	2	0	0	0	43
2014	83	34	7	2	1	0	0	44
2015	70	34	4	1	0	0	0	39
2016	105	51	8	4	1	0	0	64
2017	94	48	4	3	0	0	0	55
2018	115	53	11	2	0	0	0	66
2019	121	50	13	2	0	0	0	65
2020	126	69	7	5	2	0	0	83
2021	217	99	7	5	0	0	0	111
2022	168	38	1	1	0	0	0	40
Yhteensä	1239	541	69	31	5	0	0	646

Vuosi	Tutkittu	0	1	2	3	4
2012	53%	72%	14%	11%	3%	0%
2013	60%	91%	5%	5%	0%	0%
2014	53%	77%	16%	5%	2%	0%
2015	56%	87%	10%	3%	0%	0%
2016	61%	80%	12%	6%	2%	0%
2017	59%	87%	7%	5%	0%	0%
2018	57%	80%	17%	3%	0%	0%
2019	54%	77%	20%	3%	0%	0%
2020	66%	83%	8%	6%	2%	0%
2021	51%	89%	6%	5%	0%	0%
Yhteensä	57%	83%	11%	5%	1%	0%

*Operoitujen polvia on alettu tilastoimaan Kennelliitossa vuonna 2022, joten Operoitu-saraketta ei näin ollen vielä kannata ottaa polvien terveystilanteen analyysissä huomioon.

Silmäsairaudet

Shibojen silmiä on tutkittu useissa maissa. Suomessa shiboilla tavataan etupäässä ylimääräisiä ripsiä, missä muutosten vakavuutta on kuvailtu pääsääntöisesti lieviksi.

Vuosien 2013–2022 tilastojen perusteella silmien osalta keskiarvoisesti 88 % tutkituista todetaan terveiksi. On kuitenkin huomioitava, että silmätutkimuksia uusitaan vielä erittäin vähän eli suurin osa tutkituista on tutkimushetkellä alle 3-vuotiaita. Monet silmäsairaudet kehittyvät iän myötä.

Suomessa ja ulkomailla on tavattu rodussa myös glaukoomaa sekä kaihia. Joidenkin lähteiden mukaan glaukooma olisi rodussa veteraani-ikäisillä koirilla jopa melko yleinen, minkä vuoksi tiedon kartuttaminen esimerkiksi gonioskopia-tutkimusten kautta on erittäin tärkeää.

Taulukko 22. Silmätilastot 2013-2022 syntymävuoden mukaan

Vuosi	Syntyneitä	Tutkittu	Tutkittu %	Terveitä	Terveitä %
2013	72	41	57%	33	80%
2014	83	41	49%	36	88%
2015	70	37	53%	33	89%
2016	105	58	55%	52	90%
2017	94	48	51%	41	85%
2018	115	61	53%	52	85%
2019	121	60	50%	56	93%
2020	126	79	63%	72	91%
2021	217	102	47%	92	90%
2022	168	32	19%	27	84%

Silmädiagnoosit shiboilla vuosina 2013–2023	Esiintymiä
Distichiasis, todettu	33
Distichiasis/Ektooppinen cilia, todettu	8
Ei todettu perinnöllisiä silmäsairauksia	494
Ektooppinen cilia, todettu	1
ICAA Kammiokulman poikkeavuus, ei todettu	4
ICAA Kammiokulman poikkeavuus, kohtalainen	2
Kortikaalinen katarakta, todettu	2
Lasiaisen rappeuma, todettu	2
Muu vähämerkityksellinen kaihi, todettu	4
PHTVL/PHPV, diagnoosi avoin	1
PHTVL/PHPV, sairauden aste 2–6	1
Pienisilmäisyys, todettu	1
Posterior polaarinen katarakta, todettu	1
PPM, iris-iris, todettu	10
PPM, iris-linssi, todettu	2
Puutteellinen kyynelkanavan aukko, todettu	1
RD, multifokaali, todettu	2
Silmämuutosten vakavuus, lievä	27

Tarkemmat kuvaukset silmäsaairauksista

DISTICHIASIS/EKTOOPPINEN CILIA eli ylimääräiset ripset, jotka tulevat ulos joko normaalin ripsirivin sisäpuolelta luomen reunasta (distichiasis) tai luomen sisäpinnalta (ektooppinen cilia). Luomen reunasta kasvavat ripset voivat kaartua ulospäin normaalien ripsien tavoin tai ne kääntyvät sisäänpäin kohti sarveiskalvoa. Ripset voivat olla pehmeitä tai kovia. Etenkin luomen sisäpinnan läpi suoraan sarveiskalvoa vasten kasvava ripsi voi aiheuttaa sarveiskalvon vaurioitumisen. Tämä ilmenee silmän siristelynä ja ylimääräisenä kyynelvuotona. Silmän sarveiskalvon pinnalla 'uivat', pehmeät distichiasis-ripset eivät yleensä aiheuta oireita. Oireilevilta koirilta ripsiä voidaan poistaa nyppimällä, jolloin ne kasvavat uudestaan, tai poistaa ne pysyvästi polttamalla tai leikkauksella. Vaiva on selvästi periytyvä, mutta periytymismekanismi ei ole tiedossa. Ylimääräiset ripset luokitellaan nykyään silmätarkastuksissa lieviin (diagnoosissa ei lisämerkintää), kohtalaisiin ja vakaviin muotoihin. (Suomen Kennelliitto)

GLAUKOOMA ELI SILMÄNPAINETAUTI on kivulias sairaus, jossa silmän sisäinen paine kohoaa vaarallisen korkeaksi. Hoitamattomana korkea silmänpaine aiheuttaa näönmenetyksen. Glaukooma on yksi tavallisimmista sokeuden aiheuttajista aikuisella koiralla. Tehokasta pitkäaikaishoitoa ei ole. Monet koirat eivät vastaa hoitoon edes lyhytaikaisesti. Kivun poisto ja silmänpaineen nopea alentaminen ovat tärkeimmät tavoitteet. Primaari eli ensisijainen glaukooma on perinnöllinen, tyyppillisesti molemmissa (ei useinkaan samanaikaisesti) silmissä esiintyvä sairaus, joka johtuu synnynnäisestä rakennevirheestä etukammiokulmassa (goniodysgenesia / pektinaattiligamenttidysplasia). Primaari glaukooma ei ole seurausta muusta silmä- tai yleissairaudesta. Sen sijaan sekundaari eli toissijainen glaukooma on seurausta aiemmin tai sillä hetkellä sairastetusta silmä- tai yleissairaudesta, johon liittyy kammionesteen estynyt ulosvirtaus (trauman aiheuttamat silmänsisäiset verenvuodot, silmänsisäinen uudismuodostuma, linssin sijoiltaanmeno eli linssiluksaatio, voimakas silmän sisäinen tulehdus). Alkuvaiheen oireita voivat olla lievä pupillan valojäykkyys, lievä sarveiskalvon samentuma ja lievä silmän punoitus, kunnes silmänpaine yllättäen nousee. Tällöin oireet ovat selkeämpiä, ja diagnoosi on usein helppo tehdä: pupillan selvä laajentuminen, silmän sidekalvolla ja kovakalvon päällä olevien verisuonten voimakas täyttyneisyys (silmä on todella punainen), sarveiskalvon sameus, lievä mulkosilmäisyys, mahdollinen linssin osittainen luksoituminen (subluksaatio), verkkokalvon ja näköhermonpään muutokset.

Edenneen glaukooman oireina voivat olla lisäksi sokeus, pysyvä pupillan laajuus, silmänsisäiset kiinnikkeet, linssin täydellinen eli totaali luksaatio, eriasteiset kaihimuutokset linssissä, lasiaisen rappeuma ja liukeneminen, verkkokalvon ja näköhermon pään selvä rappeutuminen. Tärkein diagnostinen toimenpide on molempien silmänpaineiden mittaaminen eli tonometria sekä gonioskopia eli etukammiokulman tähytys. Gonioskopia-tutkimuksessa potilaan etukammiokulmat tarkastetaan paikallispuudutus silmätipan annon jälkeen sarveiskalvon päälle asetetun erikoislinssin (goniolinssin) avulla. Gonioskopiaa varten potilasta ei yleensä tarvitse rauhoittaa. (ELL Sari Jalomäki)

Mikäli koiralla ilmenee toistuvia silmätulehduksia, on koiran silmät syytä tutkia tavallista perusteellisemmin. Kammiokulman tähytys on ehdottoman tärkeää. Silmien tutkiminen vaatii erityisosaamista. Tulehdusten huolellinen hoito voi ehkäistä glaukooman kehittymisen. Tavallisessa silmäpeilauksessa, ns. "virallisessa silmätarkastuksessa", ei tähytetä kammiokulmaa. Mahdollinen taipumus ei siis tule silmätarkastuksessa esille. Kammiokulman tähytyksen perusteella voidaan karkeasti arvioida, onko koiralla alttius sairastua. Tutkimus on kuitenkin vain suuntaa antava. (ELL Sanna Elfving)

Shiboilla on ollut käynnissä vuosina 2023–2024 terveystutkimuspilotti, jossa shibanomistajia tuetaan rahallisesti gonioskopia-tutkimuksiin. Kennelliiton jalostustietojärjestelmän mukaan gonioskopia-tutkimuksia on tehty 1.2.2024 mennessä vasta kuudelle koiralle, mutta tulosten perusteella jopa joka toisella on tavattu kammiokulman rakenteen poikkeamaa. Glaukoomaan sairastuneita shiboja Suomessa tiedetään olevan muutamia. Sairastumiset useimmissa tapauksissa ovat johtaneet silmän/silmien poistoon tai koiran lopettamiseen.

PERINNÖLLINEN HARMAAKAIHI (HC) eli hereditaarinen katarakta samentaa silmän linssin osittain tai kokonaan. Tunnettujen muotojen periytymismekanismi on yleensä autosomaalinen resessiivinen, mutta useimpien muotojen periytymismallia ei tiedetä. Sairauden alkamisikä vaihtelee suuresti. Perinnöllinen kaihi on yleensä molemminpuolinen ja johtaa sokeuteen, jos linssien samentuminen on täydellinen. Jos kaihisamentuma jää hyvin pieneksi, sillä ei ole vaikutusta koiran näkökykyyn (ks. alla muu vähämerkityksellinen kaihi). Katarakta eli kaihi voi olla perinnöllinen tai ei perinnöllinen, synnynnäinen tai hankittu. Syntymän ja 8 viikon iän välillä todetut kataraktat ovat synnynnäisiä. Perinnöllinen kaihi voidaan todeta perinnöllisten silmäsauroksien varalta tehtävässä silmätutkimuksessa. Eriyksen tärkeää kaihin toteamisessa on viralliseen silmätutkimukseen kuuluva biomikroskooppitutkimus.

MUU VÄHÄMERKITYKSELLINEN KAIHI on sellainen perinnöllinen kaihimuoto, jonka merkitys koiran kannalta on vähäinen. Silmätutkimuksessa täytettävässä silmälausuntolomakkeessa käytetään ilmaisua "muu katarakta". Diagnoosi ei millään rodulla rajoita koira käyttöä jalostukseen, mutta diagnoosin saanut koira on suositeltavaa parittaa kaihin suhteen terveeseen yksilön kanssa. Joillakin roduilla tervettä parituskumppania edellytään myös PEVISA-ohjelmassa. Jalostustietojärjestelmään diagnoosi kirjataan nykyään muodossa "muu vähämerkityksellinen kaihi".

RD (retinan dysplasia eli verkkokalvon synnynnäinen kehityshäiriö) jaetaan kolmeen muotoon, multifokaaliin (MRD), geografiseen (GRD) ja totaaliseen (TRD). MRD:ssa verkkokalvolla näkyy yksittäisiä poimuja, jotka syntyvät verkkokalvon paikallisen virhekehityksen seurauksena. Poimujen määrä voi vaihdella. MRD ei vaikuta näkökykyyn. GRD:ssa verkkokalvo on väärin kehittynyt laajemmalla alueella, mikä voi vaikuttaa koiran näkökykyyn ja TRD:ssa verkkokalvo on kokonaan irtautunut, mikä aiheuttaa silmän täydellisen sokeuden. MRD-muutokset eivät pahene iän myötä, vaan saattavat pikemminkin osittain hävitä näkyvistä vanhemmiten. GRD:an saattaa iän myötä liittyä paikallista verkkokalvon rappeumaa muutoksen alueella. Useilla roduilla RD:n on todettu periytyvän väistyyvästi. Eri RD-muotojenvälistä geneettistä yhteyttä ei tunneta.

PHTVL/PHPV (persistent hyperplastic tunica vasculosa lentis/persistent hyperplastic primary vitreous) on kirjainlyhenne sairauksista, joissa linssin ja silmänpohjan välinen sikiöaikainen verisuoniverkosto ei surkastu normaalisti syntymän jälkeen. Löydös jaetaan vakavuudeltaan kuuteen asteeseen, joista aste 6 tarkoittaa sitä, että silmä on sokea. Lievimmässä asteessa (1) näkyy linssin takapinnalla ainoastaan pieniä pigmenttipisteitä, jotka eivät vaikuta näkökykyyn eivätkä muutokset pahene iän myötä. Vakavammassa asteissa muutokset voivat aiheuttaa linssin lisääntyvää samentumista. Yhdellä shiballa Suomessa on virallisten tietojen mukaan tavattu vakava-asteinen PHPV/PHTVL, jonka vuoksi koira on sokea.

PPM (persistent pupillary membranes) ovat synnynnäisiä sikiöaikaisten verisuonten ja kalvojen jäänteitä iiriksessä eli värikalvossa. Vakavimmat asteet, joissa jäänteet kiinnittyvät linssin etupinnalle ja/tai sarveiskalvon sisäpinnalle, voivat vaikuttaa näkökykyyn. Epäillään perinnölliseksi, synnynnäiseksi muutokseksi joillakin roduilla. (Suomen Kennelliitto)

PRA eli ETENEVÄ VERKKOKALVON SURKASTUMA tuhoaa silmän valoa aistivia soluja. Kyseessä on ryhmä sairauksia, jotka ovat eri geenien aiheuttamia. PRA:ta on montaa tyyppiä, eri rotujen PRA:t ovat erilaisia ja jopa samassa rodussa voi olla useita eri muotoja. PRA on löydetty yli 100 rodulla ja näistä ainakin 22:lla mutaatio on voitu paikallistaa. Se voi esiintyä millä tahansa rodulla. Yleisin periytymismekanismi on autosomaalinen resessiivinen. Kliinisten oireiden ilmenemisikä ja eteneminen vaihtelevat liittyen PRA-muodon syntymekanismiin. Hyvin nuorella koiralla esiintyvä PRA:n muoto liittyy vääränlaiseen näköhermosolujen kehitykseen.

Myöhemmällä iällä alkavassa PRA:ssa sen sijaan näköhermosolut kehittyvät normaalisti, mutta alkavat rappeutua. Useimmissa PRA:n muodoissa koira muuttuu ensin hämärässä epävarmaksi ja pelokkaaksi. Tämä johtuu hämäränäössä tärkeiden verkkokalvon sauvasolujen surkastumisesta. Myöhemmin koira sokeutuu kokonaan verkkokalvon tappisolujen surkastuessa. Silmäterä on laaja ja silmänpohjan lisääntynyt heijaste näkyy erityisen selvästi valon kohdistuessa laajentuneeseen mustuaiseen. PRA:han ei ole hoitoa, mutta tutussa ympäristössä sokeakin koira voi pärjätä erittäin hyvin.

PRA-sairasta koira ei saa käyttää jalostukseen. Geenitestillä kantajaksi todettua koira voidaan käyttää jalostukseen geneettisesti terveen kumppanin kanssa. (Suomen Kennelliitto)

PRA:ta ei ole tavattu shiboilla Suomessa, mutta tietoja sairastuneista shiboista on ainakin Yhdysvalloista. (National Shiba Club of America)

Tutkittujen koirien määrä ja osuus

2000-luvun aikana rodussa virallisesti terveystutkittujen koirien osuus on noussut. Vuonna 2020 syntyneistä shiboista jopa 66 % on käynyt lonkka-, kyynär- ja polvitutkimuksissa ja 63 % silmätutkimuksissa. Joinakin viime vuosina tutkittujen osuus syntyneistä on kuitenkin selvästi (jopa yli 20 %-yksikköä) alhaisempi. Tilannetta tulee seurata ja tarvittaessa reagoida, jottei hyvä kehitys katkea. Pitkällä aikavälillä eli viimeisen 20 vuoden aikaiseen tutkimustulosten määrän kasvuun voidaan kuitenkin olla tyytyväisiä.

4.3.2 Muut rodulla todetut merkittävät sairaudet ja viat

Iho- ja allergiaoireet

Atopia on geneettisestä taipumuksesta aiheutuva tulehduksellinen ja kutiseva allerginen ihosairaus, jonka synnylle on perimän lisäksi olemassa useita altistavia tekijöitä, kuten koiran elinympäristö ja olosuhteet. Atopia on elinikäinen vaiva, joka on kontrolloitavissa, muttei parannettavissa. Ruoka-aineallergia on koiralla atopiaa huomattavasti harvinaisempaa. Vain 10% iho-oireisista koirista kärsii ruoka-aineallergiasta, jolloin koiralla on yleensä myös ruuansulatuskanavan oireita (ilmavaivat, ripuli). Atooppista tai allergista koira ei saa käyttää jalostukseen.

Atopia on tyyppillisesti nuoren aikuisen koiran sairaus, ja oireet alkavat suurimmalla osalla atoopikoista 0,5–3 vuoden iässä. Allerginen nuha, astma ja silmän sidekalvontulehdus ovat koiralla harvinaisia. Koira reagoi iholla, ja atopia onkin koiran yleisin ihosairaus. Atopiaan liittyvien toistuvien ihon bakteeri- ja hiivatulehdusten esiintymisestä on päätelty, että atoopikoilla olisi puutteellisesti toimiva soluvälitteinen immuunivaste. Atopialle tyyppillistä on, että oireet helpottuvat ja pahenevat kausittaisesti ainakin sairauden alkuvaiheessa. Jos oireet ovat heti alkuun jatkuvia, voidaan hyvällä syyllä epäillä ruoka-aineallergiaa aiheuttajaksi.

Atooppinen iho kutisee, minkä seurauksena koira raapii ihonsa rikki. Turkki on hilseilevä ja huonokuntainen sekä ohut tai jopa paikoin kalju. Niiltä alueilta, joissa kutina on voimakkainta, iho paksunee jatkuvan ärsytyksen seurauksena sekä tummuu. Muutokset paikallistuvat pään alueella huuliin, silmänympäryksiin, leukaan ja korviin ja muualla kehossa tassuihin, jalkoihin, leukaan ja vatsan alle (kainalot ja nivuset). Joillakin koirilla jatkuva kutina aiheuttaa myös käyttäytymisen muutoksia kuten esimerkiksi ärtyisyyttä. Toistuvat korvatulehdukset ovat eräs tavallisimmista atoopikon iho-oireista.

Koiran kutinan syy on selvitettävä huolellisesti. Jos muuta selittävää syytä ei löydy ja koiralla on atopiadiagnoosin tekemiseen oikeuttavat oireet, koiralle tehdään joko ihotesti tai allergiavasta-aineita etsitään verestä. Koiran atopian hoitoon käytetään monia eri hoitomuotoja. Kaikkein tärkein on allergeenialtistuksen vähentäminen esim. toistuvien pesujen ja ympäristön saneerauksen avulla. Jollei näiden toimenpiteiden ja sekundaaristen bakteeri- ja hiivatulehdusten hallinnalla päästä riittävään lopputulokseen, voidaan allergiatestin tulosten perusteella aloittaa siedätyshoito ja/tai lääkehoito. (ELL Nina Mahlanen / Suomen Kennelliitto)

Shiboilla tavataan jonkin verran allergioita ja iho-ongelmia sekä lisäksi herkkävatsaisuutta. Shiboilla on myös tavattu satunnaisia herkkyyksiä joillekin lääkaineille, esimerkiksi rokotteille, loishäätölääkkeille ja tietyille rauhoitukseen käytettäville aineille. Kennelliiton terveystarkastuksessa 20 prosenttia vastaajista kertoi shiballaan olleen tai olevan joitakin ihon ongelmia tai sairauksia (liite 2).

Allergioista tai iho-ongelmista kärsivää koiraa ei tule käyttää jalostukseen. Jos pentueessa esiintyy poikkeuksellisen paljon allergioita ja iho-oireita, tulee näiden sisarusten jalostuskäyttöä harkita eikä yhdistelmää tule uusia.

Selkäongelmat

Muutamilla eri-ikäisillä shiboilla on todettu oireiden ja röntgenkuvien perusteella erilaisia selkäongelmia, esimerkiksi spondyloosi ja nikamavälin kaventuma sekä kalkkeutunut välilevy. Nämä ovat ilmeisesti aiheuttaneet joissakin tapauksissa hermopinteitä ja kipukohtauksia. Helpotusta oireisiin voi joskus saada fysioterapiasta tai akupunktiosta. Selkäongelmat voivat olla perinnöllisiä, mutta ne voivat myös johtua traumasta, kuten talvella liukastumisesta.

Virallinen Kennelliiton selkälausunto annetaan röntgenkuvista. Koiran tulee kuvaushetkellä olla vähintään 12 kk:n ikäinen. Tällöin sille annetaan lausunto synnyntäisistä selkämuutoksista, nikamien epämuotoisuus (VA) ja välimuotoinen lanneristinikama (LTV). Kuvaushetkellä 24 kk täyttäneelle koiralle annetaan rotukohtaisesti lausunto myös muista selkämuutoksista, spondyloosista (SP) ja kalkkeutuneista välilevyistä (IDD). (Suomen Kennelliitto)

Spondylosis deformans eli spondyloosi on selkärangan rappeumasairaus, jossa selkänikamien rajoille muodostuu luupiikkejä ja/tai -siltoja. Spondyloosia kehittyy usein normaalistikin ikääntymisen myötä. On havaittu, että selkärangan muodostuneet luupiikit ja silloittumat voivat aiheuttaa koiralle vaihtelevan asteisia oireita, kuten jäykkyyttä, ontumista, epämääräisiä selkäkipuja ja hyppämishaluttomuutta. Selkänikamissa voi olla paljon muitakin sairauksia kuin spondyloosi, joten spondyloosipuhdas (SP0) selkä ei aina ole sama kuin terve selkä. Välimuotoiset nikamat erityisesti lannerangan lopun ja ristiselän välissä (L7-S) ovat melko yleisiä ja altistavat ristiselän kivuille tai toimintahäiriöille usein jopa enemmän kuin spondyloosi. (Suomen Kennelliitto / ELT Anu Saikku-Bäckström)

Välimuotoinen lanneristinikama (lumbosacral transitional vertebra, LTV) on yleinen synnynnäinen ja perinnöllinen nikamaepämuodostuma, jonka periytymismekanismeja ei tunneta. LTV:lla tarkoitetaan nikamaa, jossa on sekä lanne- että ristiniikaman piirteitä. Muutos voi olla symmetrinen eli samanlainen oikealla ja vasemmalla puolella tai epäsymmetrinen, jolloin selällään otetussa röntgenkuvassa nähdään puoliero. LTV:ta esiintyy useilla koiraroduilla, ja ainakin saksanpaimenkoirilla sen yhteydestä selkävaikeuksiin on tutkimustietoa. LTV altistaa lanne-ristiluuliitosalueen varhaiselle rappeutumiselle, minkä seurauksia voivat olla takaselän kivut ja pahimmassa tapauksessa takajalkojen halvausoireet. Hoitona käytetään lepoa ja kipulääkkeitä ja vakavimmissa tapauksissa leikkaushoitoa. Kotikoirina sairastuneet koirat pärjäävät usein melko hyvin, mutta ennuste paluusta harrastus- tai työkoiraksi on epävarma. (Suomen Kennelliitto / ELT Anu Lappalainen)

LTV-muutoksiin liittyen Kennelliiton jalostustieteellinen toimikunta suosittelee jättämään oireilevat koirat pois jalostuksesta. Kaikkia oireettomia koiria voi käyttää, mutta LTV1–LTV4-tuloksen saaneet koirat suositellaan yhdistämään vain LTV0-koirien kanssa. Tällaisten yhdistelmien jälkeläisiä suositellaan kuvattavaksi, jotta LTV-muutosten periytymisestä ja merkityksestä saadaan lisää tietoa. (Suomen Kennelliitto)

Selkärangan nikamien epämuodostumia (vertebral anomaly, VA) esiintyy useilla koiraroduilla. Niin sanotuilla "korkkiruuvihäntäisillä" roduilla (bostoninterrieri, englanninbulldoggi ja ranskanbulldoggi) saattaa koko selkäranka olla korkkiruuvihäntään liittyen epämuotoinen (Suomen Kennelliitto / ELT Anu Lappalainen).

Shibojen selkätutkimusten määrä on lisääntynyt, vaikkei se olekaan sisällytynyt rodun PEVISA-ohjelmaan. Vuosina 2019–2023 on virallisesti selkätutkittu 180 eri shibaa. Shiboilla tavataan jonkin verran sekä erilaisia välimuotoisia lanneristinikamia että nikamien lievää epämuotoisuutta (VA1). Shibojen osalta ei ole juurikaan tietoa nikamien lievien epämuotoisuuden aiheuttamista oireista. Spondyloosia on diagnosoitu vain harvoin, mutta useimmat koirat ovat tutkimushetkellä iältään alle 5-vuotiaita.

Taulukko 23. Shibojen selkätutkimustulokset 2019–2023

Selkätulokset vuosina 2019–2023								
Välimuotoinen lanneristinikama			Nikamien epämuotoisuus			Spondyloosi		
LTV0	141	82 %	VA0	93	70 %	SP0	55	96 %
LTV1	16	9 %	VA1	40	30 %	SP1	2	4 %
LTV2	3	2 %	VA2	0	0 %			
LTV3	9	5 %	VA3	0	0 %			
LTV4	2	1 %						
Yhteensä tuloksia 171			Yhteensä tuloksia 133			Yhteensä tuloksia 57		

Selkätuloksien kehitystä tulee seurata aktiivisesti. Tavoitteena on kartoittaa edelleen lisää tietoa shibojen selkäterveydestä sekä mahdollisista muutosten tai poikkeamien aiheuttamista oireista ja vaikutuksista koiran elämään.

Polven ristisiteen repeämä

Polvinivelen keskellä sijaitsevat ristisiteet estävät sääriluun liikkumista eteen-taakse-suunnassa suhteessa reisiluuhun. Ristisiteitä on kaksi, etummainen ja takimmainen. Kun puhutaan ristiside-

vammasta, yleensä tarkoitetaan etummaisen ristisiteen vauriota. Takimmaisen ristisiteen katkeaminen on hyvin harvinaista, ja se tapahtuu voimakkaan ulkoisen voiman (trauma) seurauksena. Samalla polvesta yleensä rikkoutuu muitakin rakenteita.

Polven etummaisen ristisiteen repeämä on tavallisin koiran tuki- ja liikuntaelimestön sairaus. Koiralla eturistisiteen repeämä on harvoin trauman aiheuttama äkillinen tila. Koiralla polven ristiside tavallisimmin pettää osittain ja vähitellen viikkojen – kuukausien aikana ja lopulta katkeaa aivan normaalin liikunnan seurauksena. Ristisiteen pettämisen oire on ontuma. Kun ristiside on osittain poikki, ontuma on vaihtelevaa ja se voi tilapäisesti loppua, kun raajaa rasitetaan vähemmän. Kun ristiside on kokonaan poikki, ontuma on yleensä jatkuvaa. Koiralla, jolla toisen polven ristiside on pettänyt, on melko suuri todennäköisyys (n. 30 %) saada sama vaiva toiseenkin polveen. Joidenkin tutkimusten mukaan tämä riski on tietyillä roduilla jopa 70 %.

Ristisiteen pettämisen eräs syy on nykykäsityksen mukaan ”huonot takaraajan kulmaukset” eli reisiluun ja sääriluun välinen kulma lähestyy oikokulmaa, 180 astetta. Tällöin sääriluun yläpään nivelpinta ei enää ole vaakatasossa vaan taaksepäin vinossa. Tämän seurauksena aiheutuu sääri- luuta eteenpäin työntävä voima joka kerta kun reisiluun nivelpinta tukeutuu sääriluun yläpään nivelpintaan. Tämä toistuva voima lopulta katkaisee etummaisen ristisiteen. Kulmauksiltaan ”normaalilla alkukantaisella koiralla” tällaista voimaa ei synny. Myös koiran ylipaino ja reiden huono lihastasapaino altistavat ristisiteen repeämälle.

Kun eturistiside on poikki, sääriluu pääsee koiran askeltaessa lonksumaan eteen-taakse-suunnassa suhteessa reisiluhun. Tämä aiheuttaa kipua, ontumista sekä nivelrikkomuutosten kehittymistä ja usein myös vaurioittaa sisemmän nivelkierukan takahaaraa. Eläinlääkäri voi todeta eturistisiteen katkeamisen polvea tunnustelemalla, jos ristiside on kokonaan poikki ja jos katkeamisesta ei ole kulunut kovin pitkä aika. Nykyään eturistisiteen vauriot pyritään kuitenkin hoitamaan ennen kuin eturistiside katkeaa kokonaan. Tällöin diagnoosi perustuu tyyppilliseen sairauskertomukseen ja havaittuun ontumaan. Koira on myös haluton koukistamaa kipeää polveaan, ja sen vuoksi istuessaan pitää kipeää jalkaa hieman sivulla. Joskus polvi paksuntuu erityisesti sisäpinnalta. Röntgen-tutkimus antaa myös viitteitä ristisidevammasta: nivelnesteiden määrä lisääntyy ja havaitaan nivelrikkomuutoksia, luupiikkejä nivelten reuna-alueilla. Tarvittaessa eturistisiteen katkeaminen ja nivelkierukoiden tila voidaan todeta tähyystyökkäyksellä. Tähyystyökkäyksellä voidaan myös hoitaa nivelkierukoiden vammat. (ELL Esa Eskelinen)

Suomessa tiedetään shiboilla pari tapausta, joissa ristiside on jouduttu venymisen tai repeämisen vuoksi leikkaamaan tai vanhempi koira jouduttu ristisidevaivojen vuoksi lopettamaan. Rodussa ristisideongelmat voivat liittyä heikkoihin takakulmauksiin.

Koiraa, jolla on ristisideongelmia, ei tule käyttää jalostukseen ja koiran sukulaisten jalostuskäyttöä tulisi jatkaa vain harkitusti. Kohtuullisten takakulmausten huomiointi rodussa on tärkeää.

Hermorappeumasairaus gangliosidoosi

GM1-gangliosidoosi on harvinainen ja vakava shiboilla tavattu hermorappeumasairaus. Gangliosidoosi ilmenee yleensä jo puolen vuoden ikään mennessä aiheuttaen koiran hermokudoksen ja monien muiden kudosten rappeutumista. Tyyppillisiä oireita ovat liikkeiden koordinaatiohäiriöt, ylikorostuneet liikkeet, pään vapina sekä ääniherkkyys. Myöhemmin voidaan havaita näön heikkenemistä ja lihasjäykkyyttä sekä alentunutta reagoitua ympäristön virikkeisiin. Sairaus johtaa kuolemaan tai eutanasiaan viimeistään

kahden vuoden ikään mennessä. Gangliosidoosi periytyy resessiivisesti ja sitä aiheuttava geenivirhe voidaan tunnistaa geenitestillä. GM2 on toinen, harvinaisempi muunnos gangliosidoosista.

GM1-gangliosidoosi diagnosoitiin Shiballa japanissa ensimmäisen kerran vuonna 2000 (Holger Funk). Tiedetään, että muuallakin ulkomailla on löydetty sairauden kantajia, mutta virallisia tietoja ei ole juurikaan annettu julkisuuteen. Gangliosidoosiin sairastuneiden koirien tarinoita saa lukea silloin tällöin ja tyypillisesti ne ovat koirissa, joiden taustalla on ns. pentutehtaat. Sairastuneista koirista on ollut keskustelua esimerkiksi yhdysvaltalaisilla shiba-aiheisilla keskustelupalstoilla.

Gangliosidoosien testaamiseen on olemassa shiboille geenitesti ja ainakin Euroopassa ja Venäjällä testataan koiria gangliosidoosin perimän suhteen samalla kun koirasta otetaan muita geenitestejä. Suomessa ei ole tiedossa gangliosidoosiin sairastuneita koiria. National Shiba Club of American sivuilla mainitaan sairastuneista shiboista Japanissa, itä-Euroopassa ja yhdestä tapauksesta Yhdysvalloissa. (National Shiba Club of America)

Shiboja on testattu gangliosidoosin varalta isompia määriä muun muassa Japanissa ja Tšekissä. Tšekissä shibayhdistyksen järjestämässä testauksessa ei löytynyt taudin kantajia, mutta Japanissa 2013 julkaistussa tutkimuksessa 1 % testatuista paljastui taudin kantajaksi ja useampi kantajista sijoittui samalle maantieteelliselle alueelle (Shibaloginen blogi).

Tavoitteena on kartoittaa tietoa gangliosidoosista ja suomalaisten shibojen geeniperimästä gangliosidoosin suhteen.

Epilepsiankaltaiset kohtaukset

Epilepsia on toistuvia kohtauksia aiheuttava aivojen sähköisen toiminnan häiriö, joka on koiran yleisin neurologinen sairaus. Kohtauksien luonne vaihtelee ja koiralla voi olla tajunnan, motoriikan, sensorisen toiminnan, autonomisen hermoston ja/tai käyttäytymisen häiriöitä. Kohtauksen aikana koira voi olla tajuissaan tai tajuton. Jos koko koira kouristelee, puhutaan yleistyneestä kohtauksesta. Kohtaus voi esiintyä myös paikallisena, jolloin vain yksi lihasryhmä, esimerkiksi koiran raaja tai raajat kouristelevat. Paikallisalkuinen kohtaus voi laajeta yleistyneeksi kohtaukseksi. Kohtauksen luonne riippuu purkauksen lähtöpaikasta aivoissa ja sen leviämisestä. Epilepsiaa sairastavaa koira ei saa käyttää jalostukseen. Samoin on vältettävä sellaisten riskilinjojen yhdistämistä, joiden tiedetään tuottaneen epileptikkojälkeläisiä, niin kauan kun rodulle ei ole olemassa geenitestiä, jonka avulla sairauden kantajuus voidaan todeta.

Ensimmäinen epilepsia-kohtaus tulee useimmiten nuorena, 1–5-vuotiaana, mutta perinnöllinen epilepsia voi alkaa missä iässä hyvänsä. Samantyyppisiä kohtauksia voivat aiheuttaa myös muut sairaudet kuin epilepsia. (ELL Nina Mahlanen / Suomen Kennelliitto)

Suomessa tiedetään muutamalla shiballa todetun epileptisiä kohtauksia. Koirien varmoja diagnooseja ei ole tiedossa.

Epileptisiä kohtauksia saanutta koiraa ei saa käyttää jalostukseen. Myös koiran vanhempien ja täyssisarusten jalostuskäyttöön tulee suhtautua varauksella.

Varvasanomalia

Varvasanomaliassa yleensä eturaajan tai eturaajojen uloin/uloimmat varpaat surkastuvat nuorena. Viallinen varvas on tassunpohjaa katsottaessa selvästi muita lyhyempi ja siitä saattaa puuttua yksi

nivelväli. Sitä ei tule sekoittaa yhteen kasvaneisiin tai siltä näyttäviin anturoihin. Kyseessä on synnynnäinen luostomuutos, mutta pikkupennulla ei anomalia välttämättä ole vielä havaittavissa vaan se tulee näkyviin noin 3–6 kk iässä. Anomalia voi esiintyä myös takaraajoissa ja myös muissa kuin ulommaisissa varpaissa. Anomalia altistaa koiran kivuliaalle nivelrikolle. Periytymistapa ei ole tiedossa, mutta on viitteitä siitä, että anomalia voisi olla dominoivasti periytyvä. (Suomen Kääpiösnautserikerhon nettisivut, Suomen Kennelliitto)

Muutamalla shiballa Suomessa on tavattu varvasanomaliaa, mutta kokonaisuutena varvasanomalian suhteen tilanne vaikuttaa hyvältä. Viime vuosina Suomessa ei ole tullut tietoon uusia varvasanomaliatapauksia. Tilannetta tulee kuitenkin edelleen seurata ja kerätä tietoa mahdollisista uusista tapauksista sekä tarvittaessa ryhtyä toimenpiteisiin, jos varvasanomalia rupeaisi yleistymään. Myös Euroopan ja Pohjoismaiden tilannetta on syytä seurata mahdollisuuksien mukaan. Tällä hetkellä ei ole tietoa, miten muissa maissa kerätään tietoa asiasta eikä tiedossa ole tarkkoja lukumääriä varvasanomaliakoirista. Koiraa, jolla on varvasanomalia, ei tule käyttää jalostukseen.

Sydämen sivuäänet

Sydänviat ovat joko synnynnäisiä tai hankittuja. Useimmiten synnynnäistä sydänvikaa epäillään rutiinitarkastuksen yhteydessä kuullun sivuäänen perusteella. Lievät synnynnäiset muutokset sydämessä eivät välttämättä aiheuta oireita koko koiran elinaikana. Väliseinäreiät voivat sulkeutua aina kahden vuoden ikään asti. Jos pennulla todetaan sydämen sivuääni, tilannetta kannattaa tarkkailla säännöllisesti ja heti diagnoosin tekemisen jälkeen suositellaan sydämen ultraäänitutkimusta. (ELL Seppo Lamberg)

Shiboilla on todettu muutamia lieviä synnynnäisiä sydänvikoja. Koiraa, jolla on aikuisena sydänvika, ei tule käyttää jalostukseen.

Hammaspuutokset ja purentaviat

Rodulla esiintyy hammaspuutoksia ja purentavikoja. Voimakas ala- tai yläpurenta ovat FCI:n rotumääritelmässä hylkääviä virheitä. Japanissa koiraa, jolla on epätasainen purenta tai tasapurenta, ei voi saada arvosanaa erinomainen. NIPPO-rotumääritelmässä myöskään hammaspuutoksia ei suvaita.

Jalostukseen tulee pyrkiä käyttämään täyshampaisia ja oikeapurentaisia koiria. Kulma- ja etuhampaiden puuttuminen on erityisen vakava virhe. Epätasaisiin, vinoihin ja tiukkoihin purentoihin pitäisi myös kiinnittää huomiota. Jos koiralla on huomauttamista hampaistossa, niin tulisi toisella osapuolella olla virheetön ja täysi purenta. Ylä- tai alapurentaista koiraa ei tule käyttää jalostukseen.

Kivesvika

Rodussa esiintyy kivesvikaa jonkin verran. Myös nartut voivat periä kivesvikaa. Kivesten tilanne päivittyy jalostustietojärjestelmään koiran käytyä näyttelyssä ja/tai terveystarkastuksissa. Kaikkia koiria ei valitettavasti terveystarkasteta tai viedä näyttelyyn, jonka vuoksi kattavaa tietoa kivistilanteesta on vaikea saada. Tilannetta pyritään kartoittamaan terveystarkastusten avulla.

Muut tavatut sairaudet tai vaivat

Kennelliiton terveystarkastuksen (liite 2) perusteella muita shiboilla tavattuja sairauksia tai vaivoja ovat ruuansulatuskanavan ongelmat (herkkämahaisuutta ja närästyksiä). Kyselyssä 15 prosenttia vastaajista kertoi koiralla olevan joitakin ruuansulatuskanavan ongelmia. Lisäksi shiboissa tavaan joitakin sisäelinten, virtsateiden tai lisääntymiselinten sairauksia, kuten virtsakiviä tai sakan kertymistä sappeen. Osalle shiboista myös kertyy hammaskiveä runsaasti jo nuorena.

4.3.3 Yleisimmät kuolinsyyt

Shibojen yleisimmät tiedetyt kuolinsyyt vanhuuden (luonnollinen tai lopetus) lisäksi ovat kasvainsairaudet ja syöpä, tapaturmat tai liikennevahingot sekä luusto- ja nivelsairaudet.

Shibat ovat suhteellisen pitkäikäisiä. Kuolinsyytilastoinnin perusteella keskimääräinen elinikä on 10 vuotta 9 kuukautta, mutta monet shibat elävät yli 13-vuotiaiksi. Vanhuuteen kuolevat shibat elävät keskimäärin lähes 14,5 vuoden ikään asti.

Taulukko 24. Kuolinsyyt

Kuolinsyyt vuoden 2023 loppuun asti	Keskim. elinikä	Yhteensä
Hengitystiesairaus	12 vuotta 8 kuukautta	1
Hermostollinen sairaus	4 vuotta 7 kuukautta	3
Kadonnut	9 vuotta 8 kuukautta	1
Kasvainsairaudet, syöpä	10 vuotta 6 kuukautta	28
Kuollut ilman sairauden diagnosointia	10 vuotta 8 kuukautta	4
Käyttökoira ei sovellu käyttötarkoitukseensa	0 vuotta 9 kuukautta	1
Lopetus ilman sairauden diagnosointia	12 vuotta 7 kuukautta	13
Lopetus käytös- tai käyttäytymishäiriöiden vuoksi	4 vuotta 6 kuukautta	6
Luusto- ja nivelsairaus	7 vuotta 1 kuukautta	10
Maksan ja ruoansulatuskanavan sairaus	7 vuotta 7 kuukautta	3
Muu sairaus, jota ei ole listalla	4 vuotta 10 kuukautta	9
Pennun synnynnäinen vika tai epämuodostuma	0 vuotta 4 kuukautta	1
Selkäsairaus	8 vuotta 11 kuukautta	6
Sisäeritysrauhasten sairaus	11 vuotta 3 kuukautta	2
Sydänsairaus	9 vuotta 11 kuukautta	3
Tapaturma tai liikennevahinko	5 vuotta 11 kuukautta	12
Vanhuus (luonnollinen tai lopetus)	14 vuotta 5 kuukautta	70
Virtsatie- ja lisääntymiselinten sairaus	8 vuotta 6 kuukautta	6
Kuolinsyytä ei ole ilmoitettu	10 vuotta 1 kuukautta	21
Kaikki yhteensä	10 vuotta 9 kuukautta	200

4.3.4 Lisääntyminen

Keskimääräinen pentuekoko

Keskimääräinen pentuekoko on vuosien 2020–2023 keskiarvona 3,3. Pentuekoko on noussut viime vuosina hieman.

Astumis- ja tiinehtymisvaikeudet

Shibojen lisääntyminen on muutoin melko vaivatonta, mutta astumis- ja tiinehtymisvaikeuksia esiintyy jonkin verran. Narttuja jää tyhjäksi ja pentueet ovat pieniä. Rodussa tavataan narttuja, joita ei useistakaan yrityksistä huolimatta ole saatu kantaviksi. Pentukuolleisuutta on tullut tietoon parissa pentueessa vuosittain. Synnynnäisiä vikoja tai epämuodostumia pennuissa on harvoin. Pentujen hoitoon

liittyviä ongelmia tavataan joskus, mutta vakavia ongelmia (esimerkiksi emo täysin hyljeksii pentuja) vain harvoin. Synnytysongelmia todetaan melko harvoin, mutta joitakin keisarinleikkauksia on tarvittu polttoheikkouden takia. Shibanarttuja pidetään yleisesti hyvinä emoina, ja maidontuotanto on runsasta. Pienet pentueet lienevät riski synnytysongelmien näkökulmasta. Kohtutulehduksia esiintyy tiettävästi jonkin verran.

Siitä, kuinka usein rodussa on käytetty keinosiemennystä, ei ole virallisia tietoja saatavilla. Kaikki urokset eivät ole innokkaita astumaan. Oikean astutusajankohdan arviointi tuottaa kasvattajille usein päänsärkyä. Onnistuneita astutuksia on tehty niinkin aikaisin kuin neljäntenä juoksupäivänä, ja kuitenkin myös vielä 25. päivän astutettu narttu on tullut tiineeksi. Ilmeisesti esiinman pituus vaihtelee, tai juoksun alkamista ei havaita kaikissa tapauksissa heti, jolloin astutuspäivien laskennassa on eroja. Usein vaaditaan kärsivällisyyttä, kun koirat tutustuvat toisiinsa, ja moni kasvattaja onkin kertonut onnistuneensa parhaiten, kun koirat ovat olleet yhdessä koko juoksun ajan. Jotkin nartut ovat käyttäytyneet astutusilanteessa aggressiivisesti, tällainen käytös ei ole missään nimessä toivottavaa tai kerro oikeanlaisesta luonteesta ja lisääntymiskäyttäytymisestä.

Lisääntyminen on tärkeä rodun elinvoimaisuuden mittari. Vaikuttaa siltä, että urosten sukupuolivietti on pääosin kohdallaan. Lisääntymiseen liittyvistä haasteista (mm. astutusajankohdan löytäminen, nartun jääminen tyhjäksi, nartun emättimen väliseinä) on joitakin mainintoja viimeisimmissä terveyskyselyissä. Tyhjäksi jäämisen syytä voi olla monia – väärä astutusajankohta, tulehdukselliset tai hormonaaliset syyt. Emättimen väliseinämistä toteutetun erilliskyselyn perusteella Suomessa on ainakin puolentusinaa narttua, jolla on ollut vaikeuksia lisääntymisessä väliseinämen vuoksi. Osa näistä nartuista on operoitu ja käytetty jalostukseen, osa on jätetty pois jalostuksesta.

Rodulla ei tyypillisesti esiinny kokoon, mittasuhteisiin tai muuten rakenteeseen liittyviä ongelmia, jotka vaikeuttaisivat luonnollista astutusta ja lisääntymistä. Pyrkimyksenä pitäisi aina olla luonnollinen astutus.

Lisääntymisongelmien tilannetta on seurattava. Tärkeää tietoa lisääntymiseen liittyen voidaan saada kasvattajille suunnatuista pentuekyselyistä.

Synnytysongelmat

Shibojen synnytykset sujuvat yleensä normaalisti. Keisarinleikkauksiin joudutaan turvautumaan melko harvoin. Ongelmatilanteissa esteenä on voinut olla esim. kuollut pentu. Shiba synnyttää yleensä hyvin itsenäisesti, kasvattajan jäädessä seuraajan ja tarkkailijan rooliin.

Pentujen hoitamiseen liittyvät ongelmat nartuilla

Shibat hoitavat pentujaan yleensä hyvin ja itsenäisesti. Nartut pitävät pentulaatikon erittäin puhtaana.

Pentukuolleisuus

Pentukuolleisuuteen vaikuttavat monet erilaiset tekijät. Vastasyntyneet koiranpennut kokevat monenlaisia haasteita ennen kuin ovat luovutusikäisiä. Parhaat mahdollisuudet selvitä luovutusikään on normaaleilla pennuilla, jotka syntyvät terveille hyvin hoivaaville ja imettäville nartuille. Pentukuolleisuus asettuu eri tutkimusten mukaan 5–34 % välille. Valtaosa kuolleisuudesta ajoittuu syntymään ja ensimmäiseen elinviikkoon, infektioiden osuus on suurempi 1–6 viikon pentukuolleisuuden taustalla. (Koskentalo, Helena)

Shiboissa pentukuolleisuusmäärät eivät ole suuria, mutta toisinaan shiboissakin pentuja menehtyy. Shibakasvattajien pentuekyselyvastauksissa (43 kpl) vuosilta 2015–2022 on vain yksi maininta synnytyksen jälkeen lopetetusta pennusta.

Synnyttäiset viat ja epämuodostumat

Pentujen synnyttäisiä vikoja ovat esimerkiksi suu-, kitalaki- ja huulihalkiot, napa- ja nivustyrä sekä vesipää. Vesipää voi olla synnyttäinen tai myöhemmin hankittu; nartun tiineysaikana sairastama bakteeri- tai virusinfektio lisää sikiöiden altistusta synnyttäiselle vesipäälle (Koskentalo, Helena).

Shiboissa on tavattu suu-, kitalaki- ja huulihalkioita, napatyrää sekä vesipäisyyttä, mutta synnyttäiset viat ovat kuitenkin melko harvinaisia. Synnyttäisistä vioista on vain yksittäisiä mainintoja kasvattajien pentuekyselyissä ja vuoden 2019 terveystutkimuksen pentuja käsittelevässä osiossa.

4.3.5 Sairauksille ja lisääntymisongelmille altistavat anatomiset piirteet

Shiba on alkukantainen rotu. Rodulla ei ole juurikaan tavattu ulkomuotoon liittyviä anatomisia piirteitä, jotka altistaisivat sairauksille tai hyvinvointiongelmiin. Liian suorat takakulmaukset ja/tai ylipäästävä kinner voivat kuitenkin altistaa ristisideongelmille, vaikuttaa koiran liikkeeseen ja vaikeuttaa polvisairauksia, joten kasvattajia suositellaan huomioimaan yhdistelmässään kulmausten kohtalaisuus.

4.3.6 Yhteenveto rodun keskeisimmistä ongelmista terveydessä ja lisääntymisessä

Keskeisimmät ongelmakohdat ja ongelmien mahdollisia syitä

Shiboilla esiintyy jonkin verran perinnöllisiä sairauksia, kuten lonkka- ja kyynärvikaa, silmänsairauksia, polvilumpion löysyyttä tai polven ristisideongelmia. Aiemmin on mahdollisesti oletettu, ettei rodulla juuri ollenkaan tavattaisi esimerkiksi vakavia luustosairauksia. Nyt rodussa on jo pidempään ollut voimassa PEVISA-ohjelma, joka on auttanut ylläpitämään tutkimustietoa jalostukseen käytetyistä koirista silmien, polvien, lonkkien ja kyynärien osalta. Terveystulosten kehittymistä 2000-luvulla kuvaavista kaavioista (liite 3) voi nähdä, että isossa kuvassa terveystulosten kohtuullisen hyvän tason on onnistuttu säilyttämään. Silmä- ja polvitutkimuksia tulisi tosin uusia nykyistä enemmän, sillä useimmiten tutkitut koirat ovat iältään alle 3-vuotiaita.

Shibojen keskuudessa esiintyy allergioita ja atooppisen ihon ongelmia. Esimerkiksi voimakkaasti periytyvien allergioiden yleistyminen voi olla merkki monimuotoisuuden heikkenemisestä. Toisaalta se voi myös viitata siihen, etteivät rodun kasvattajat olisi karsineet jalostusmateriaaliaan riittävän herkästi allergisten oireiden perusteella. Shiboilla esiintyy myös jonkin verran herkkävatsaisuutta tai muita ruuansulatuskanavan ongelmia (liite 2).

Iho-ongelmien ja allergioiden lisäksi tavataan esimerkiksi joitakin tapauksia selkäongelmia. Myös hammaskiveä kertyy terveystutkimusten perusteella viidesosalle shiboista runsaasti jo nuorena. Muista harvinaisemmista shibojen terveysongelmista tarvitaan vielä lisää tietoa niin Suomesta kuin ulkomailta.

Kuitenkin 80 % shiban omistajista kertoo, ettei koiralla ole ollut elinaikanaan merkittävästi sairauksia. (Suomen Kennelliiton terveystutkimus, liite 2)

4.4. Ulkomuoto

4.4.1 Rotumääritelmä

Shiban rotumääritelmä on kuvaus pienehköstä, vahvasta mutta elegantista, ympäristöään tarkkaavaisesti seuraavasta pystykorvaisesta koirasta. Shiban tärkeimmät rotutyypilliset ulkomuoto-ominaisuudet ovat oikeanmuotoinen ja oikeailmeinen pää, oikeat rungon mittasuhteet ja rungon muoto sekä luuston vahvuus (mutta ei raskaus, koska liikkeiden tulee olla keveät). Lisäksi tärkeää on oikein kannettu runsaskarvainen häntä, paksu kaksinkertainen karvapeite ja oikea väritys, jonka erikoisuutena urajiro.

FCI:n ryhmä 5 – Pystykorvat ja alkukantaiset tyypit

Suomen Kennelliitto - Finska Kennelklubben ry
(Hyväksytty: FCI 9.2.2017, Kennelliitto 23.5.2017)

ALKUPERÄMAA
Japani

KÄYTTÖTARKOITUS
Lintujen ja pienriistan metsästykseen käytettävä koira; seurakoira.

FCI:N LUOKITUS
Ryhmä 5 pystykorvat ja alkukantaiset koirat
Alaryhmä 5 aasialaiset pystykorvat ja niiden sukulaisrodut
Käyttökoetulosta ei vaadita

LYHYT HISTORIAOSUUS
Shiba on alkuperäinen japanilainen rotu, joka on peräisin jo esihistoriallisilta ajoilta. Sana shiba tarkoittaa alun perin jotakin pienikokoista, eli pientä koiraa. Rodun kotiseutua on Japaninmereen rajoittuva vuoristoalue, missä sitä käytettiin pienriistan ja lintujen metsästykseen, ja rotutyypissä esiintyi jonkin verran alueellista vaihtelua. Kun Englannista tuotiin setterien ja pointterien tyyppisiä koiria v. 1868–1912, metsästyksestä tuli Japanissa urheilumuoto ja rotua risteytettiin laajasti englantilaisten lintukoirien kanssa, niin että puhdasrotuisesta shibasta tuli jopa alkuperäisillä kotiseudullaan erittäin harvinainen v. 1912–1926. Noin v. 1928 maassa huolestuttiin rodun säilymisestä, ja harvalukuisten puhtaiden verilinjojen vaaliminen alkoi toden teolla. Rotumääritelmä laadittiin lopulta v. 1934. Vuonna 1937 rotu julistettiin kansallisaarteeksi ja siitä lähtien rotua on jalostettu ja kehitetty nykyään tunnettuun muotoonsa.

YLEISVAIKUTELMA
Pienikokoinen, tasapainoinen ja hyväluustoinen koira, jolla on hyvin kehittyneet lihakset ja voimakas rakenne. Liikunta on nopeaa, vapaata ja kaunista.

TÄRKEITÄ MITTASUHITEITA
Säkäkorkeuden suhde rungon pituuteen on 10:11.

KÄYTTÄYTYMINEN/LUONNE
Uskollinen, innokas ja erittäin tarkkaavainen.

PÄÄ
Kallo: Otsa on leveä.

Otsapenger: Selvästi erottuva. Vähäinen otsauurre.

Kirsu: Musta.

Kuono: Kohtuullisen paksu. Kuononselkä on suora.

Huulet: Tiiviit.

Leuat / hampaat: Vahvat hampaat. Leikkaava purenta.

Posket: Hyvin kehittyneet.

Silmät: Kolmion muotoiset, eivät liian pienet, väriltään tummanruskeat. Silmät ovat hieman vinoasentoiset.

Korvat: Suhteellisen pienet, kolmion muotoiset, hieman eteenpäin kallistuneet ja tanakasti pystyssä.

KAULA

Paksu, vahva ja tasapainoinen suhteessa päähän ja runkoon.

RUNKO

Selkä: Vaakasuora ja vahva.

Lanne: Leveä ja lihaksikas.

Rintakehä: Syvä, kylkiluut ovat kohtuullisesti kaareutuneet.

Alalinja ja vatsa: Vatsaviiva on hieman kohoava.

HÄNTÄ

Korkealle kiinnittynyt, paksu ja asennoiltaan terhakasti kiertynyt tai sirpinmuotoisesti kaartunut. Ojennettuna hännän kärki ulottuu lähes kintereisiin.

RAAJAT

ETURAAJAT

Yleisvaikutelma: Edestä katsottuna eturaajat ovat suorat.

Lavat: Kohtuullisen viistot.

Olkavarret: Kohtuullinen lapaluun ja olkavarren välinen kulmaus.

Kynnärpäät: Rungonmyötäiset.

Välikämmenet: Hieman viistot.

Etukäpälät: Varpaat ovat tiiviisti yhdessä ja selvästi kaartuneet. Päkiät ovat paksut ja joustavat.

Kynnet ovat kovat ja mieluiten tummat.

TAKARAAJAT

Reidet: Hyvin kehittyneet.

Sääret: Hyvin kehittyneet.

Kintereet: Paksut ja tiiviit.

Takakäpälät: Varpaat ovat tiiviisti yhdessä ja selvästi kaartuneet. Päkiät ovat paksut ja joustavat. Kynnet ovat kovat ja mieluiten tummat.

LIIKKEET

Keveät ja reippaat.

KARVAPEITE

Karva: Peitinkarva on karheaa ja suoraa, aluskarva pehmeää ja tiheää. Hännän karvapeite on pitkäkököä ja harottavaa.

Väri: Punainen, musta punaruskein (tan) merkein, seesami, musta seesami, punainen seesami. Seesamivärin määrittely: Seesami: mustien, punaisten ja valkoisten karvojen tasainen yhdistelmä. Musta seesami: enemmän mustia kuin valkoisia karvoja. Punainen seesami: pohjaväri punainen, seassa mustia karvoja.

Kaikissa yllä mainituissa väreissä tulee olla urajiro-kuvio: vaaleaa karvaa kuonon sivuilla ja poskissa, leuan ja kaulan alapuolella, rinnassa, vatsassa, hännän alapuolella ja raajojen sisäisivuilla.

KOKO

Säkäkorkeus: Urokset 39,5 cm ja nartut 36,5 cm; sallittu vaihtelu $\pm 1,5$ cm.

VIRHEET

Kaikki poikkeamat edellä mainituista kohdista luetaan virheiksi suhteutettuna virheen vakavuuteen ja sen vaikutukseen koiran terveyteen ja hyvinvointiin.

- puutteellinen sukupuolileima
- lievä ylä- tai alapurenta
- useiden hampaiden puuttuminen
- arkuus
- kirjava (laikukas) väritys

HYLKÄÄVÄT VIRHEET:

- vihaisuus tai liiallinen arkuus
- selvästi epänormaali rakenne tai käyttäytyminen
- voimakas ylä- tai alapurenta
- muut kuin pystyt korvat
- riippuva tai lyhyt häntä

HUOM. Uroksilla tulee olla kaksi normaalisti kehittyntä kivistä täysin laskeutuneina kivespussiin.

Jalostukseen tulee käyttää vain toiminnallisesti ja kliinisesti terveitä, rakenteeltaan rodunomaisia koiria.

4.4.2 Näyttelyt ja jalostustarkastukset

Rodun koirien näyttelykäynnit

Shibojen kanssa käydään aktiivisesti näyttelyissä. Koronavuodet 2020–2021 näkyvät tilastoissa poikkeuksina, mutta koronan jälkeen näyttelykäyntien määrä on noussut rodun kasvun myötä kaikkien aikojen ennätystasolle (taulukko 25).

Taulukko 25. Näyttelytuloksien määrä vuosittain 2018–2023

	2023	2022	2021	2020	2019	2018
Näyttelytulokset yht	701	670	298	120	428	368

Taulukko 26. Näyttelytulokset luokittain vuosina 2018–2023

2018–2023	ERI	EH	H	T	EVA	HYL	Yhteensä
Junioriluokka	69% (599 tulosta)	24% (204 tulosta)	5% (43 tulosta)	0% (3 tulosta)	1% (6 tulosta)	1% (10 tulosta)	865 tulosta
Nuorten luokka	67% (245 tulosta)	25% (93 tulosta)	5% (20 tulosta)	0% (0 tulosta)	1% (3 tulosta)	1% (4 tulosta)	365 tulosta
Avoin luokka	63% (456 tulosta)	27% (198 tulosta)	7% (51 tulosta)	1% (4 tulosta)	1% (9 tulosta)	1% (8 tulosta)	726 tulosta
Käyttöluokka	0% (0 tulosta)	0% (0 tulosta)	0% (0 tulosta)	0% (0 tulosta)	0% (0 tulosta)	0% (0 tulosta)	0 tulosta
Valioluokka	89% (409 tulosta)	10% (44 tulosta)	0% (2 tulosta)	0% (1 tulosta)	0% (1 tulosta)	0% (0 tulosta)	457 tulosta

Veteraaniluokka	80% (137 tulosta)	17% (30 tulosta)	2% (3 tulosta)	0% (0 tulosta)	1% (2 tulosta)	0% (0 tulosta)	172 tulosta
Yhteensä	71% (1846 tulosta)	22% (569 tulosta)	5% (119 tulosta)	0% (8 tulosta)	1% (21 tulosta)	1% (22 tulosta)	2585 tulosta

Taulukko 27. Näyttelytulokset näyttelytyypeittäin vuosina 2018–2023

2018–2023	ERI	EH	H	T	EVA	HYL	Yhteensä
Erikoisnäyttely	61% (177 tulosta)	30% (87 tulosta)	7% (19 tulosta)	1% (4 tulosta)	0% (1 tulosta)	1% (3 tulosta)	291 tulosta
Kaikkien rotujen näyttely	73% (391 tulosta)	20% (109 tulosta)	4% (21 tulosta)	0% (2 tulosta)	1% (4 tulosta)	2% (9 tulosta)	536 tulosta
Kansainvälinen näyttely	75% (525 tulosta)	21% (144 tulosta)	4% (24 tulosta)	0% (1 tulosta)	0% (3 tulosta)	1% (5 tulosta)	702 tulosta
Ryhmänäyttely	72% (514 tulosta)	22% (155 tulosta)	5% (33 tulosta)	0% (1 tulosta)	1% (8 tulosta)	1% (5 tulosta)	716 tulosta
Yhteensä	71% (1846 tulosta)	22% (569 tulosta)	5% (119 tulosta)	0% (8 tulosta)	1% (21 tulosta)	1% (22 tulosta)	2585 tulosta

Näyttelytulokset

Shibojen tulokset näyttelyistä ovat olleet keskimäärin erittäin hyviä: jaetuimmat laatuarvostelut ovat ”erittäin hyvä” ja ”erinomainen”. Niitä huonompia laatuarvosteluja ovat saaneet lähinnä koirat, joiden käytöksessä on ollut toivomisen varaa, tai joilla on puutteita rodunomaisuudessa ja/tai mittasuhteissa. Tuomarit käyttävät koko arvosteluskaalaa vain harvoin.

Vuosittain Suomessa ja suomalaisten omistuksessa olevia shiboja valioituu useita kymmeniä. Vuonna 2023 Suomen muotovalion arvo myönnettiin 22 koiralle. Lisäksi useat kymmenet koirat saavuttivat muita valionarvoja Suomesta ja ulkomailta.

Suomessa ei ole aktiivisia rodun kasvattajatuomareita. Ulkomaalaisia kasvattajatuomareita vieraillee maassamme harvoin eikä japanilaisten tuomareiden saaminen vierailulle ole kovin helppoa.

Pohjoismaissa sekä Euroopassa näyttelykäynnit ovat selkeästi lisääntyneet. Aikaisempina vuosina shibojä oli näyttelyssä 10 tai alle, nykyään päästään jo 10–20 ilmoittautumisen määrään. Kansainvälissä arvonnäyttelyissä ilmoittautuneiden lukumäärä on huomattavasti suurempi. Näyttelyihin osallistuvien koirien osalta ulkomuoto on kohtuullisen tasalaatuinen yleisesti ottaen, mutta on myös nähtävissä kirjavuutta rodun sisällä.

Jalostustarkastus

Shiboille on laadittu jalostustarkastuksen ulkomuodon ihanneprofiili. Shibojen ensimmäinen ulkomuodon jalostustarkastus pidettiin 18.4.2021. Jalostustarkastukseen osallistui 15 shibaa, joista 14 läpäisi tarkastuksen.

4.4.3 Ulkomuoto ja rodun käyttötarkoitus

Alun perin shiba on ollut metsästyskoira, jota on käytetty mm. karhun ja villisian metsästykseseen. Vuodesta 1993 alkaen Nippo on järjestänyt shiboille kaksi villisian metsästyskoetta vuosittain Japanissa. Villisian metsästyksessä shiban tehtävä on jäljittää ja pysäyttää se ja pitää se haukkumalla paikallaan,

kunnes metsästäjät ehtivät paikalle. Metsästysshiban tuleekin olla valpas, ketterä ja erittäin nopea liikkeissään. Koirien tulee luonnollisesti olla myös rohkeita ja älykkäitä, jotta ne pärjäävät erittäin vaarallisen villisian kanssa.

Rakenteen tulee säilyä sopivana ja terveenä, jotta rodun ominaisuudet myös metsästykseseen säilyisivät. Rodun koko ei saa kasvaa eikä rakenteesta tai luustosta saa tulla liian kevyt eikä raskas. Kuono-osan tulee säilyttää vankkuutensa ja pituutensa. Liian lyhyt tai siro kuono-osa hankaloittaa saaliiseen tarttumista ja sen kantamista.

Shiba on peräisin vuoristoiselta, tiheäkasvuiselta alueelta, jossa liikkumiseen on tarvittu ketteryyttä, keveyttä ja joustavuutta. Liikkeiden tulee olla tehokkaat, eloiset ja kimmoiset, jotta koira voi suoriutua tehtävästään vaikeassakin maastossa. Japanilaisessa rotumääritelmässä liikkeitä kuvataan kimmoisiksi, joustaviksi ja sitkeiksi.

Ylikulmautuminen on haitaksi rodulle, jonka tulee olla ketterä ja nopea. Shiban tulisi pystyä täyskäännöksiin ja hyppyihin välttääkseen metsästettävän vastustajan terävät hampaat ja kynnet, näennäisesti menettämättä vauhtiaan lainkaan. Shiban ravin tuleekin olla kevyttä ja reipasta, liikkeiden kohtuulliset. Liioiteltu liikunta ja askelpituus ovat siis virhe, mutta samoin myös raskaat, liian lyhyet liikkeet. Liikkeet tulee arvostella reippaassa ravissa.

Shiballa tulee olla säänkestävä kaksinkertainen turkki. Turkin laatuun tulee kiinnittää huomiota. Kaksinkertaisen turkin tulee kokonaisuudessaan suojata koiraan niin säältä kuin esimerkiksi risuilta. Pitkä tai villava turkki on vakava virhe. Koira tulee esittää luonnollisena, turkin trimmaaminen on ankarasti kielletty.

Hännän tulee olla riittävän pitkä, eikä se saa olla liian tiukasti kiertynyt, jotta shiba voi käyttää sitä tarkoituksen mukaisesti ”ohjurina” nopeassa vauhdissa ja tiukissa käännöksissä. Tiukasti rullalla oleva häntä ei ole toivottava vauhdikkaalla shiballa. Tarkkailemalla saalistaan jahtaavaa shibaa voi huomata, että shiba käyttää häntäänsä sekä jarruna että peräsimenä kovassa vauhdissa. Hännän tulee voida suoristua koiran juostessa kovaa, jottei osa metsästyskoiran tehokkuudesta häviä.

Myös muissa ulkonäöllisissä yksityiskohdissa tulee muistaa shiban alkuperäinen käyttötarkoitus ja pyrkiä säilyttämään siihen soveltuvat piirteet ja ominaisuudet.

4.4.4 Yhteenveto rodun keskeisimmistä ulkomuoto- ja rakenneongelmista

Yleisesti ottaen rodun taso on Suomessa kohtuullinen. Todella korkealuokkaisia shiboja on vielä melko vähän. Tärkeää on säilyttää rodun luonnollinen ja liioittelematon ulkomuoto, alkuperäiseen käyttötarkoitukseen soveltuva tyyppi ja oikeat mittasuhteet.

Koska pää ja ilme ovat shiballe poikkeuksellisen luonteenomainen piirre, esiintyy niissä myös eniten puutteita. Pään mittasuhteissa on hiottavaa, kuonon pituus suhteessa kallon pituuteen ei ole oikea ja toisinaan koiralta puuttuvat rotutyypilliset posket. Silmät ovat joskus liian pienet tai isot, pyöreät tai liian lähellä toisiaan. Niistä saattaa puuttua kolmiomaisuus ja vinous, joita oikea ilme edellyttää. Korvien muodossa ja kiinnityskohdassa on jonkin verran virheitä.

Hännissä on runsaasti toivomisen varaa. On hieman lyhyitä ja liian tiiviille rullalle kiertyneitä häntiä. Osalta koirista puuttuu tarpeeksi tuuhea, pitkä ja/tai karkea karvoitus. Karvanlaadussa on puutteita: usein turkki on liian pehmeä, harvakarvainen, makaava ja/tai pohjavillaton.

Hammaspuutoksia on jonkin verran. On myös jonkin verran shiboja, joilla on liian leveä tai kapea eturinta tai rintakehän syvin kohta väärässä paikassa. Muita toisinaan tavattavia ulkomuodon puutteita ovat liian hento raajaluusto, korostetusti suorat takakulmaukset ja ylitsepäästävä kinner, sekä liian matalat ja hajavarpaiset käpälät.

Olisi toivottavaa, että tuomarit kiinnittäisivät arvostelussaan enemmän huomiota oikeaan rotutyyppiin, mittasuhteisiin ja ilmeeseen sekä kirjaisivat arvosteluihinsa huomionsa koiran hampaista.

5. YHTEENVETO AIEMMAN JALOSTUKSEN TAVOITEOHJELMAN TOTEUTUMISESTA

Rodun edellinen jalostuksen tavoiteohjelma on ollut voimassa 2020–2024. Ensimmäinen jalostuksen tavoiteohjelma oli voimassa 2015–2019.

5.1 Käytetyimpien jalostuskoirien taso

Viimeisen kymmenen vuoden aikana käytetyimmillä jalostusuroksilla on tilastointihetkellä 18–33 jälkeläistä. Käytetyimmistä 15 uroksesta 11 on syntynyt muualla kuin Suomessa.

Viidellä kaikkein eniten käytetyllä uroksella vain pieni määrä jälkeläisistä on terveystutkittuja. Osalla käytetyimmistä jalostusuroksista on prosentuaalisesti huomattavan paljon sairaaksi luokiteltuja jälkeläisiä lonkkien, kynärien ja polvien osalta. Olisi toivottavaa, että jalostusurosten käyttö olisi maltillisempaa ja ensimmäisen kahden pentueen jälkeen pidettäisiin taukoa, jotta jälkeläisten kehittymistä, terveyttä ja terveystutkimustuloksia on voitu seurata parin vuoden ajan ennen päätöstä seuraavista pentueista. Keskimääräinen sairaaksi luokiteltujen osuus käytetyimpien urosten jälkeläisissä on lonkissa 44%, kynärissä 15%, polvissa 19% ja silmissä 13%. Tulokset ovat rodun viime vuosien yleisiä keskiarvoja huonommat.

Jalostukseen käytetyistä shibauroksista osa on saavuttanut vähintäänkin yhden maan muotovalion arvon; käytetyimmistä 15 uroksesta 4 on muotovalioita. Tämä on selvä muutos edelliseen jalostusentavoiteohjelmaan nähden, sillä aiemmin lähes kaikki käytetyimmistä uroksista oli muotovalioita. Muutamalta käytetyimmistä jalostusuroksista ei löydy näyttelytulosta.

Taulukko 28. Käytetyimmät jalostusurokset (rekisteröity vuosina 2013–2023)

	Uros	Synt.	Pennut				Lonkat				Kynärät				Polvet				Silmät			
			pentueet	1.v aikana yhteensä pentuja	2. polvessa	tutkittu	sairas	tutkittu %	sairas %	tutkittu	sairas	tutkittu %	sairas %	tutkittu	sairas	tutkittu %	sairas %	tutkittu	sairas	tutkittu %	sairas %	
1	AKITERU YAMATO	2017	9	33	0	60	8	1	24%	12%	8	0	24%	0%	9	4	27%	44%	7	0	21%	0%
2	ZIESTAN ZAMURAI AT ARNICA MONTANA	2019	8	29	0	0	6	3	21%	50%	6	0	21%	0%	3	1	10%	33%	4	1	14%	25%
3	LYURUA DYURING LION LEADER PRIDE	2019	9	29	0	0	1	1	3%	*	1	1	3%	*	2	0	7%	*	1	0	3%	*
4	ARNICA MONTANA FABULOUS DARLING FABULOUS	2019	7	27	0	0	1	0	4%	*	1	0	4%	*	1	0	4%	*	1	0	4%	*
5	ARNICA MONTANA PUCHIMARU KUROMARU	2018	7	27	0	10	6	4	22%	67%	6	3	22%	50%	5	0	19%	0%	3	0	11%	0%
6	OAK'S KENJI	2011	8	26	0	70	12	5	46%	42%	11	4	42%	36%	10	4	38%	40%	10	1	38%	10%
7	FI MVA CHIKASHII KAMISAMA SUBARASHII	2014	9	26	0	67	8	3	31%	38%	8	1	31%	12%	8	2	31%	25%	7	2	27%	29%
8	FI MVA EE MVA SOUUN NO KUROMARU GO ASHIKAGA SOUUNSOU	2014	10	24	0	159	15	7	62%	47%	14	2	58%	14%	14	6	58%	43%	15	1	62%	7%
9	FI MVA HONTO-NO AITO	2015	8	22	0	29	14	10	64%	71%	14	0	64%	0%	13	0	59%	0%	12	3	55%	25%

10	MORNINGSTAR'S THE SPY WHO LOVED ME	2008	6	20	0	19	9	0	45%	0%	9	4	45%	44%	9	0	45%	0%	9	1	45%	11%
11	KENJIN NO GOMA GO RYUJIN	2019	5	19	0	0	11	9	58%	82%	11	1	58%	9%	8	0	42%	0%	4	0	21%	0%
12	RU MVA RU JMVA KAISHINRYUU GO KISHUU KOBORISOU	2013	6	19	0	13	6	1	32%	17%	6	0	32%	0%	8	2	42%	25%	9	1	47%	11%
13	ACROSS THE UNIVERSE INCIPITA VITA	2019	5	19	9	1	1	0	5%	*	1	1	5%	*	1	0	5%	*	1	0	5%	*
14	AY TO VATASHI BUSHIDO BOYKO	2017	5	18	0	5	12	7	67%	58%	12	0	67%	0%	9	0	50%	0%	8	2	44%	25%
15	ZIESTAN MII-DAICHI	2021	4	18	18	0	0	0	0%	*	0	0	0%	*	0	0	0%	*	0	0	0%	*

Jalostukseen käytetyimmissä nartuissa muotovalioita on myös vain vajaa kolmasosa. Terveystutkimusten kattavuus jää käytetyimpien narttujen jälkeläisissä melko vähäiseksi: vain neljällä viidestätoista käytetyimmästä nartusta on jälkeläisistä terveystutkittu yli puolet. Tulokset osoittavat sen, että ns. kotikoirienkin tutkiminen perinnöllisten sairauksien varalta saisi edelleen olla yleisempää. Keskimääräinen sairaaksi luokiteltujen osuus käytetyimpien narttujen jälkeläisissä on lonkissa 37%, kyynärissä 21%, polvissa 34% ja silmissä 8%. Tulokset ovat rodun viime vuosien keskiarvoa huonommat lonkissa, kyynärissä ja polvissa.

Käytetyimmistä nartuista noin puolet on Suomessa syntyneitä. Tuontinarttujen osuus jalostuksessa korostuu tämän perusteella hieman aiempaa enemmän.

Taulukko 29. Käytetyimmät jalostusnartut (rekisteröity vuosina 2013–2023)

	Narttu	Synt.	Pennut				Lonkat			Kyynärät			Polvet			Silmät						
			pentueet	yhteensä pentuja	1v aikana	2. polvessa	tutkittu	sairas	tutkittu %	sairas %	tutkittu	sairas	tutkittu %	sairas %	tutkittu	sairas	tutkittu %	sairas %				
1	FI MVA EE MVA EEV-19 VV-23 BLACKROYAL'S JUN	2015	5	23	0	17	13	1	57%	8%	13	1	57%	8%	13	2	57%	15%	12	2	52%	17%
2	ARNICA MONTANA REI SHIMURA	2016	6	22	0	21	6	4	27%	67%	5	2	23%	40%	4	1	18%	25%	4	0	18%	0%
3	ARNICA MONTANA QUEEN OF EVERYTHING	2018	4	22	6	0	3	2	14%	67%	3	2	14%	67%	2	0	9%	*	1	0	5%	*
4	FI MVA RU MVA ONE HUNDRED KISSES INCIPITA VITA	2014	6	21	0	103	12	5	57%	42%	12	1	57%	8%	12	4	57%	33%	12	1	57%	8%
5	ARNICA MONTANA PUCHIMARU KUROSAKURA	2018	5	18	0	7	3	1	17%	33%	3	0	17%	0%	3	0	17%	0%	3	0	17%	0%
6	KENSHI KITSUNE SUBARASHII	2018	4	16	0	27	7	2	44%	29%	7	1	44%	14%	5	4	31%	80%	6	0	38%	0%
7	FI MVA EE MVA MYOUBU GO CHUKEN KIKU KENSHA	2016	4	16	0	7	11	1	69%	9%	11	1	69%	9%	12	1	75%	8%	12	3	75%	25%
8	ARNICA MONTANA KIYOSHI KUROSAKURA	2017	4	16	0	0	1	0	6%	*	1	0	6%	*	2	1	12%	50%	2	0	12%	0%
9	FI MVA SROKA HANNIBAL POLAND	2014	4	16	0	19	13	4	81%	31%	13	3	81%	23%	12	3	75%	25%	11	0	69%	0%
10	JIITSUKO	2019	3	15	4	0	0	0	0%	*	0	0	0%	*	0	0	0%	*	0	0	0%	*
11	VUORENVARMAN PIPARKAKKUAKKA	2014	5	15	0	60	6	1	40%	17%	6	1	40%	17%	6	2	40%	33%	5	2	33%	40%
12	ARNICA MONTANA KATSURA KOTAROU	2017	4	15	0	47	2	0	13%	0%	2	0	13%	0%	2	2	13%	100%	2	0	13%	0%
13	KOJIKI YASUMARO SUBARASHII	2018	4	14	0	7	2	2	14%	100%	2	1	14%	50%	2	0	14%	0%	2	0	14%	0%
14	WHITE SHADOW INCIPITA VITA	2019	2	14	8	0	0	0	0%	*	0	0	0%	*	1	0	7%	*	0	0	0%	*
15	MASAMI SUBARASHII	2019	3	14	10	0	0	0	0%	*	0	0	0%	*	0	0	0%	*	0	0	0%	*

5.2 Aiemman jalostuksen tavoiteohjelman toteutuminen

Aiemman jalostuksen tavoiteohjelman tavoitteiden voidaan nähdä toteutuneen vaihtelevasti. Kaikkein tärkeimpänä tavoitteena mainittiin jalostukseen käytettävien eri shibojen, erityisesti urosten, määrän kasvattaminen. Tämä on onnistunut ja urosten määrä on kasvanut rodun kasvun mukana. Muutoksena aiempaan, rodun tehollinen populaatiokoko on noussut. On kuitenkin huomioitava, että laskennallinen tehollinen populaatiokoko on eri asia kuin geneettinen monimuotoisuus. Käytetyimpien jalostuskoirien keskinäisestä sukulaisuudesta voidaan päätellä, että todennäköisesti populaation koko geneettinen monimuotoisuus ei ole kasvanut.

Dramaattinen muutos on tapahtunut rodun rekisteröintimäärissä. Rodun suosion kasvu on jatkunut ja yksittäisten kasvattajien osuus syntyneissä pennuissa on ylikorostunut. Tästä näkökulmasta voidaan todeta, ettei tavoitteeksi asetettu rodun rekisteröintimäärien maltillinen kasvu ole onnistunut. Nuorten ja samansukuisten koirien nopea ja voimakas jalostuskäyttö luo uhkakuvia tulevaisuuteen.

Rodun hyvän perinnöllisen terveystilanteen ylläpitämisessä on ainakin jossain määrin onnistuttu. PEVISA-ohjelman merkitys jalostuskoirien terveydentilan seuraamisessa on ollut merkittävää, sillä tutkittua tietoa on kertynyt tasaisesti. Huomiota jalostuksessa tulee jatkossakin kiinnittää myös PEVISAN ulkopuolisiin sairauksiin. Rotu on säilynyt perusterveenä ja liioittelemattomana.

Shibojen ulkomuodon tason voi nähdä kehittyneen hieman oikeaan suuntaan. Näyttelytuloksissa verratessa vuosia 2015–2019 ja 2020–2024 laatuarviointien erinomainen ja erittäin hyvä suhteelliset osuudet ovat säilyneet kutakuinkin ennallaan. Suomalaisten shibojen taso on kuitenkin edelleen jäljessä yleisesti verrattuna Euroopan huippumaihin nähden.

Shibojen harrastusaktiivisuus on edelleen kasvanut. Yhä useammat eri shibat harrastavat esimerkiksi agilitya ja rallytokoa. Shiboja on löytänyt myös uusien lajien, esimerkiksi nosework, pariin. Virallisiin kilpailuihin osallistuneiden shibojen määrä on jatkanut kasvuaan.

Taulukko 30. Aiemman JTO:n toteutuminen

Tavoite	Toimenpide	Tulos
Rodun suosion maltillinen kasvattaminen	- Tarjoamalla kasvattajille jalostusneuvontaa	- Rodun rekisteröintimäärien kasvu on ollut voimakasta
Rodun hyvän perinnöllisen terveystilanteen ylläpitäminen	- PEVISA-ohjelman käyttöönotto - Ylläpidetty jalostustoimikunnan määräämiä sääntöjä noudattavaa kasvattajalistaa - Julkaisemalla jalostus- ja terveystilastoja - Muiden sairauksien seuranta kaikille avoimeen terveystietopankkiin - Julkaisemalla jäsenlehdessä terveyttä käsitteleviä artikkeleita	- Terveystilastojen perusteella tutkimuksessa terveeksi todettujen shibojen määrä on prosentuaalisesti säilynyt hyvänä niin lonkkien, kyynärien, polvien kuin silmienkin osalta - Tutkittujen osuus on pysynyt hyvänä, lähellä 50 prosenttia (huomioiden sopiva tutkimusikä 2–4 vuotta).
Pyritään geenipohjan laajentamiseen ja matadorijalostuksen ehkäisemiseen	- Jälkeläisrajoitus PEVISA-ohjelmassa - Tuomalla kasvattajien tietoisuuteen vähemmän käytettyjä uroksia esimerkiksi tapahtumia (kuten Open	- Tehollinen populaatiokoko on noussut

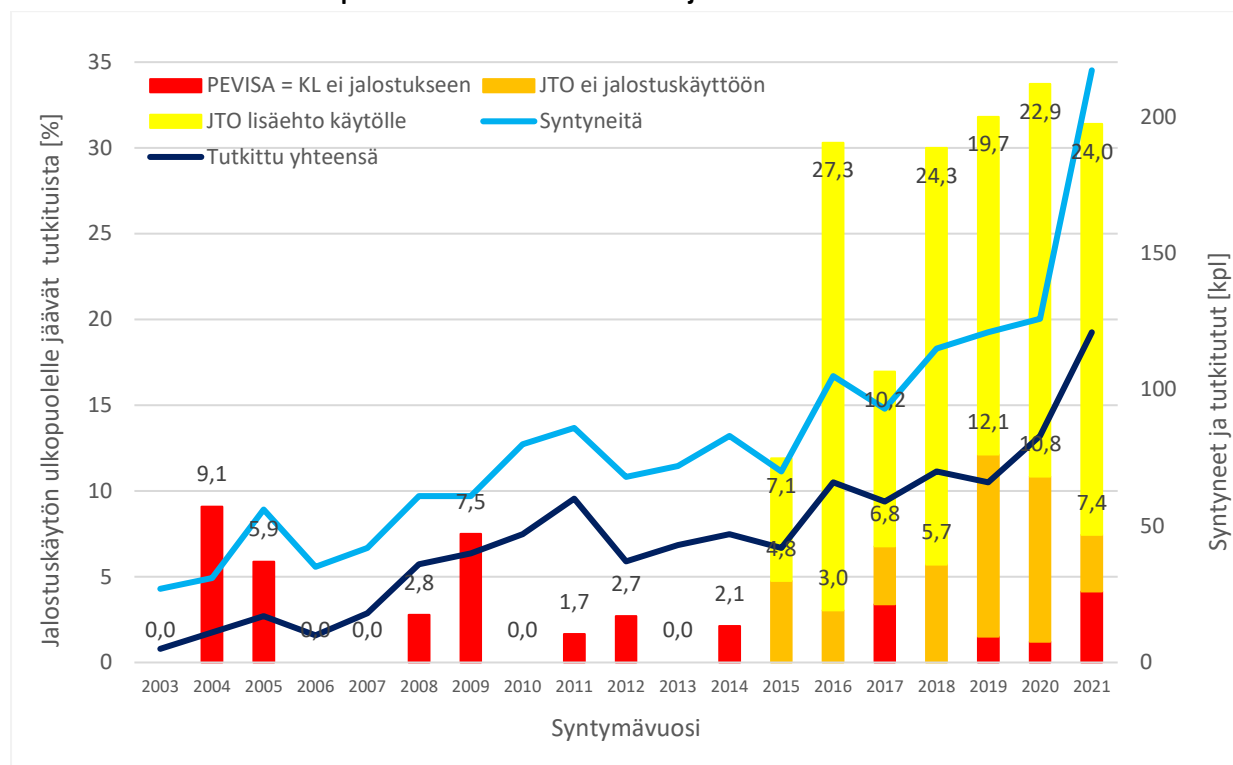
	<p>Show) järjestelmällä ja jalostusuroslistaa ylläpitämällä</p> <ul style="list-style-type: none"> - Tarjoamalla kasvattajille jalostusneuvontaa - Julkaisemalla jäsenlehdessä populaatiota ja jalostusta käsitteleviä artikkeleita 	<ul style="list-style-type: none"> - Uusintayhdistelmiä tehdään edelleen jonkin verran - Käytetyimmät jalostuskoirat ovat usein toisilleen sukua, joka heikentää todellista populaation monimuotoisuutta - Useat käytetyimmistä jalostuskoirista ovat nuoria, jalostuskoirien iän trendi on kääntynyt laskuun aiemman nousun sijaan
Tasalaatuisemman tyyppin jalostaminen	<ul style="list-style-type: none"> - Erikoisnäyttelyn järjestäminen vuosittain - Osallistamalla ulkomuototuomarien koulutustilaisuuksiin 	<ul style="list-style-type: none"> - Isoimpien näyttelyiden osallistujien perusteella shibojen taso Suomessa on hieman parantunut ja tasalaatuistunut - Yhdistyksellä oma erikoisnäyttely vuodesta 2023 alkaen
Luonteen jalostaminen yhä seurakoiramaisemmaksi rodun alkuperäistä käyttötarkoitusta unohtamatta ja rodun mukautuvan luonteen jatkuva kehittäminen	<ul style="list-style-type: none"> - Näyttelyssä annettujen arvioiden seuraaminen - Julkaisemalla jäsenlehdessä luonnetta käsitteleviä artikkeleita 	<ul style="list-style-type: none"> - Luonnetestitulosten perusteella shibojen toimintakyky ja hermorakenne on viimeisen 10 vuoden aikana heikentynyt selvästi - Shibat ovat näyttelyarvioinneissa käyttäytyneet pääosin rodunomaisesti - Useita shiboja toimii nykyään kaverikoirina
Rotu säilyy edelleen ketteränä ja kooltaan rotumääritelmän mukaisena	<ul style="list-style-type: none"> - Osallistamalla ulkomuototuomarien koulutustilaisuuksiin - Julkaisemalla jäsenlehdessä ulkomuotoa ja kokoa käsitteleviä artikkeleita 	<ul style="list-style-type: none"> - Pääosin rotu on säilynyt ketteränä ja rotumääritelmän kokoisena - Riskinä nähdään raskaiden ja matalaraajaisten koirien (ns. "show-tyyppin") määrän kasvu
Rodun käyttö harrastuskoirana lisääntyy	<ul style="list-style-type: none"> - Tarjoamalla neuvontaa rodusta kiinnostuneille (pentuneuvonta/pentuvälitys) - Julkaisemalla jäsenlehdessä harrastamista käsitteleviä artikkeleita 	<ul style="list-style-type: none"> - Harrastusaktiivisuus on kasvanut - Virallisissa kokeissa tai kilpailuissa shibojen määrä on lisääntynyt

Jalostuksen ulkopuolelle jäävien koirien osuus

PEVISA-ehtojen täyttymättä jäämisen vuoksi jalostuksen ulkopuolelle on jäänyt vuosien 2003–2021 aikana lonkkien vuoksi noin 50 koiraa ja polvien, kyynärien tai silmien vuoksi yhteensä reilut kymmenkunta koiraa (liite 4). Keskimääräisesti tarkasteltuna lonkissakin vuosittainen PEVISAn vuoksi jalostukseen kelpaamattomien koirien osuus tutkittuihin nähden on kuitenkin jäänyt noin 2 prosenttiin.

Jalostusohjesäännön noudattaminen on voinut rajata jalostuksen ulkopuolelle hieman enemmän shiboja: lonkkien osalta syntyvävuosittain 3–12 % tutkituista, polvien osalta 3–8 % tutkituista sekä kyynärien ja silmien osalta yksittäisiä koiria. Jalostusohjesääntö on lisäksi asettanut täydentäviä terveysvaatimuksia parituskumppaneille vuosittain noin 10–30 % koirista niiden saaman heikomman lonkka-, kyynär- tai polvituloksen vuoksi.

Taulukko 31. Jalostuksen ulkopuolelle lonkkatuloksen vuoksi jäävien koirien osuus

Jalostussuositusten ja PEVISAn ajantasaisuuden arviointi

Jalostussuositusten ja PEVISA-ohjelman 2020–2024 jalostusrajoitukset nähtiin suurimmilta osin olevan ajan tasalla, kun PEVISA-ohjelma päivitettiin vuosille 2025–2029.

PEVISAn raja-arvojen kiristämiseen ei nähdä perusteita isossa kuvassa ennallaan säilyneiden luustotulosten valossa. D-lonkkaisten ja 1-kyynäraisten koirien jalostuskäytön lisävaatimukseksi asetetaan kuitenkin rajat parituskumppanin tuloksille (A-lonkat / 0-kyynärät), sillä kyynärtuloksissa parina vuonna tulosten 1 ja 2 määrä on lähtenyt kasvuun ja D-lonkkaisia koiria on käytetty jalostukseen jonkin verran, mutta jälkeläisistä ole juurikaan terveystutkimustietoa.

Shiboilla silmätutkimustulokset ovat olleet pääosin hyviä, mutta silmätutkimuksen uusinta 36 kuukauden välein koetaan tarpeelliseksi, sillä nykyiset silmäterveyden tilastot perustuvat pitkälti nuorten, alle kolmevuotiaiden koirien tutkimuksiin.

Jalostuskoirien keskinäisiin sukulaisuuksiin sekä jalostuskoirien käyttöön tiheästi nuorella iällä tulisi kiinnittää enemmän huomiota. PEVISAn kokonaisjälkeläismäärärajan kiristämellä arvellaan kuitenkin olevan heikentävä vaikutus jalostuskoirien laatuun sekä kasvattajien väliseen yhteistyöhön. Tämän vuoksi PEVISA-ohjelmaan lisätään alle 4-vuotiaiden koirien jälkeläisrajoitus 10 pentuun, mutta kokonaisjälkeläisraja palautetaan 30 pentuun.

Lisäksi uusintayhdistelmien määrän rajoittaminen PEVISAssa maksimissaan yhteen uusintaan nähdään mahdollisuudeksi vaikuttaa jalostuspohjaan myönteisesti.

6. JALOSTUKSEN TAVOITTEET JA TOTEUTUS

6.1 Jalostuksen tavoitteet

Taulukko 32. Jalostuksen tavoitteet ja mittarit

Tavoite	Tavoitteen tarkennukset ja mittaus
Jalostuspohjan vahvistaminen	Geneettisen monimuotoisuuden kasvattaminen kiinnittämällä huomiota käytetyimpien jalostuskoirien erisukuisuuteen → Uusintayhdistelmien määrän vähentäminen, tehollisen populaatiokoon selvä nousu
Tasapainoisen luonteen ja käyttäytymisen vahvistaminen	Toimintakyvyn ja hermorakenteen parantaminen, liiallisen pehmeiden yleistymisen välttäminen → Luonnetestitulosten paraneminen em. osa-alueilla, Käyttäytymisen jalostustarkastuksen tulokset
Rodun perinnöllisen terveystilanteen säilyttäminen	Rodun hyvien terveystulosten ylläpitäminen, rodun luonnollisen lisääntymiskyvyn ja -vaistojen säilyttäminen, PEVISAn ulkopuolisten sairauksien ja vaivojen minimointi → Terveystutkimustuloksissa nykytason säilyttäminen, terveystutkittujen osuuden säilyttäminen, uusien sairauksien ilmaantumisten ennaltaehkäiseminen (terveyskyselyvastaukset)
Ulkomuodon vahvistaminen rodun kotimaan rotumääritelmän tulkinnan suuntaan	Ulkomuodon kehittäminen, erityisesti huomioiden oikeat mittasuhteet, tyyppi, rodunomainen ilme, pää ja silmien koko, itsevarma olemus → Jalostustarkastuksen tulokset, rotuun erikoistuneiden tuomareiden arviot/näyttelytulokset Suomessa kasvatetuista shiboista

6.2 Suositukset jalostuskoirille ja yhdistelmille

Suositukset jalostukseen käytettävien koirien ja yhdistelmien ominaisuuksista

Suomen Shiba ry:n asettama jalostusohjesääntö:

Sallitut värit: Jalostukseen käytettävien koirien tulee olla väriltään FCI:n rotumääritelmän mukaisia (punainen, black & tan ja seesami).

Näyttelytulos: Vähimmäisvaatimuksena on, että jalostukseen käytettävistä koirista ainakin toisella osapuolella on näyttelystä vähintään arvosana ERI (erinomainen) tai vaihtoehtoisesti yhdistyksen virallinen jalostustarkastus suoritettuna. Jalostustarkastuksessa ulkomuodon kokonaiskuva tulee olla ERI (erinomainen) tai EH (erittäin hyvä).

Jalostuskoirien ikä: Nartun tulee olla täyttänyt astutushetkellä 24 kk ja uroksen 18 kk.

Uusintayhdistelmät: Uusintayhdistelmiä ei sallita.

Terveystutkimukset: Pentueen molemmat vanhemmat tulee olla terveystutkittu polvien, lonkkien, kyynärnivelten ja silmien osalta. Tutkimustulosten on oltava tehtynä ja röntgentulosten lausuttuna Kennelliitosta astutushetkellä.

Silmät: Tutkittava PEVISA-ohjelman mukaisesti, tutkimustulos voimassa 36 kuukautta. Molempien jalostusyksilöiden silmät ovat tutkittu ja terveet PRA:n, HC:n ja RD:n osalta. Mikäli toisella jalostusyksilöllä on todettu esimerkiksi ylimääräisiä ripsiä tai PPM, on jalostuskumppanin oltava silmistään täysin terveeksi tutkittu.

Polvet: Tutkittava PEVISA-ohjelman mukaisesti. Tuloksen 1 tai 2 saanut koira on paritettava tuloksen 0 saaneen koiran kanssa. Alle 3-vuotiaana tutkitun koiran polvilausunto on voimassa kaksi (2) vuotta. Jos tutkimus on vanhentunut, se täytyy uusua ennen astutusta.

Lonkat: Tutkittava PEVISA-ohjelman mukaisesti. Lonkkatutkimustuloksen tulee olla C tai parempi. C-lonkkainen yhdistetään vain tervelonkkaiseen koiraan (A tai B). Jos koiralla on esimerkiksi B/C lonkat, tulos tulkitaan huonomman mukaan.

Kyynärät: Tutkittava PEVISA-ohjelman mukaisesti, raja-arvo 1. Tuloksen 1 saanut koira on paritettava tuloksen 0 saaneen koiran kanssa.

Yhdistelmälle asetettu vaatimus: Pentueen vanhemmilla ei saa olla sairaaksi luokiteltuja tuloksia yhteensä useammassa kuin kahdella PEVISA-osa-alueella (lonkat, polvet, silmät, kyynärät). Esimerkiksi: Jos toisella vanhemmalla on C-lonkat, 1-kyynärät, 0-polvet ja terveet silmät, toisella vanhemmalla tulee olla terveeksi luokitellut tulokset sekä lonkkien, kyynärien, polvien että silmien osalta.

Ulkomaisen uroksen käytön poikkeuslupa: PEVISA-ohjelman mukaisesti ulkomaiselle urokselle voidaan rekisteröidä kaksi pentuetta, vaikka urokselle ei olisi toteutettu kaikkia PEVISA-tutkimuksia. Käytettäessä ulkomaista urosta, jolla ei ole tutkimustuloksia, on nartun oltava terveystutkimuksiltaan kaikilta osin terve (silmät, polvet, lonkat, kyynärät).

Ulkomaisen nartun käytön poikkeuslupa: PEVISA-ohjelman mukaisesti jalostuslainaan tuodulle ulkomaiselle nartulle voidaan rekisteröidä yksi pentue, vaikka nartulle ei olisi toteutettu kaikkia PEVISA-tutkimuksia. Käytettäessä ulkomaista narttua, jolla ei ole tutkimustuloksia, on uroksen oltava terveystutkimuksiltaan kaikilta osin terve (silmät, polvet, lonkat, kyynärät).

Maksimijälkeläismäärä: PEVISA-ohjelman 2025–2029 mukainen jälkeläismäärän raja-arvo on 30 pentua ja alle 4-vuotiaalle koiralle 10 pentua. Jalostusohjesäännössä jalostukseen käytettävälle koiralle asetetaan kuitenkin rajoitus siten, että 20 pennun jälkeen tarkastellaan jälkeläisten terveystutkimusten määrää. Jälkeläisten terveystutkimusten perusteella koiralle voidaan myöntää jatkolupa edellyttäen, että jälkeläisistä vähintään 65 % on terveystutkittu lonkkien, kyynärien, polvien ja silmien osalta.

Yhdistyksen kasvattajalistalla olevat kasvattajat ovat sitoutuneet noudattamaan jalostusohjesääntöä. Jalostusohjesäännöstä voi kuitenkin poiketa yhdistyksen jalostustoimikunnalta ennen astutusta haetulla ja myönnetyllä poikkeusluvalla.

6.3 Rotujärjestön toimenpiteet

Taulukko 33. Toimenpiteet tavoitteiden saavuttamiseksi

Tavoite	Toimenpide
Jalostuspohja: Geneettisen monimuotoisuuden kasvattaminen, kiinnittämällä huomiota käytetyimpien jalostuskoirien erisukuisuuteen ja hillitsemällä uusintayhdistelmien määrää	<ul style="list-style-type: none">• PEVISA-ohjelman jälkeläisrajoituksen jatkaminen• PEVISA-ohjelman lisäykset: nuoren koiran jälkeläisrajoitus ja uusintayhdistelmien rajoittaminen• Informatiivisten artikkelien julkaisu rotuyhdistyksen lehdessä ja verkkokanavissa• Kasvattajaseminaarit ja -webinaarit

<p>Luonne: Toimintakyvyn ja hermorakenteen parantaminen, liiallisen pehmeuden yleistymisen välttäminen</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Käyttäytymisen jalostustarkastuksen ihanneprofiilin laatiminen • Käyttäytymisen jalostustarkastuksen tai/ja luonnetestein järjestäminen • Luonnekyselyn toteuttaminen • Informatiivisten artikkelien julkaisu rotuyhdistyksen lehdessä ja verkkokanavissa • Tapahtumat ja koulutustilaisuudet
<p>Terveys: Rodun hyvien terveystulosten ylläpitäminen, rodun luonnollisen lisääntymiskyvyn ja emän vaistojen ylläpito, PEVISA:n ulkopuolisten sairauksien ja vaivojen minimointi, uusien sairauksien ilmaantumisten ennaltaehkäiseminen</p>	<ul style="list-style-type: none"> • PEVISA-ohjelman jatkaminen ja tarkentaminen: yhdistelmille asetetut vaatimukset, silmätarkastuksen voimassaoloaika, nuoren koiran jälkeläisraja • Polvien uusintatutkimuksiin kannustaminen • Terveyskyselyn toteuttaminen • Pentuekyselyt kasvattajille • Geenitestitulosten kerääminen verkkosivuille • Uusien sairauksien terveystutkimusten tai geenitestausten tukeminen terveysrahastoilla • Informatiivisten artikkelien julkaisu rotuyhdistyksen lehdessä ja verkkokanavissa • Tapahtumat ja koulutustilaisuudet
<p>Ulkomuoto: Ulkumuodon kehittäminen, erityisesti huomioiden oikeat mittasuhteet, tyyppi, rodunomainen ilme, pää ja silmien koko, itsevarma olemus</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Ulkumuodon jalostustarkastuksen järjestäminen • Kasvattajatuomarien kutsuminen Suomeen tuomaroimaan • Oman erikoisnäyttelyn järjestäminen • Kasvattajaseminaarit ja -webinaarit • Ulkumuototuomarien kouluttaminen

6.4 Uhat ja mahdollisuudet sekä varautuminen ongelmiin

Taulukko 34. Rodun jalostuksen suurimmat uhat ja mahdollisuudet

Vahvuudet	Heikkoudet
<ul style="list-style-type: none"> • Alkukantainen rotu, jolla ei liialliseksi jalostettuja piirteitä • Terveystilanne hyvä • Hyvä terveystutkittujen koirien osuus • Kasvattajien hyvät kansainväliset suhteet • Kiva seura- ja harrastuskoira • Pitkäikäisyys 	<ul style="list-style-type: none"> • Jalostukseen käytettyjen koirien keskinäinen sukulaisuus • Joidenkin jalostukseen tiheästi käytettyjen koirien nuori ikä • Toistuva jalostuksen tavoiteohjelman suositusten noudattamatta jättäminen • Oikean luonteen huomiointi jalostuksessa • Jalostukseen käytettyjen koirien terveysongelmat • Kasvattajien pidättyväisyys (esim. ongelmien raportointi, jalostuskoirien ristiinkäyttö)
Mahdollisuudet	Uhat
<ul style="list-style-type: none"> • Rodun monipuolisuus • Uudet terveystutkimusmenetelmät ja terveystietojen hyödyntämisen mahdollisuudet • Kasvattajien määrän kasvu ja uudet perehtyneet kasvattajat ja harrastajat • Kasvattajien välisen yhteistyön vahvistaminen 	<ul style="list-style-type: none"> • Rodun suosioista johtuva hallitsematon kasvu • Pennunostajien perehtymättömyys tai virheelliset mielikuvat • Ei-rotutyypillisten koirien jalostuskäytön yleistymisen (esim. matalaraajaisuus) • Allergioiden yleistymisen • Uusien sairauksien puhkeaminen • Luonteen kehittyminen edelleen hermostuneempaan ja toimintakyvyttömämpään suuntaan • Pitkän linjan kasvattajien ja harrastajien tiedon ja taidon kadottaminen

Varautuminen ongelmiin

Suurimpana olemassa olevana ongelmana rodussa nähdään voimakkaasti jalostukseen käytettyjen koirien samansukuisuus sekä rodun luonteissa muutos toimintakyvttömämpään ja hermostuneempaan suuntaan. Uhkaksi tiettyjen sukulinjojen yleistymisen ja nuorten koirien nopean jalostuskäytön myötä on noussut kasvanut riski uusien tai tunnettujen sairauksien tai epätoivotunlaisen luonteen nopeaan yleistymiseen.

Uudet kasvattajat ja shibojen omistajat sekä potentiaaliset pennunostajat tarvitsevat paljon tukea ja tietoa rodusta. Uhat ja ongelmat voidaan ottaa huomioon paitsi PEVISA-ohjelmaa ja jalostusohjesääntöä päivittämällä, myös uudistamalla ja kehittämällä rotuun liittyvän viestinnän ja vuorovaikutuksen tapoja ja kanavia. Suurilukuisesti kasvanut rotu tarvitsee yhdistykseltään aktiivisuutta ja laajaa tavoitavuutta. Myös jatkuvaa tiedonkeruuta ja terveystutkimuksia mahdollisten muutoksien tunnistamiseksi tulee jatkaa.

Rodun kasvatuksessa tulevaisuudessa tarvitaan erityisesti keskittymistä luonteisiin, geneettiseen monimuotoisuuteen ja hyvään perusterveyteen sekä avointa tiedonjakoa ja yhteistyötä. Toivottavaa on kasvattajien hyvät suhteet myös kasvattajiin ulkomailla, jotta erisukuisia, terveitä ja hyväluonteisia tuontikoiria saadaan jatkossa yhä enemmän tukemaan rodun haluttua kehitystä Suomessa.

6.5 Toimintasuunnitelma ja tavoiteohjelman seuranta

JTO:n tavoitteisiin pyritään

- tarjoamalla kasvattajille ja uroksien omistajille jalostusneuvontaa,
- ylläpitämällä jalostustoimikunnan määräämiä sääntöjä (jalostusohjesääntöä) noudattavaa kasvattajalistaa,
- ylläpitämällä jalostusuroslistaa,
- ylläpitämällä pennunhankinnassa opastavaa pentuinfo-palvelua,
- teettämällä luonne-, terveys- ja pentuekyselyjä,
- järjestämällä ja mahdollisuuksien mukaan tukemalla osallistumista ulkomuodon ja käyttäytymisen jalostustarkastuksiin ja luonnetesteihin,
- järjestämällä erikoisnäyttely vuosittain,
- ohjeistamalla jalostustietojärjestelmän käyttöön,
- osallistumalla ulkomuototuomarien koulutustilaisuuksiin,
- tarjoamalla tukea koirien tuontiin jalostuspohjan laajentamiseksi sekä
- julkaisemalla jäsenlehdessä populaatiota, terveyttä, luonnetta ja ulkomuotoa käsitteleviä artikkeleita.

Taulukko 35. Toimintasuunnitelma JTO:n voimassaolokaudelle

Vuosi	Tehtävä tai projekti
2025	Luonnekysely
2025	Terveysekysely
2025	Käyttäytymisen jalostustarkastuksen profiilin laadinta ja hyväksyttäminen SKL:ssa
2026	Rotuseminaari tai/ja kasvattajapäivä
2026	Jalostustarkastus (käyttäytymisen ja/tai ulkomuodon jalostustarkastus)
2029	Jalostuksen tavoiteohjelman päivittäminen
Jatkuva	Geenitestitulosten tilastointi ja tiedonjako geenitestien mahdollisuuksista

Jatkuva	Jalostusuroslista
Jatkuva	Kasvattajalista ja jalostusohjesääntö
Jatkuva	Pentuekyselyt kasvattajille
Mahdollisesti	Terveysrahastot uusien terveystutkimusten tukemiseksi
Mahdollisesti	Luonnetestin järjestäminen

JTO:n ja PEVISAn vaikutuksen seuraaminen

Ohjelman mukaisiin tavoitteisiin pyritään noudattamalla Suomen Kennelliiton jalostukseen liittyviä määräyksiä, Suomen Shiba ry:n sääntöjä sekä hallituksen ja jalostustoimikunnan suosituksia. Käytännössä tämä tapahtuu muun muassa järjestämällä jalostusneuvontaa, tuomarikoulutusta, kasvattaja- ja jäsenistöpäiviä sekä jalostustarkastuksia. Tavoiteohjelman toteutumista seurataan noin vuoden välein ja tavoitteet tarkistetaan 5 vuoden välein. PEVISA-ohjelman vaikutuksia seurataan jalostustietojärjestelmän kautta saatavista terveystilastoista.

Jalostustoimikunta kerää seuraavia tietoja vuosittain ja ylläpitää tilastoja:

- rodulla esiintyvistä sairauksista, vioista ja muista mahdollisista ongelmista
- jalostusuroslista
- geenitestitulokset
- kasvattajien pentuekyselylomakkeen tulokset
- uusintayhdistelmien määrän seuranta
- luonnetestitulokset
- ulkomuodon ja käyttäytymisen jalostustarkastusten tulokset
- Kennelliiton terveystutkimuksen rotukohtaiset tulokset

Tilastot julkaistaan mahdollisuuksien mukaan yhdistyksen kotisivuilla. Jalostustoimikunta antaa pyydettyä jalostusneuvontaa ja auttaa tarvittaessa muun muassa koirien tuonneissa. Rodun harrastajilta ja kasvattajilta kerätään tietoa kyselyjen sekä keskusteluryhmien avulla.

7. LÄHTEET

ELL Esa Eskelinen: Polven ristisiteen repeämät

http://www.apexvet.fi/webclinic/Esa/koiran_polven_ristisiteen_repeamat.pdf

ELL Nina Mahlanen: Koiran atopia <https://www.kennelliitto.fi/kasvatus-ja-terveys/koiran-terveys/perinnolliset-sairaudet-ja-koiran-hyvinvointi/koiran-atopia>

ELL Nina Mahlanen: Koiran epilepsia <https://www.kennelliitto.fi/kasvatus-ja-terveys/koiran-terveys/perinnolliset-sairaudet-ja-koiran-hyvinvointi/koiran-epilepsia>

ELL Sanna Elfving: Leonberginkoirien silmänpainetaudista

<https://www.leonet.fi/assets/Uploads/dokumentit/GlaukoomaartikkeliLiite10.pdf>

ELL Sari Jalomäki: Glaukooma eli silmänpainetauti

<http://silmaelainlaakari.blogspot.com/2019/06/glaukooma-eli-silmanpainetauti.html>

ELL Seppo Lamberg: Koiran sydänsairaudet (Lahden Eläinlääkäriasema)

<http://www.nic.fi/~tollerit/html/laaketiedetta/sydansairaudet.htm>

ELT Anu Lappalainen <https://www.kennelliitto.fi/kasvatus-ja-terveys/koiran-terveys/perinnolliset-sairaudet-ja-koiran-hyvinvointi>

ELT Anu Saikku-Bäckström <https://www.kennelliitto.fi/kasvatus-ja-terveys/koiran-terveys/perinnolliset-sairaudet-ja-koiran-hyvinvointi/perinnolliset-selkamuutokset>

Haskett, Gretchen & Houser, Susan: The Total Shiba. 1997.

Holger Funk: Gangliosidosis <http://www.shiba-dog.de/shiba-klub/gangliosidosis-en.htm> (poimittu 2/2024)

Holger Funk: The primitive Shiba and the Japanese wolf <http://www.shiba-dog.de/shiba-klub/urtyp-en.htm>

Hunddata, Ruotsin kennelliiton järjestelmä <https://hundar.skk.se/avelsdata>

Immonen, Sanna; Eroahdistus, äänipelko ja pakko-oireet. 2013.

Koskentalo, Helena: Parempaan pentutulokseen. Koirankasvattajan käsikirja. 2010.

MMT Mäki, Katariina: <https://www.kennelliitto.fi/kasvatus-ja-terveys/koiran-jalostus>

Mujunen, Salme ja Mäki, Katariina: Koiranjalostus (s. 190–194, 240). 2018.

National Shiba Club of America: Shiba Presentation (shibojen arvosteluohje)

National Shiba Club of America: Shiba Health <https://www.shibas.org/health.html>

Shibaloginen blogi: Shibojen GM1-gangliosidoosi <http://shibalogia.info/?p=169> (poimittu 2/2024)

Suomen Kennelliitto: Kasvatus ja terveys -osion artikkelit <https://www.kennelliitto.fi/kasvatus-ja-terveys>

Suomen Kennelliitto: Kasvattajan peruskurssi <https://www.kennelliitto.fi/files/kasvattajan-peruskurssin-oppilaan-materiaali-2> (poimittu 10/2023)

Suomen Kennelliitto: Koiranet-jalostustietojärjestelmä <https://jalostus.kennelliitto.fi/>

Suomen Kennelliitto: Shibin rotumääritelmä <https://www.kennelliitto.fi/files/shiba>

Suomen Kääpiösnautserikerho: Varvasanomalia <https://sksk.fi/terveys/varvasanomalia/>

The Nihonken Hozonkai: Standards for the Japanese small size breed Shiba

http://www.nippoclassic.org/uploads/3/4/6/5/34655429/shiba_nippo_standard.pdf

8. LIITTEET

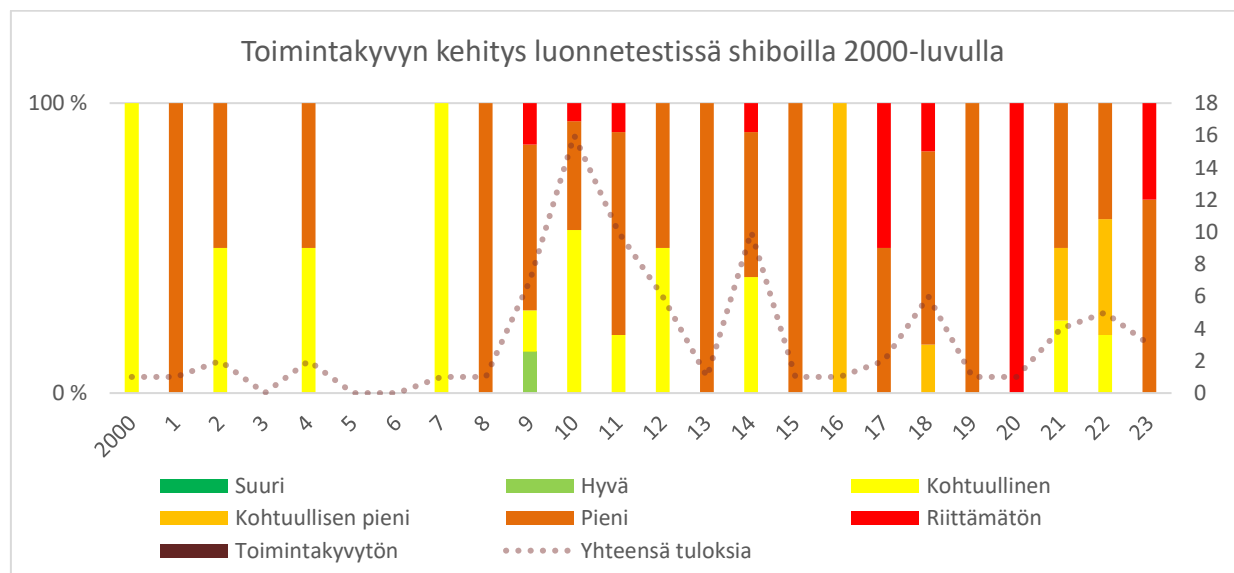
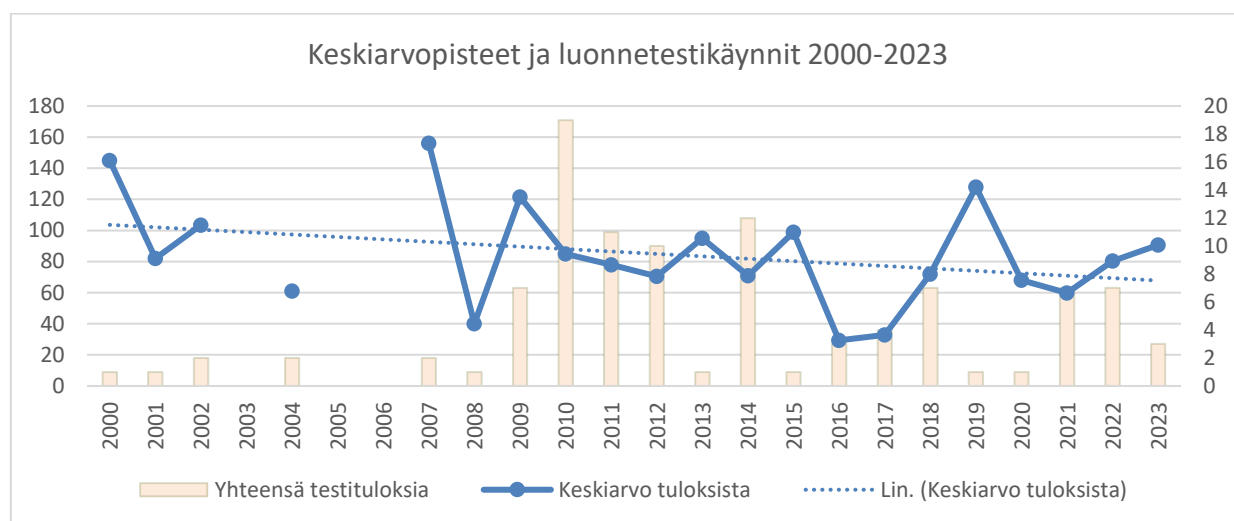
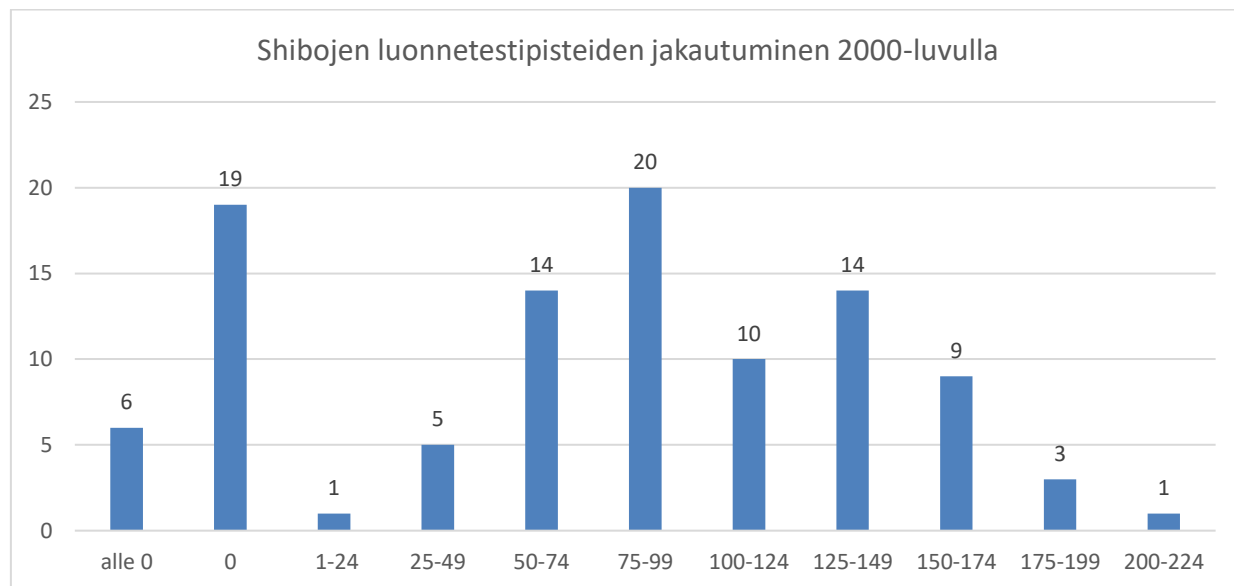
Liite 1: Shibin luonnetestitulokset 2000-luvulla

Liite 2: Suomen Kennelliiton terveystutkimuksen tulokset shiboista, kerätty 1.1.2024

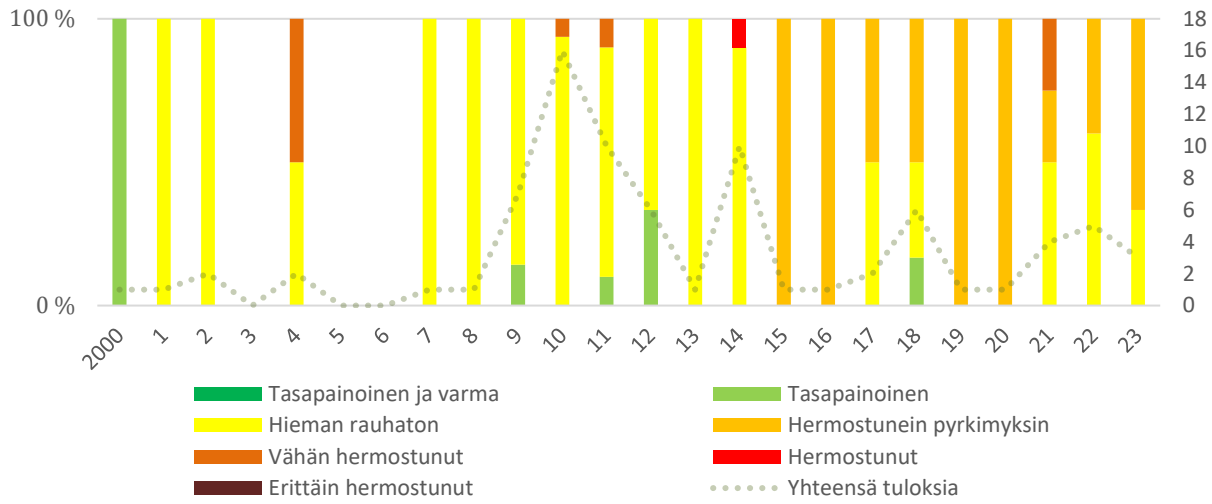
Liite 3: Havainnollistavia kaavioita shibojen terveys- ja jalostusdatasta

Liite 4: Jalostuksen ulkopuolelle rajattujen koirien osuudet

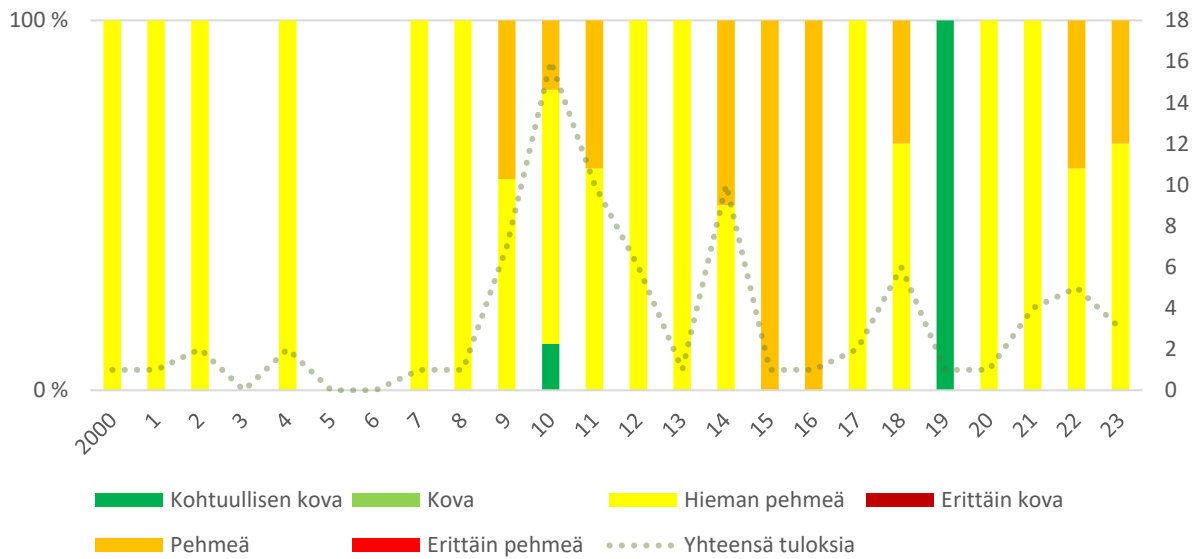
Liite 1: Shibon luonnetestitulokset 2000-luvulla

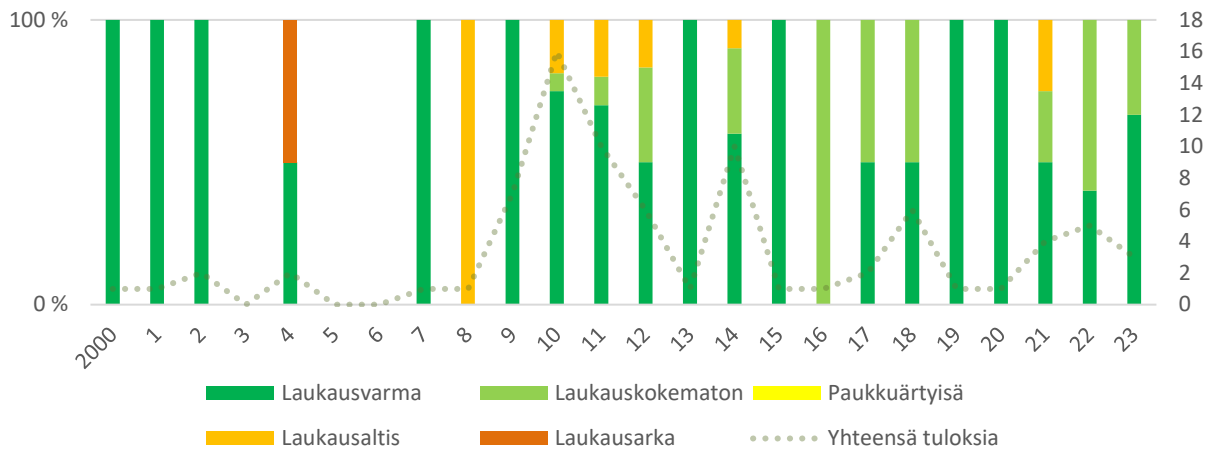
Hermorakenteen kehitys luonnetestissä shiboilla 2000-luvulla

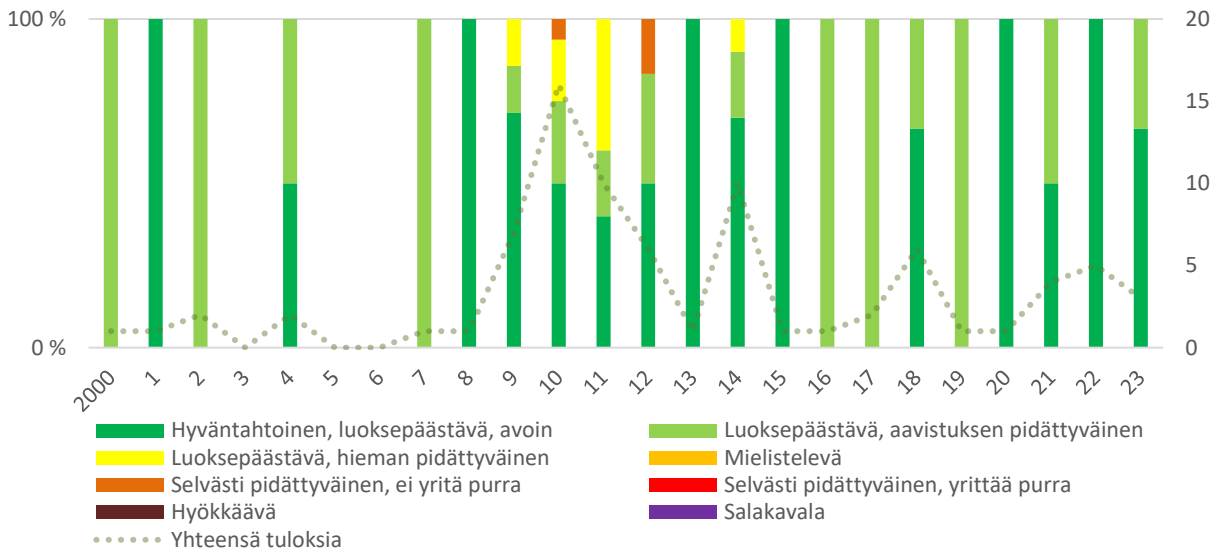
Kovuuden kehitys luonnetestissä shiboilla 2000-luvulla

Laukuspelottomuuden kehitys luonnetestissä shiboilla 2000-luvulla

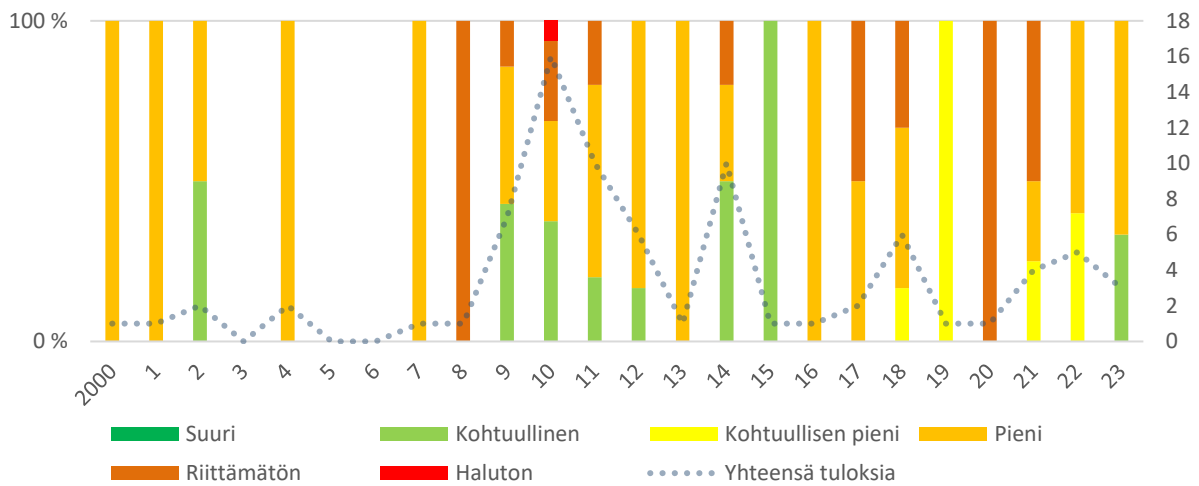
Luoksepäästävyiden kehitys luonnetestissä shiboilla 2000-luvulla

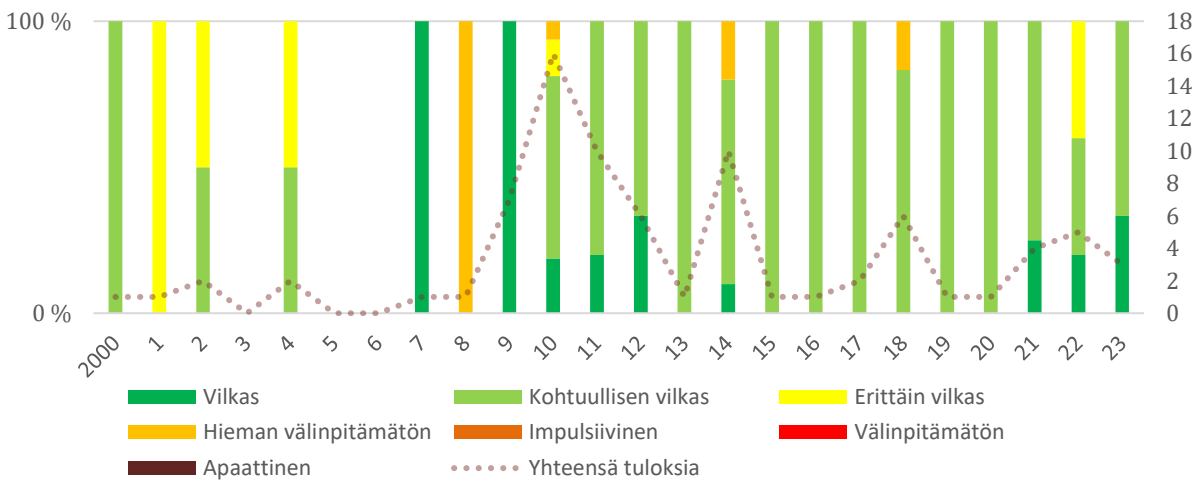
Puolustushalun kehitys luonnetestissä shiboilla 2000-luvulla

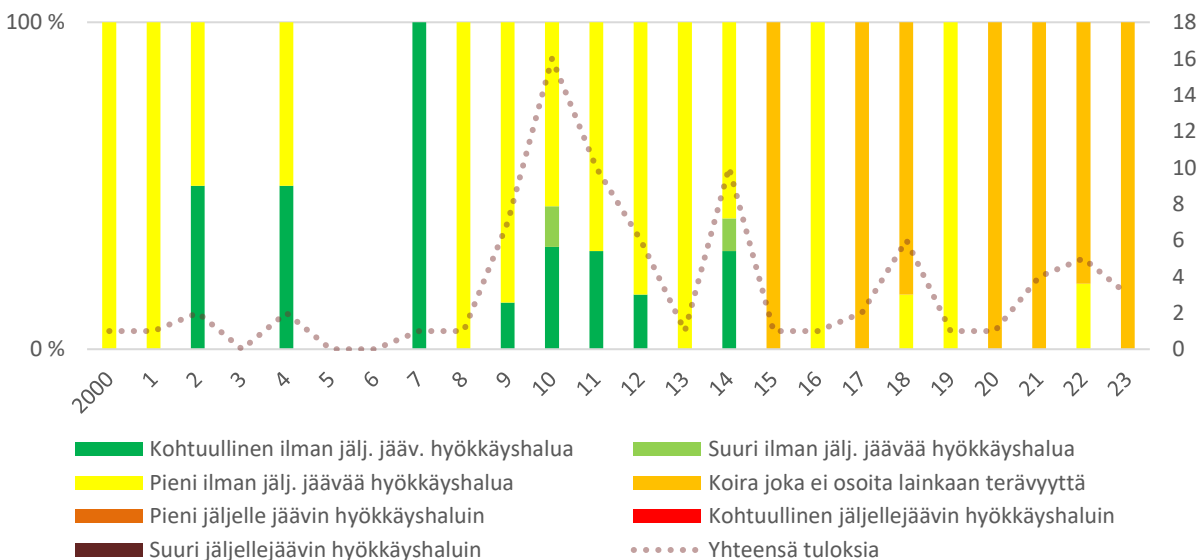
Taistelulhalun kehitys luonnetestissä shiboilla 2000-luvulla

Temperamentin kehitys luonnetestissä shiboilla 2000-luvulla

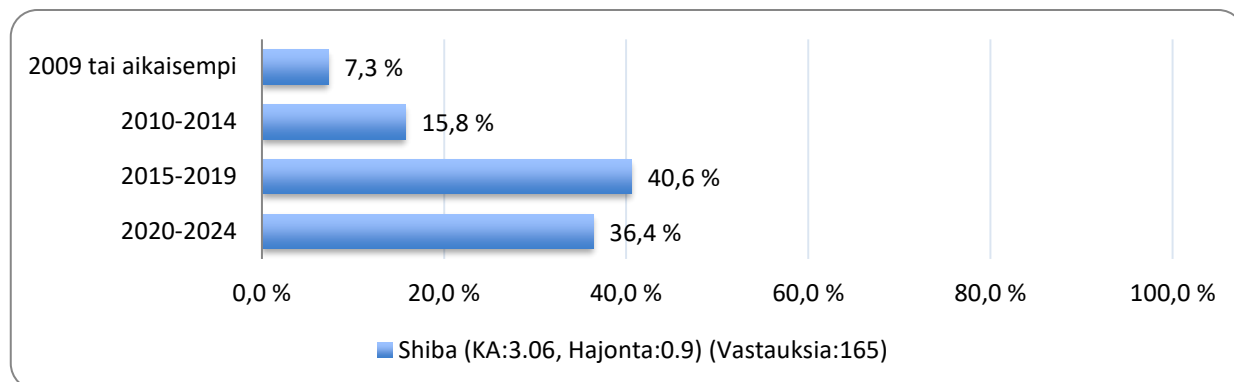
Terävyyden kehitys luonnetestissä shiboilla 2000-luvulla

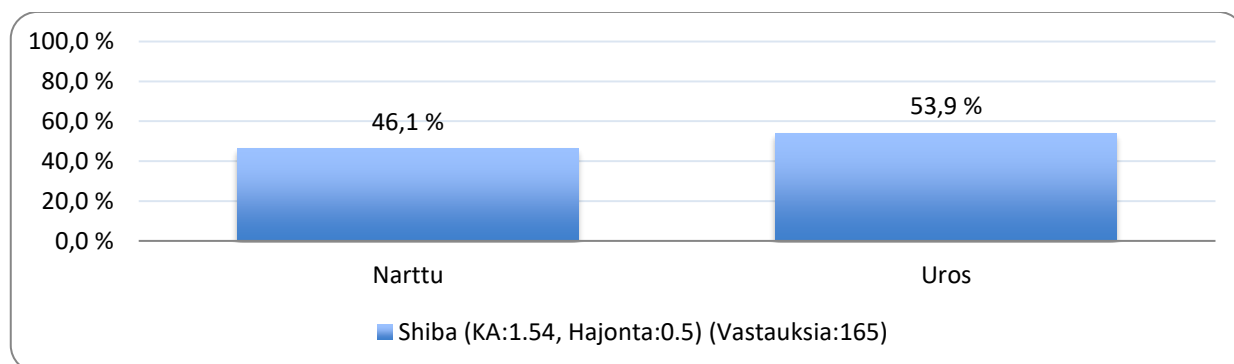
Liite 2: Suomen Kennelliiton terveystarkastus - poimintoja shiba-vastauksista 1.1.2024

Vastausten taustatiedot

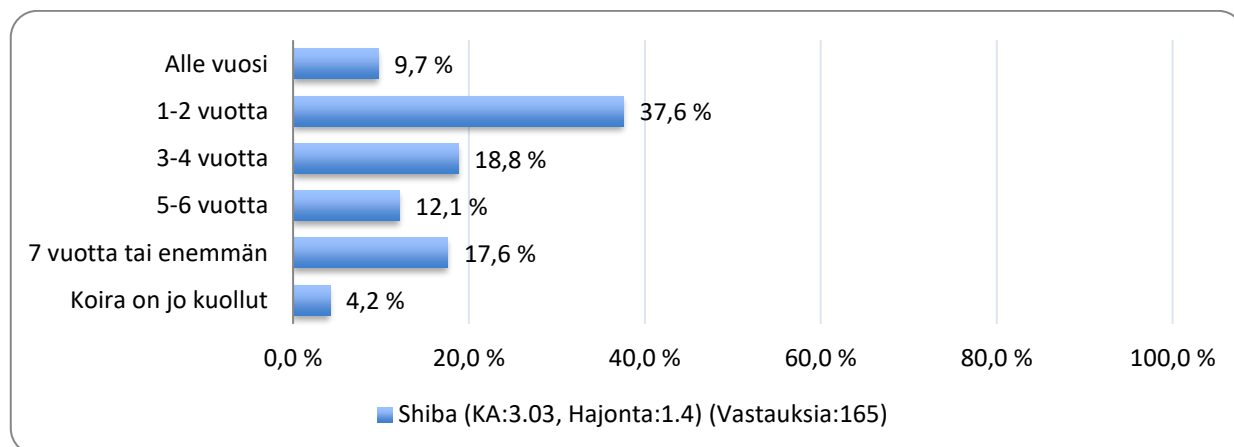
Syntymävuosi

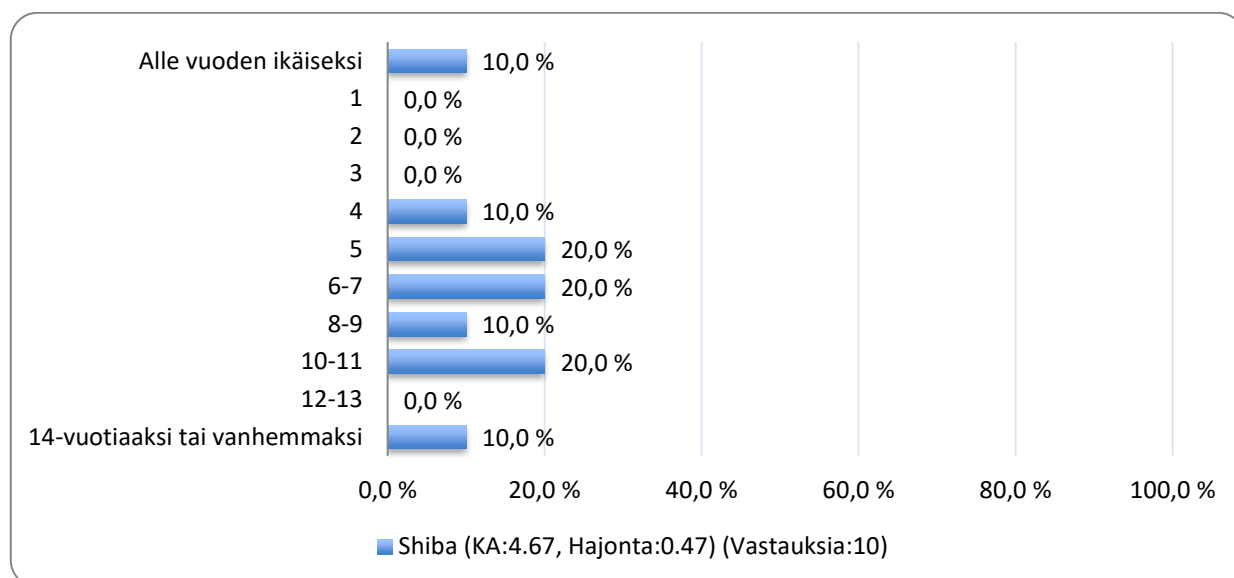
Koiran sukupuoli

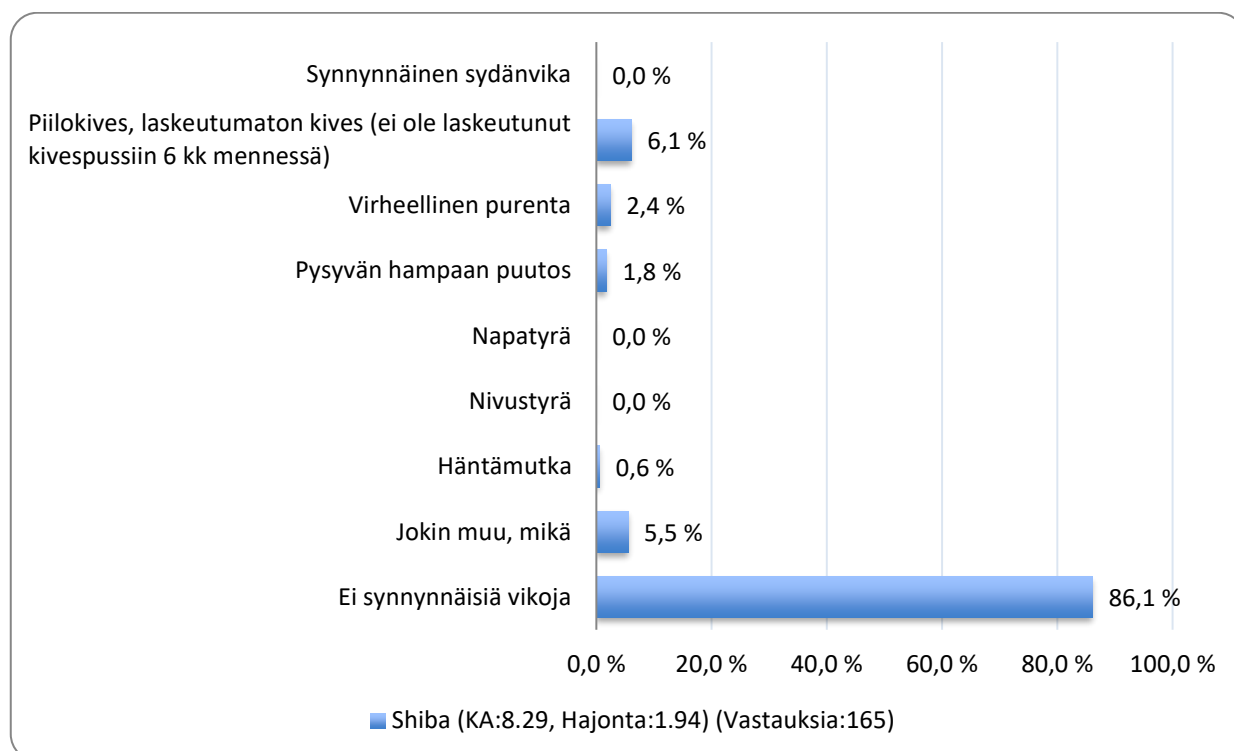
Koiran ikä

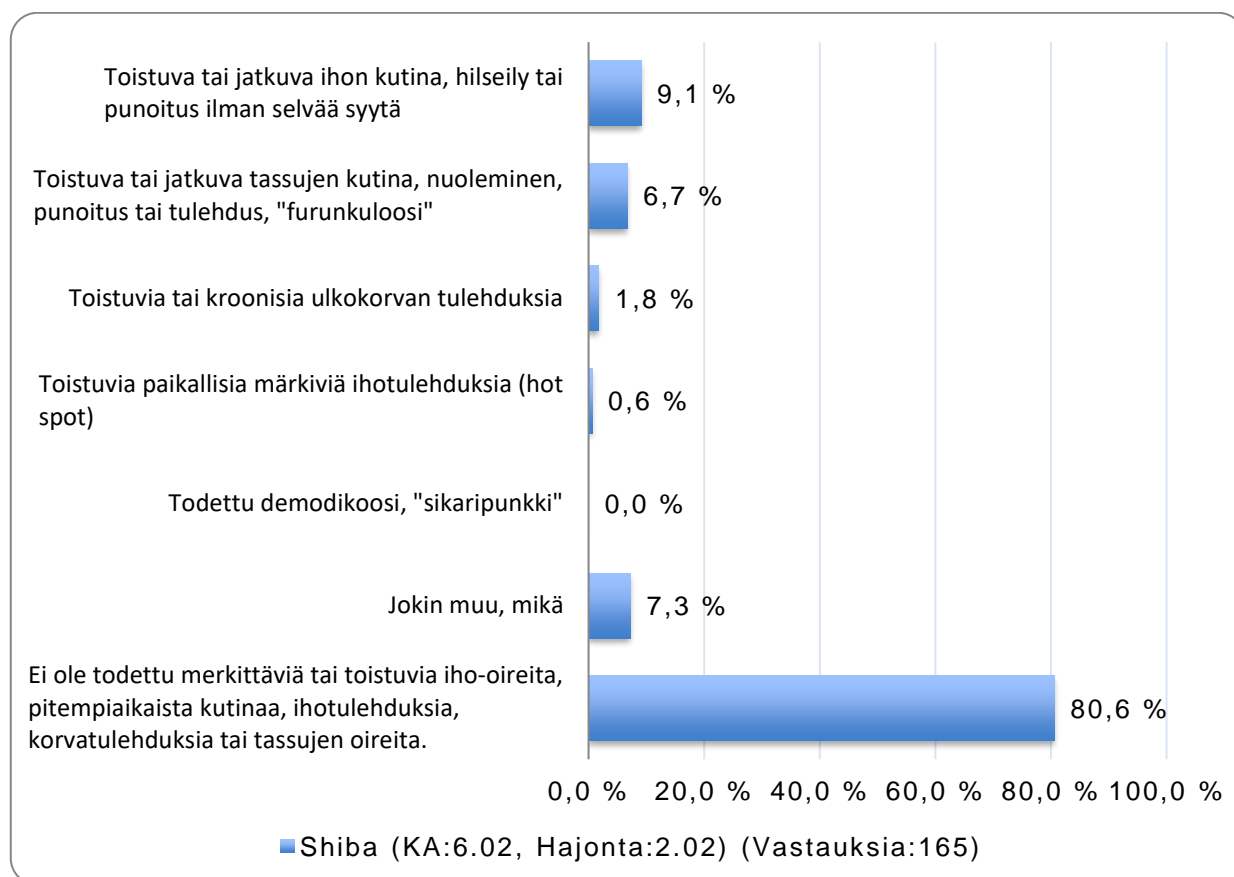
Jos koira on jo kuollut, minkä ikäiseksi se eli?

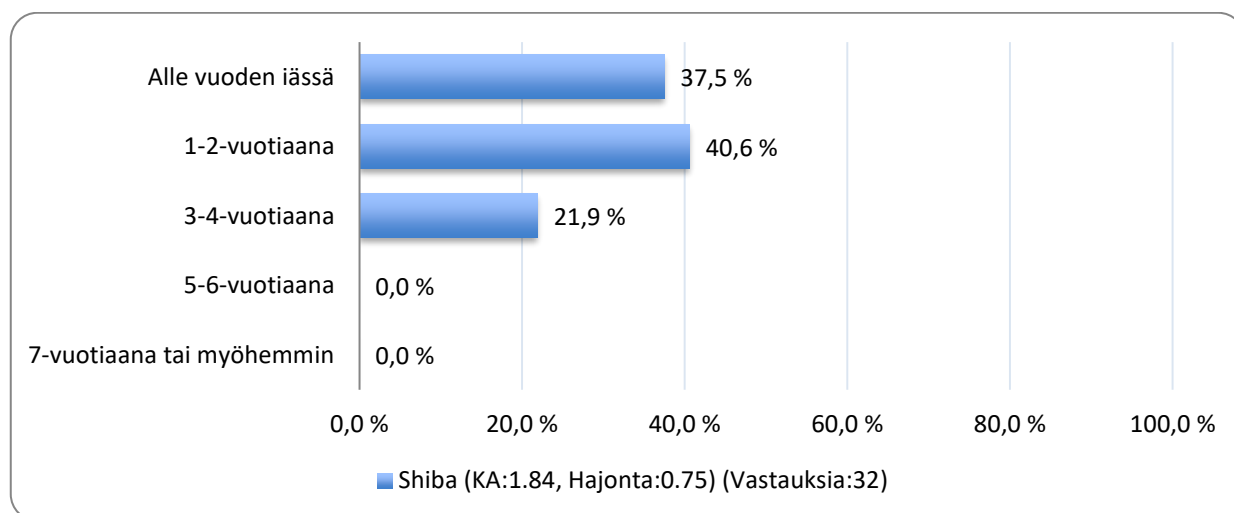
Onko koiralla todettu jokin synnynnäinen vika?

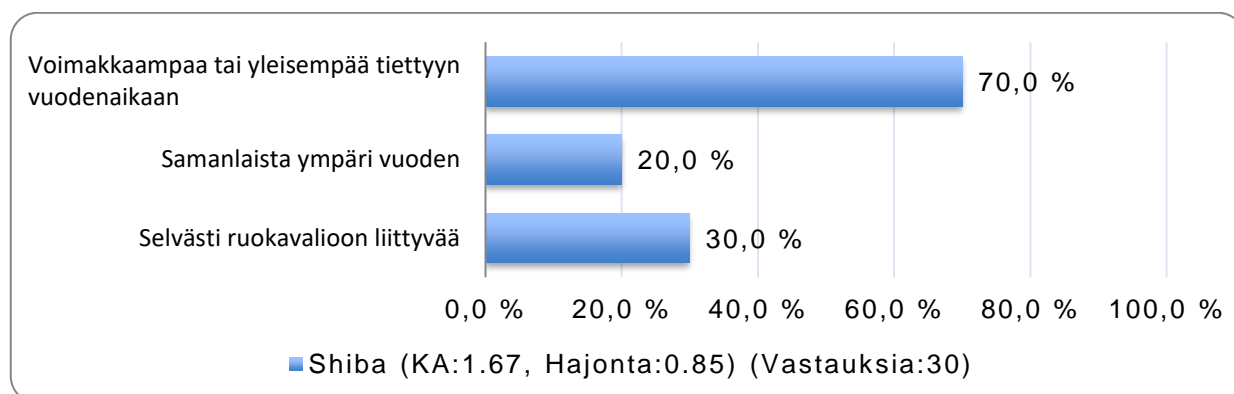
Onko koiralla havaittu ihon ongelmia tai sairauksia (korvat ja tassut mukaan lukien)?

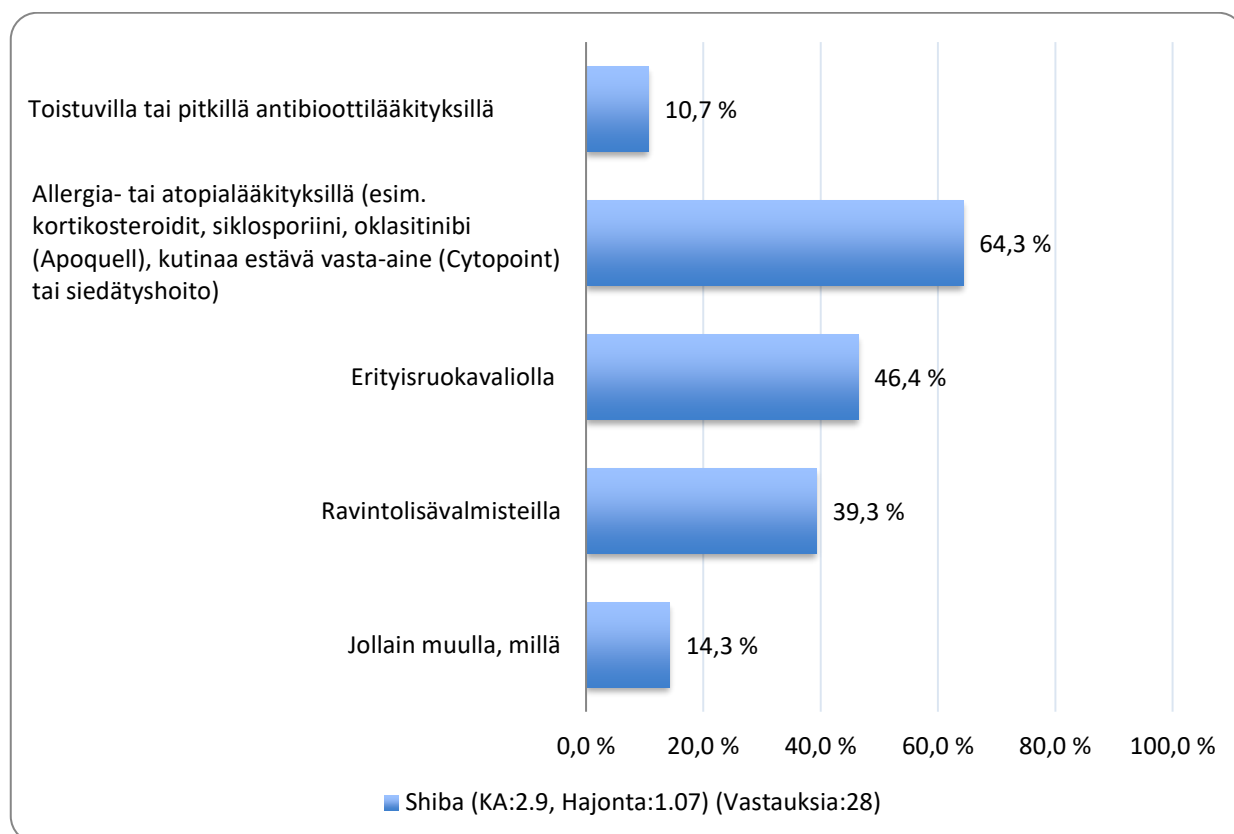
Missä iässä iho-ongelmat alkoivat tai sairaus puhkesi ensimmäisen kerran?

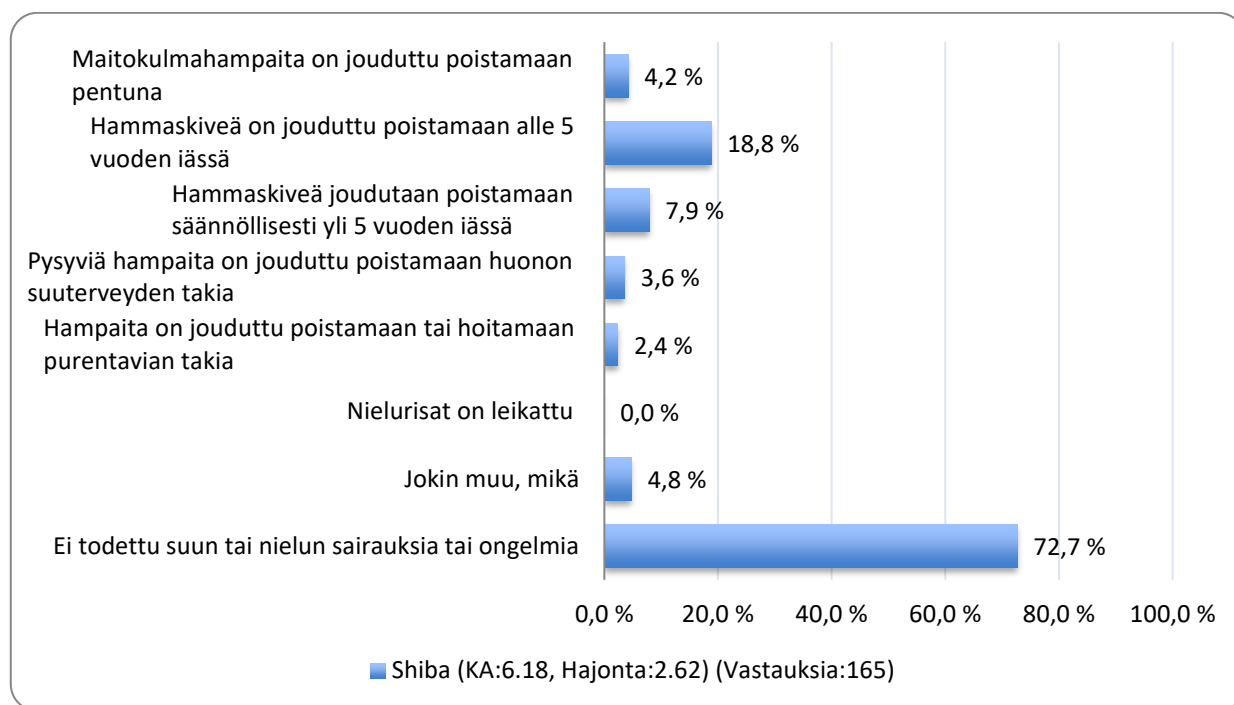
Millaista oireilu havaituissa iho-ongelmissa on?

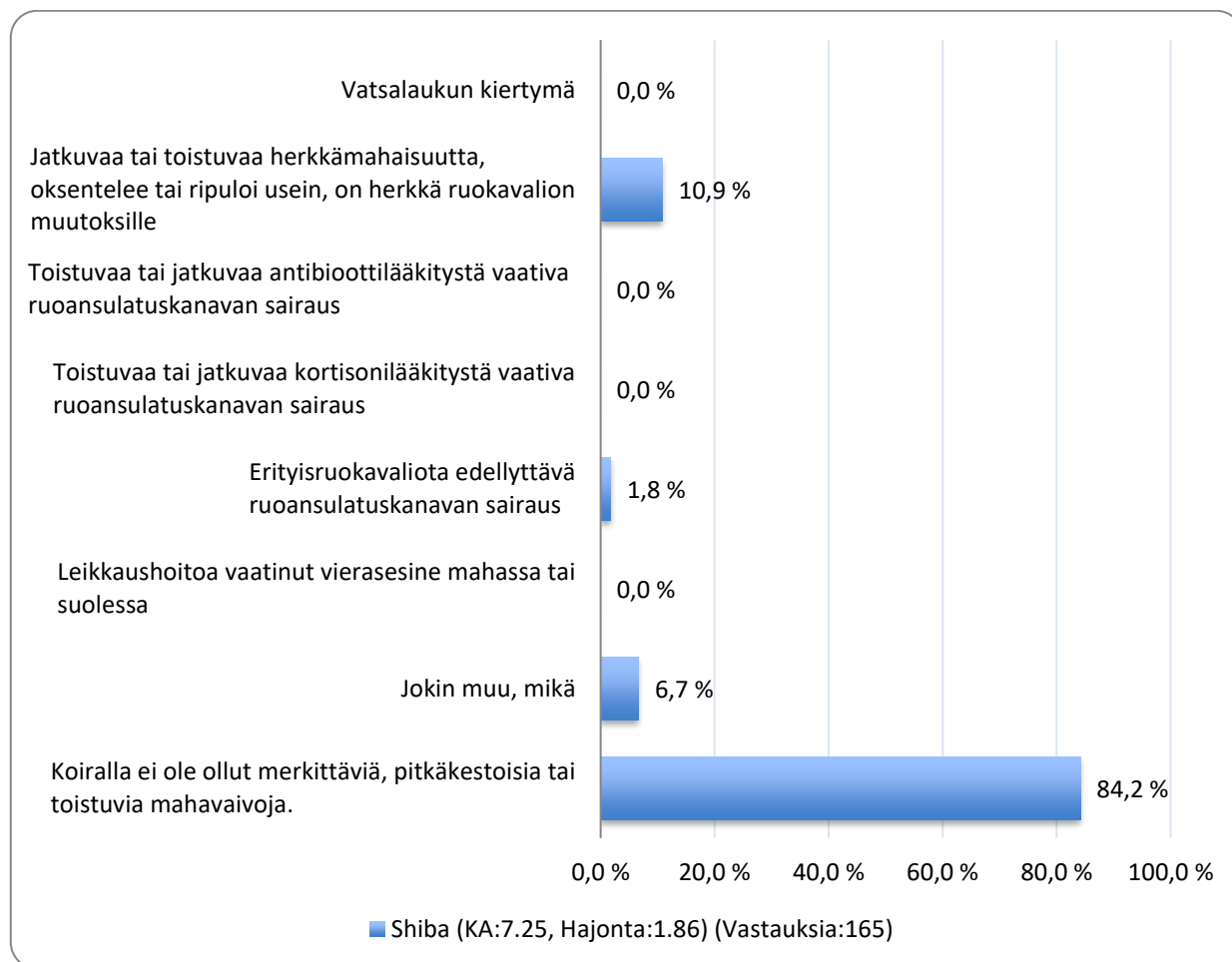
Jos koiralla on todettu hoitoa vaativa pitkäkestoinen ihosairaus, sitä on hoidettu...

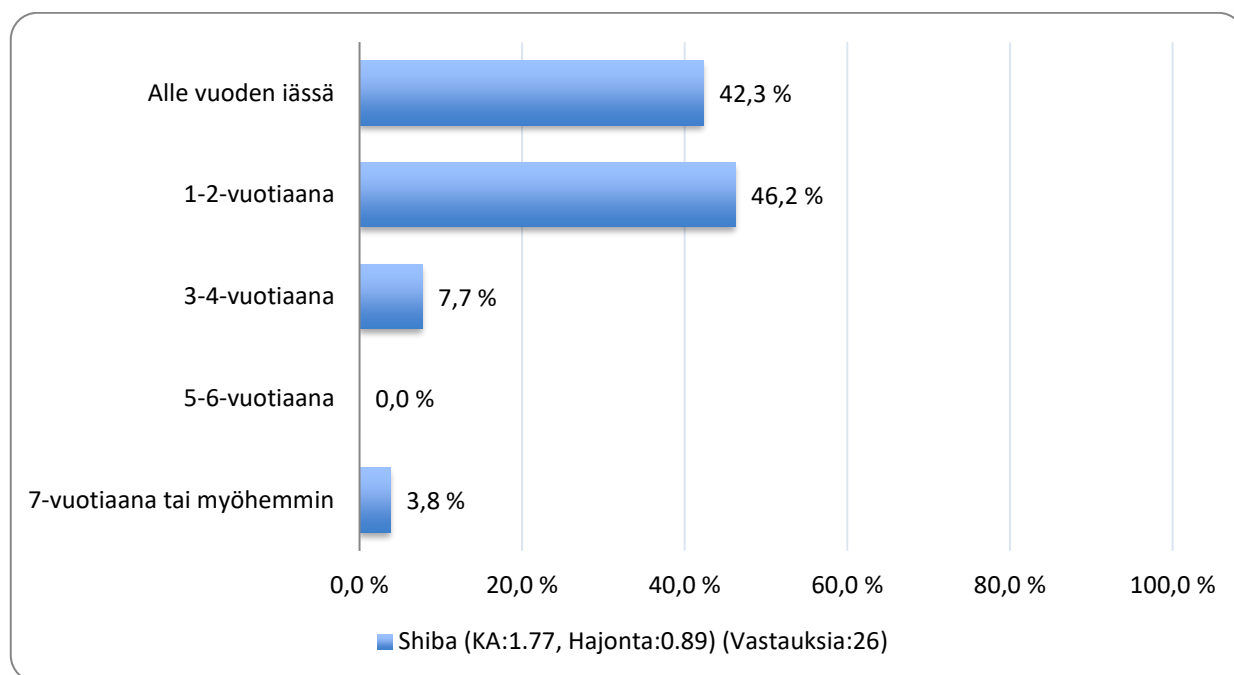
Onko koiralla todettu suun, hampaiden tai nielun ongelmia?

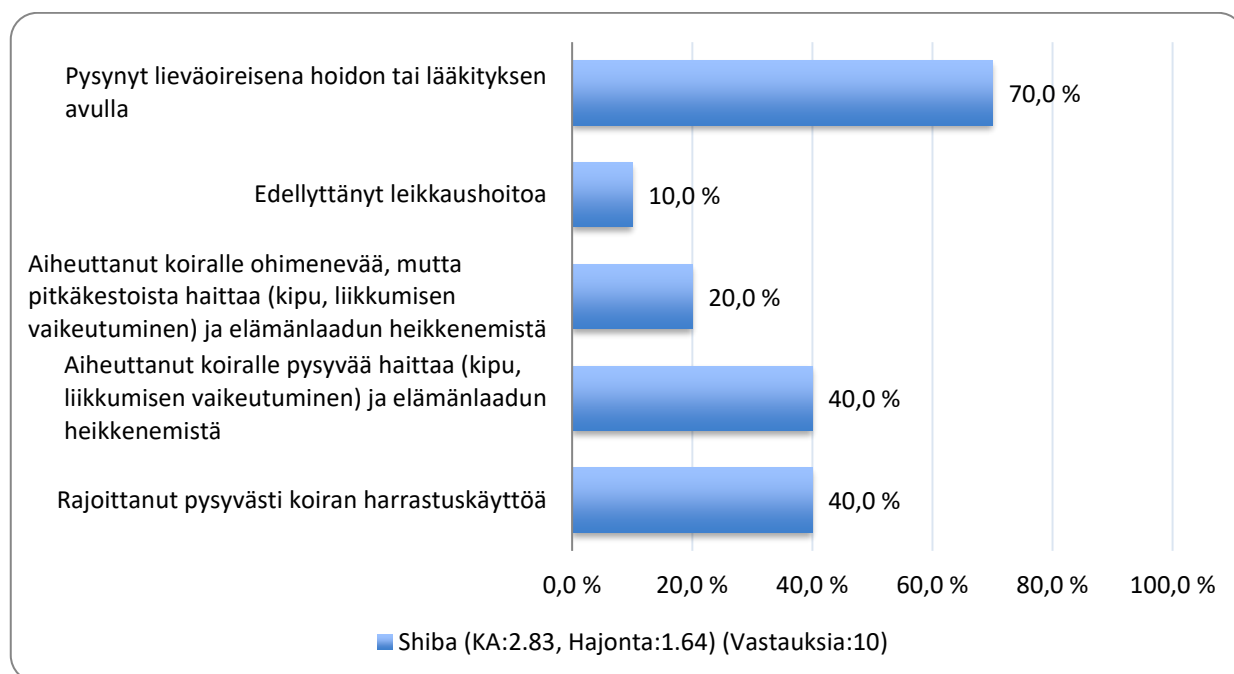
Onko koiralla todettu ruoansulatuskanavan ongelmia tai sairauksia?

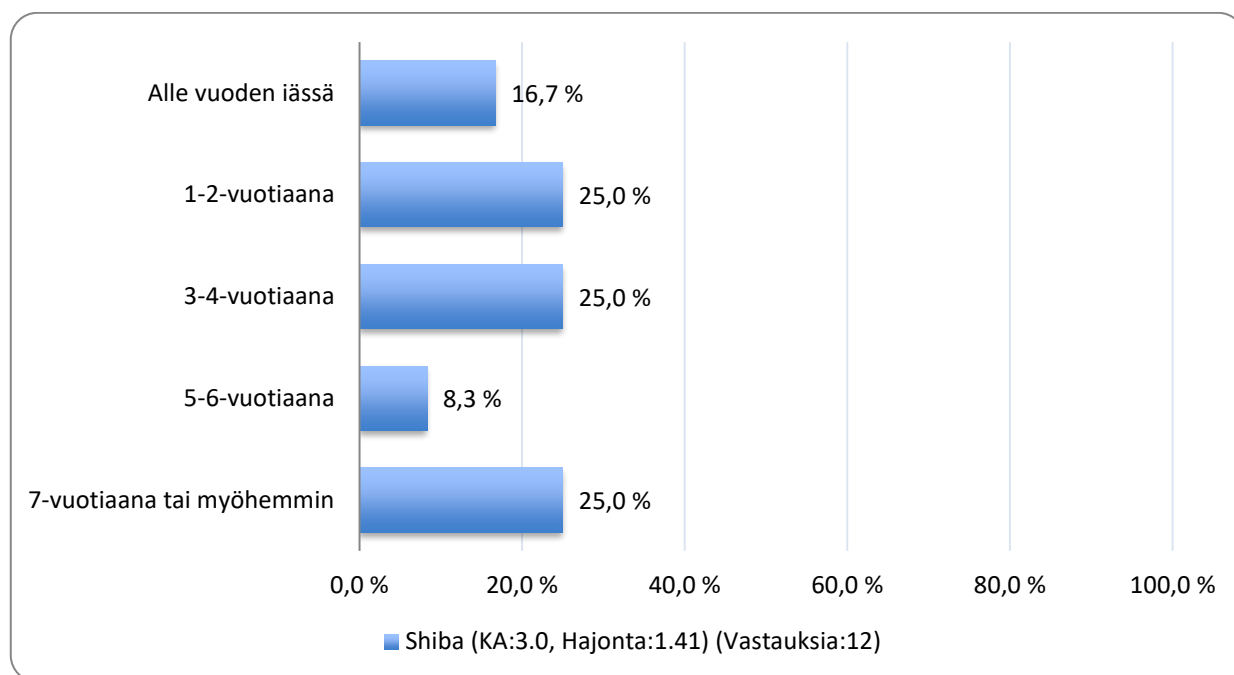
Missä iässä ruuansulatuskanavan ongelmat tai sairaudet alkoivat?

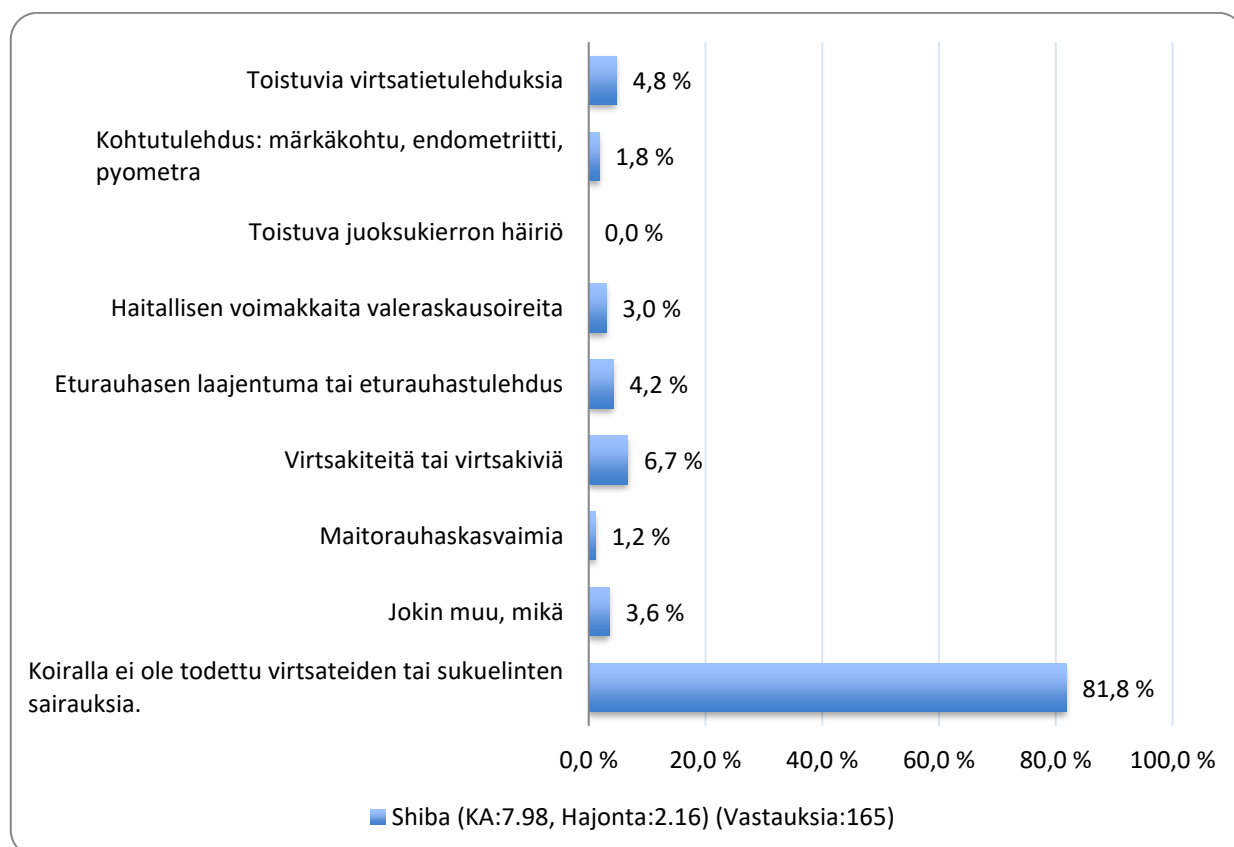
Koiralla todettu hoitoa vaativa tuki- ja liikuntaelinsairaus on...

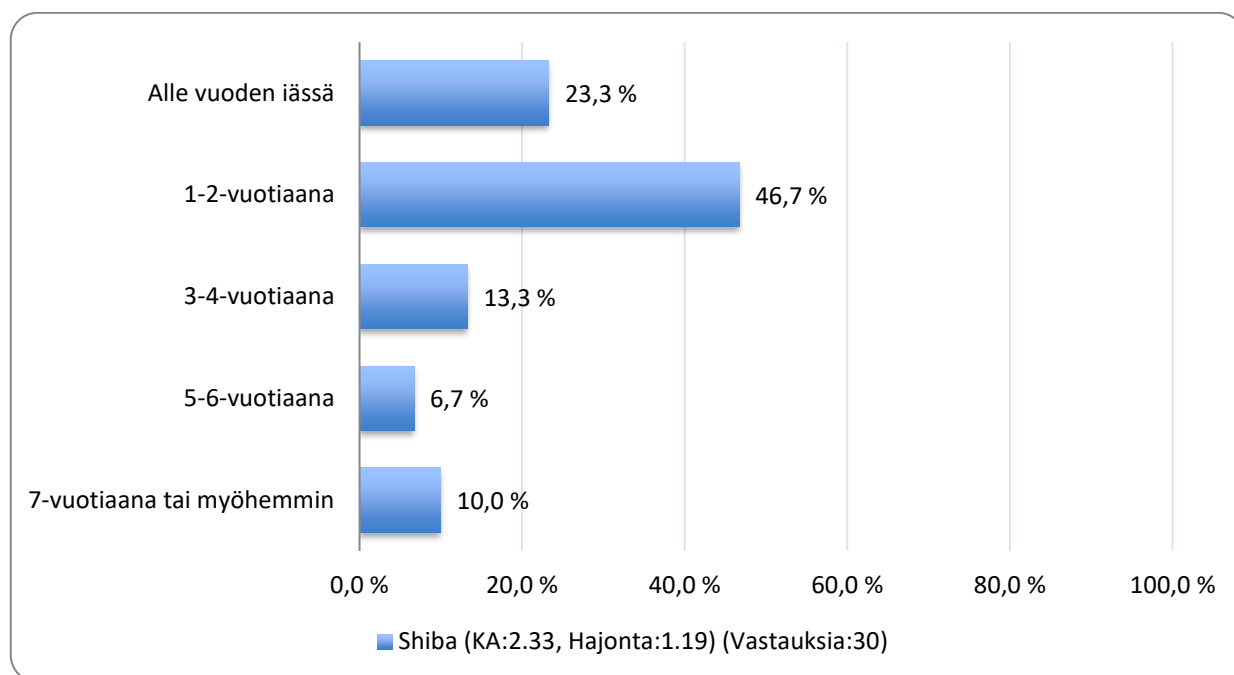
Missä iässä koiran tuki- ja liikuntaelimestön ongelmat alkoivat?

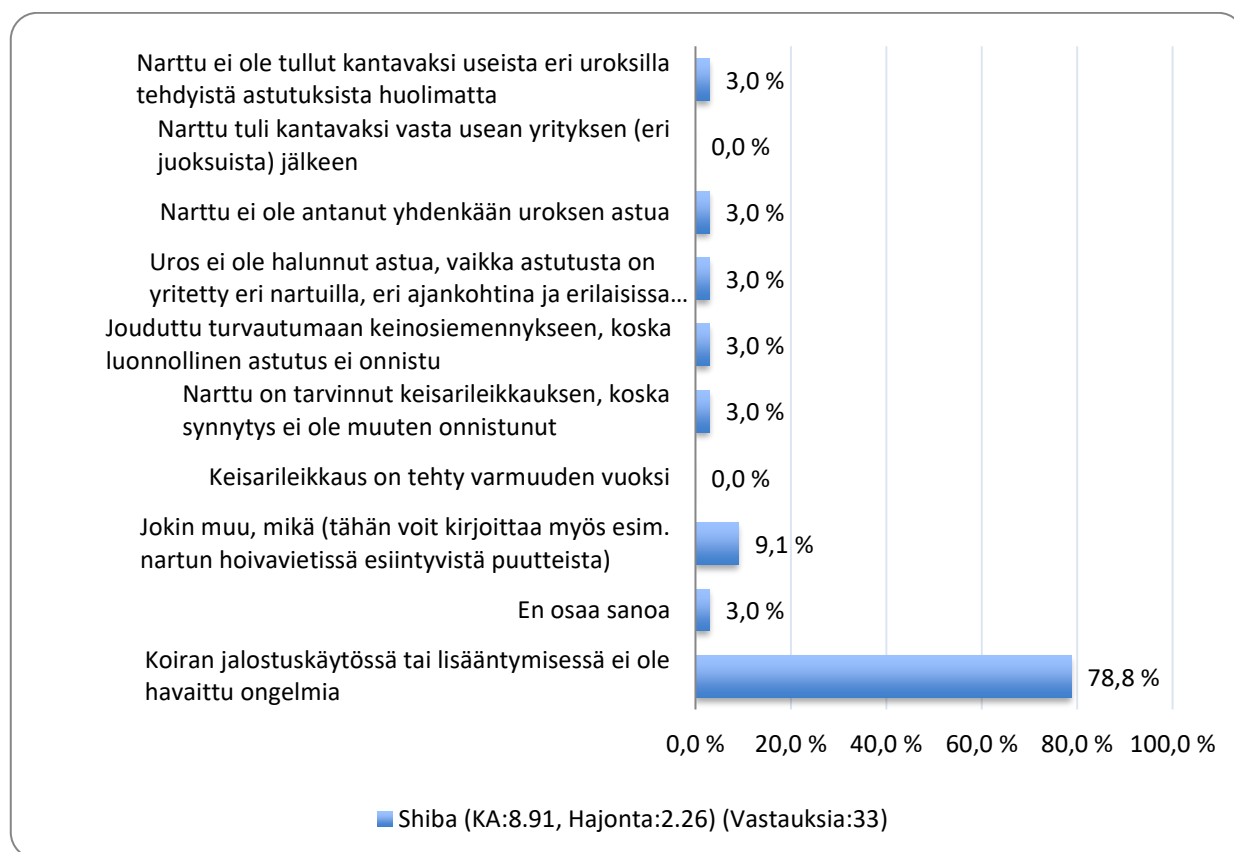
Onko koiralla todettu virtsateiden tai lisääntymiselinten sairauksia?

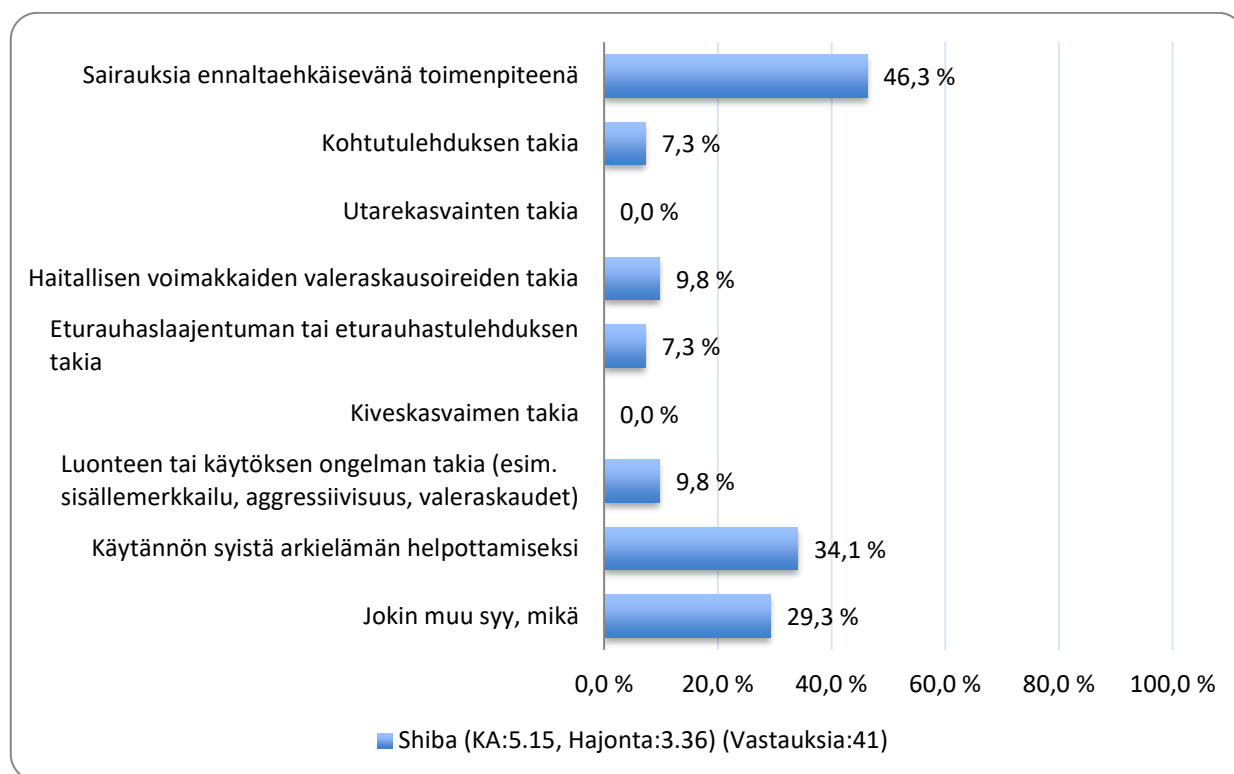
Missä iässä virtsateiden tai lisääntymiselinten sairaus todettiin ensimmäisen kerran?

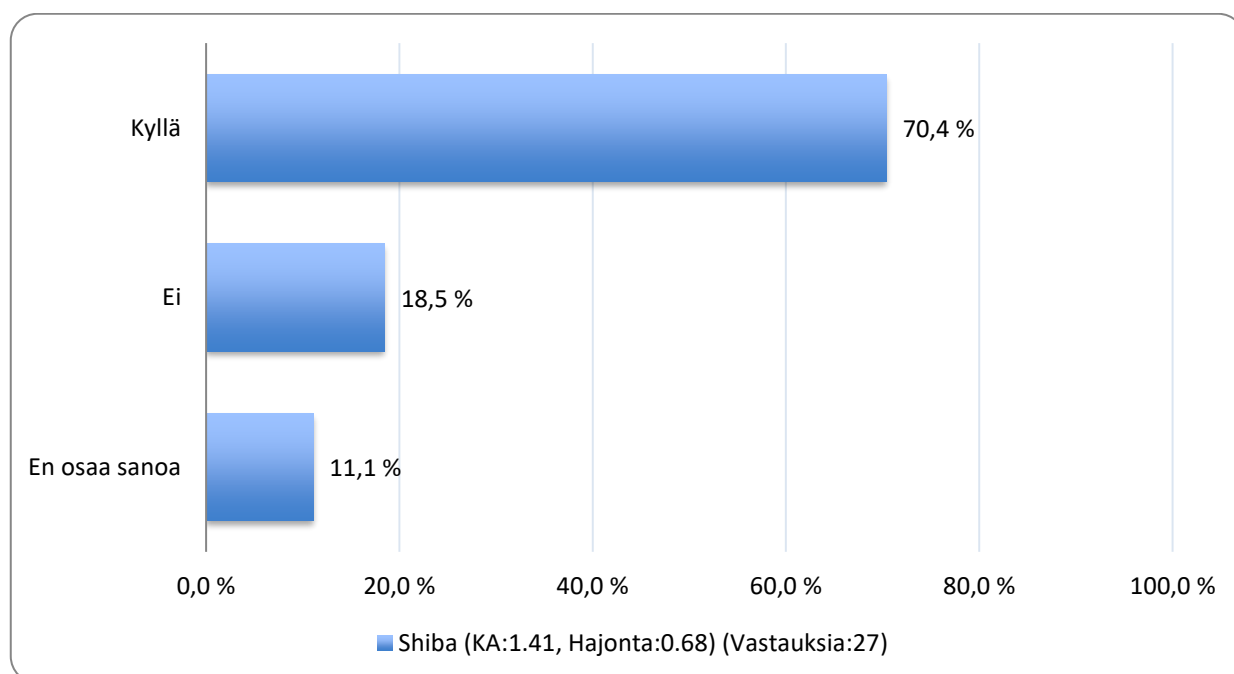
Onko astutuksessa tai synnytyksessä havaittu ongelmia?

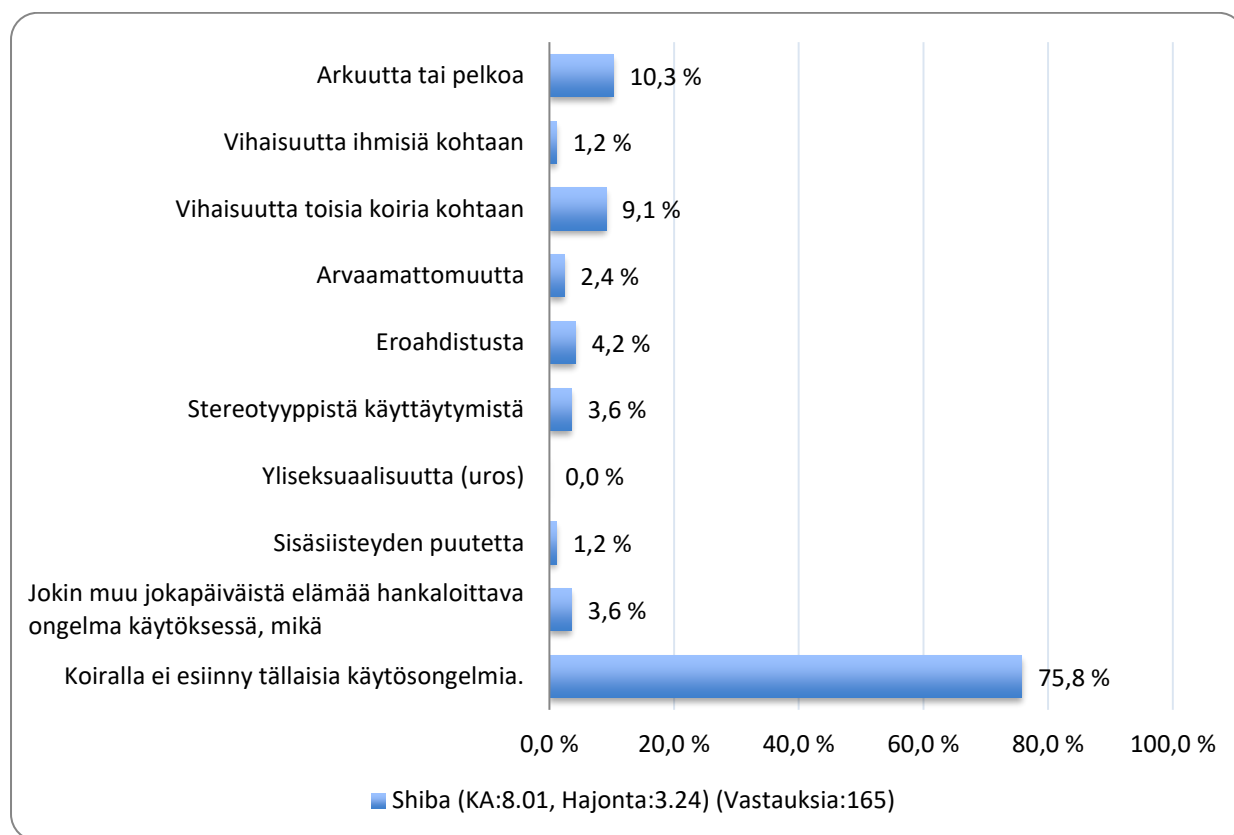
Miksi koira steriloidiin tai kastroidiin?

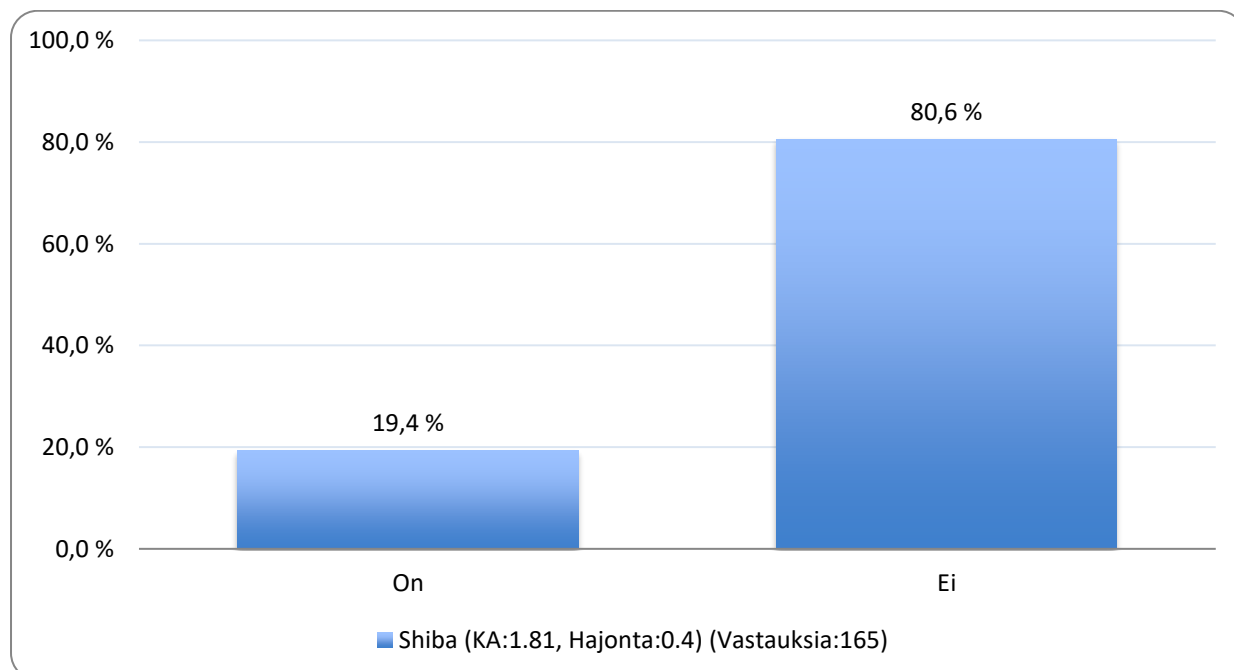
Auttoiko sterilointi/kastrointi pääasialliseen ongelmaan?

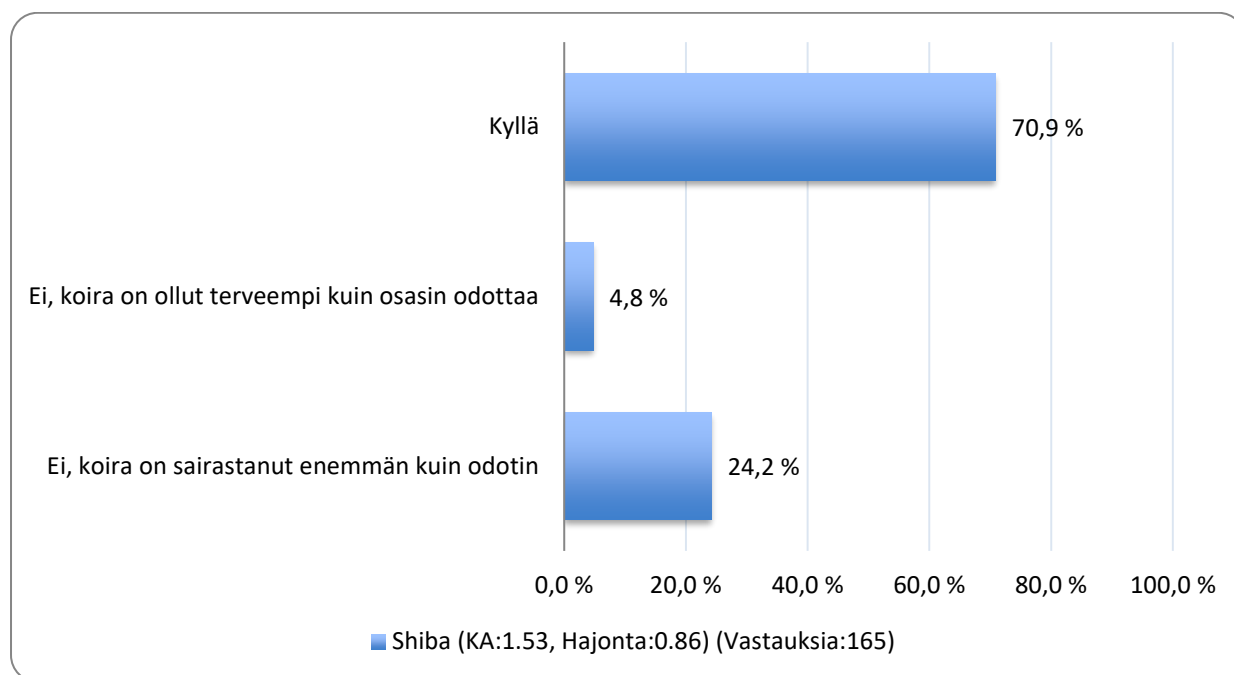
Esiintyykö koiralla jokapäiväistä elämää hankaloittavaa..

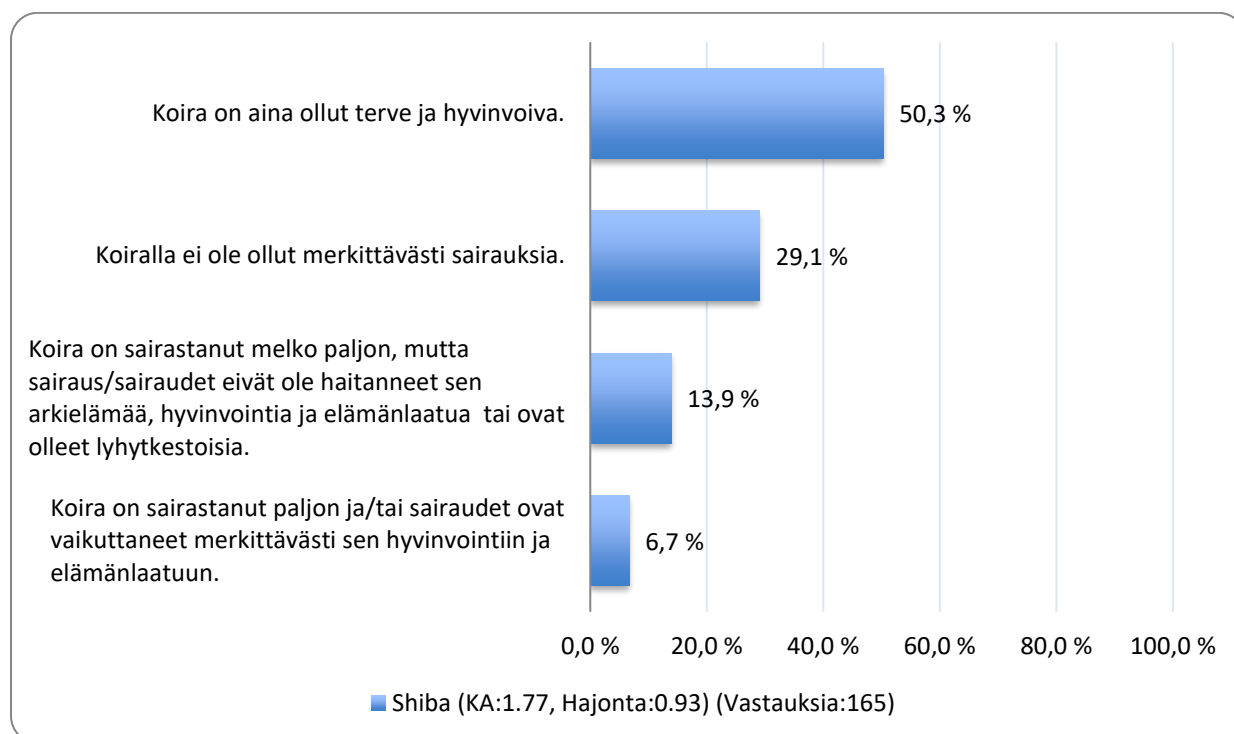
Onko koiralle viimeisen vuoden aikana määrätty antibioottia?

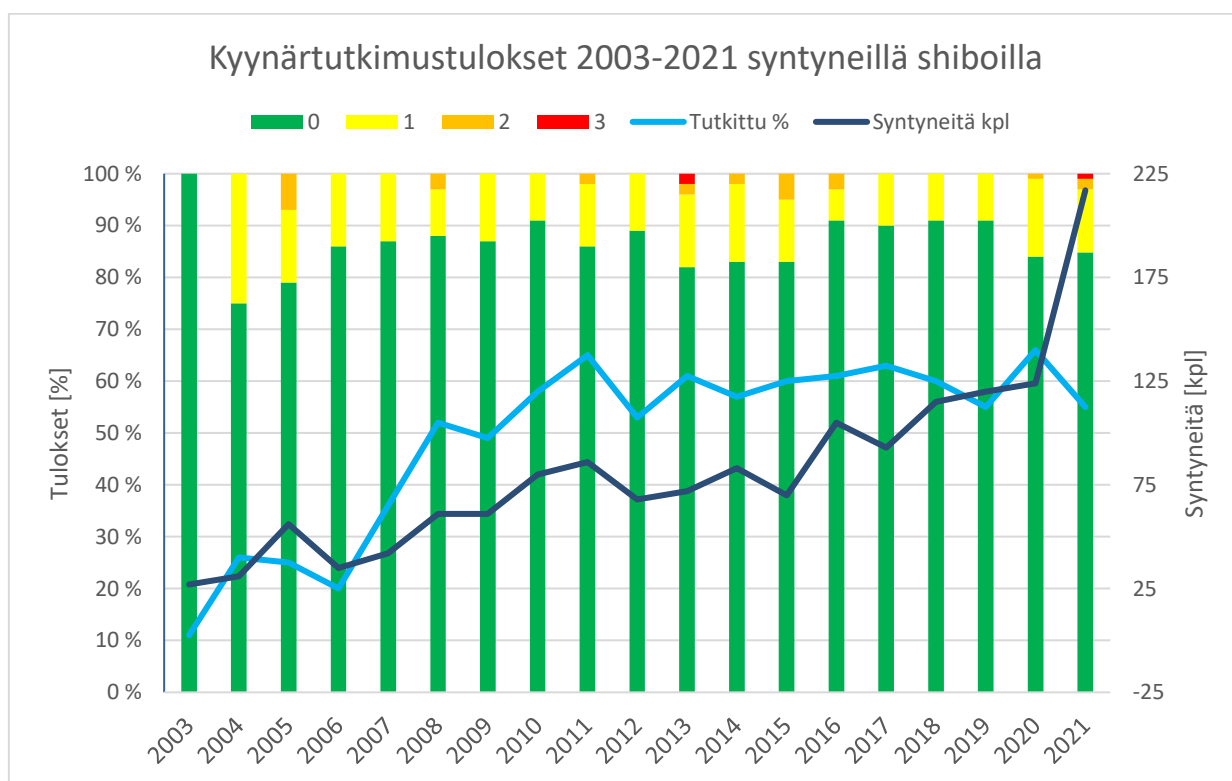
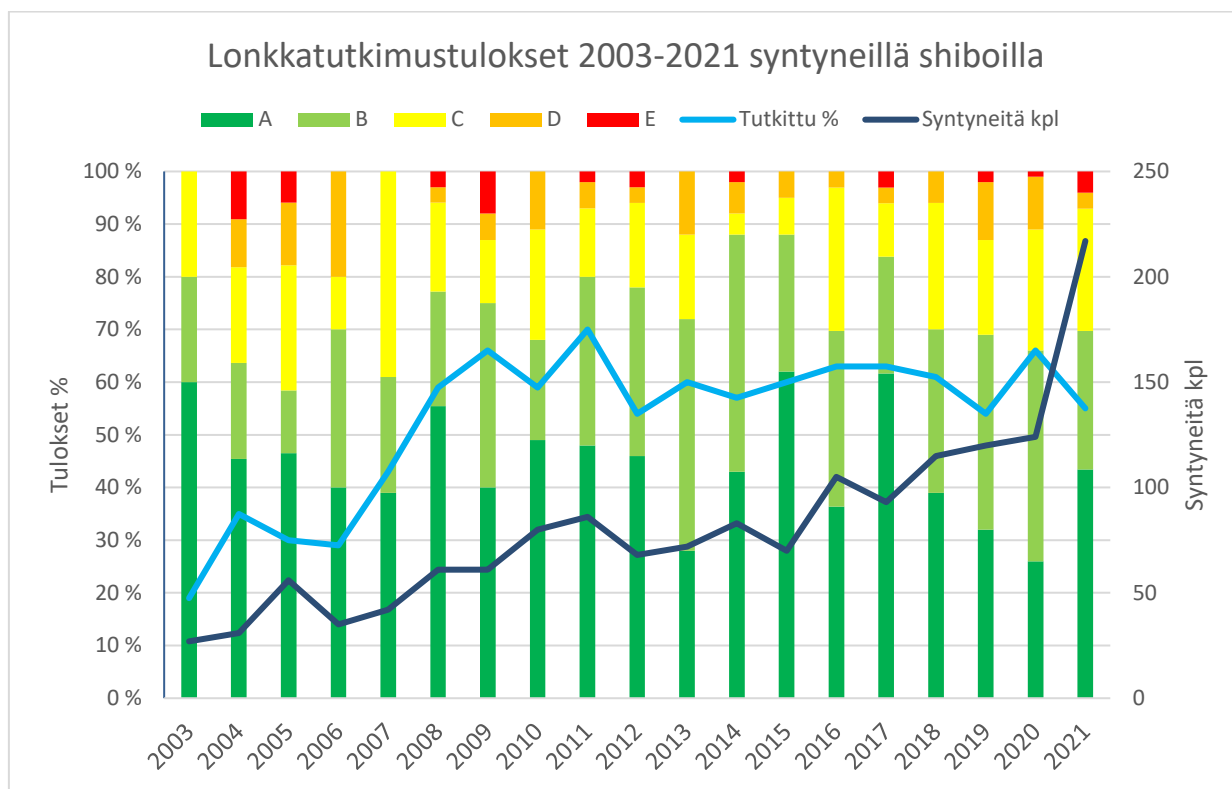
Onko koiran terveys ollut odotustesi mukainen?

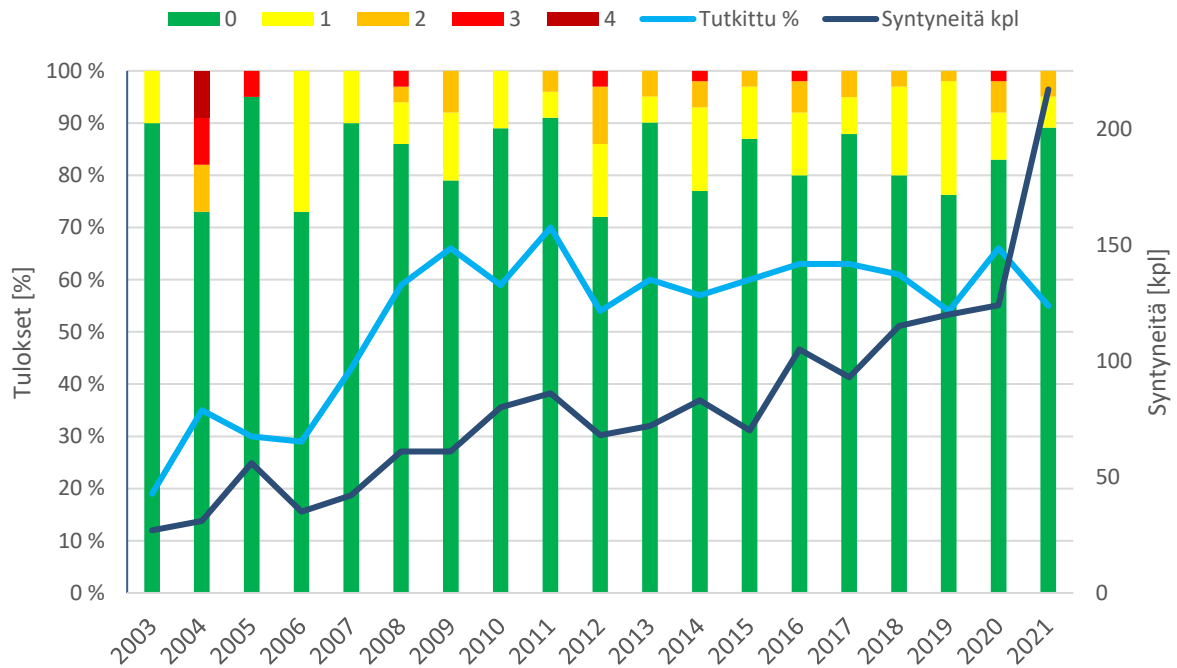
Mikä seuraavista vaihtoehtoista kuvaa parhaiten koiran yleistä terveyttä?

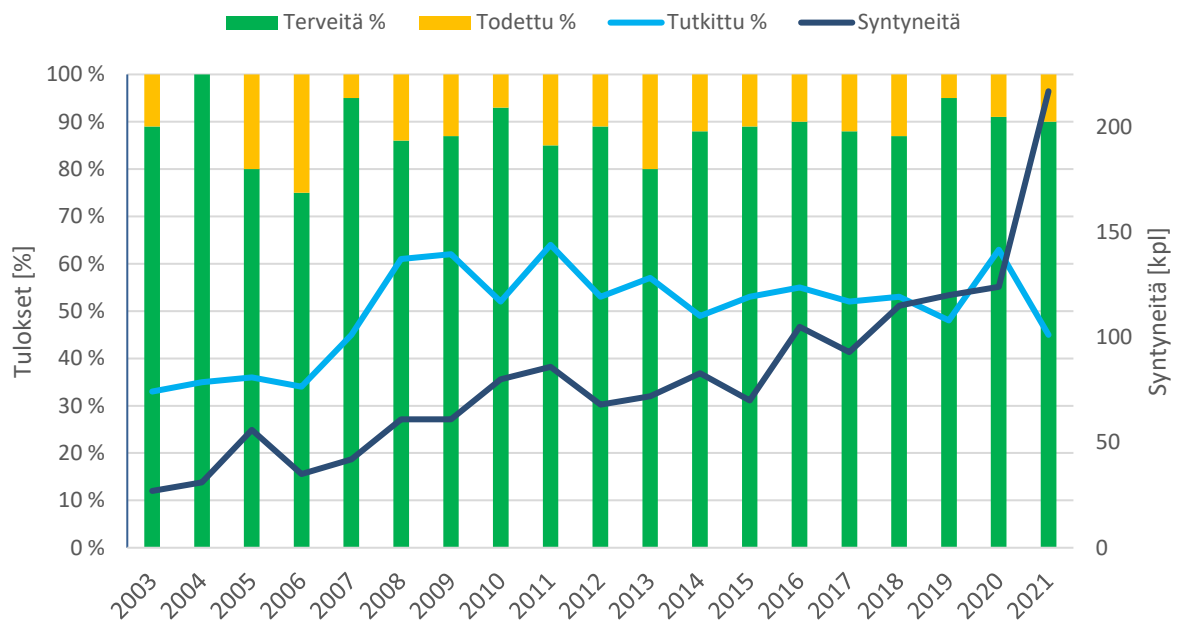
Liite 3: Havainnollistavia kaavioita shibojen terveys- ja jalostusdatasta

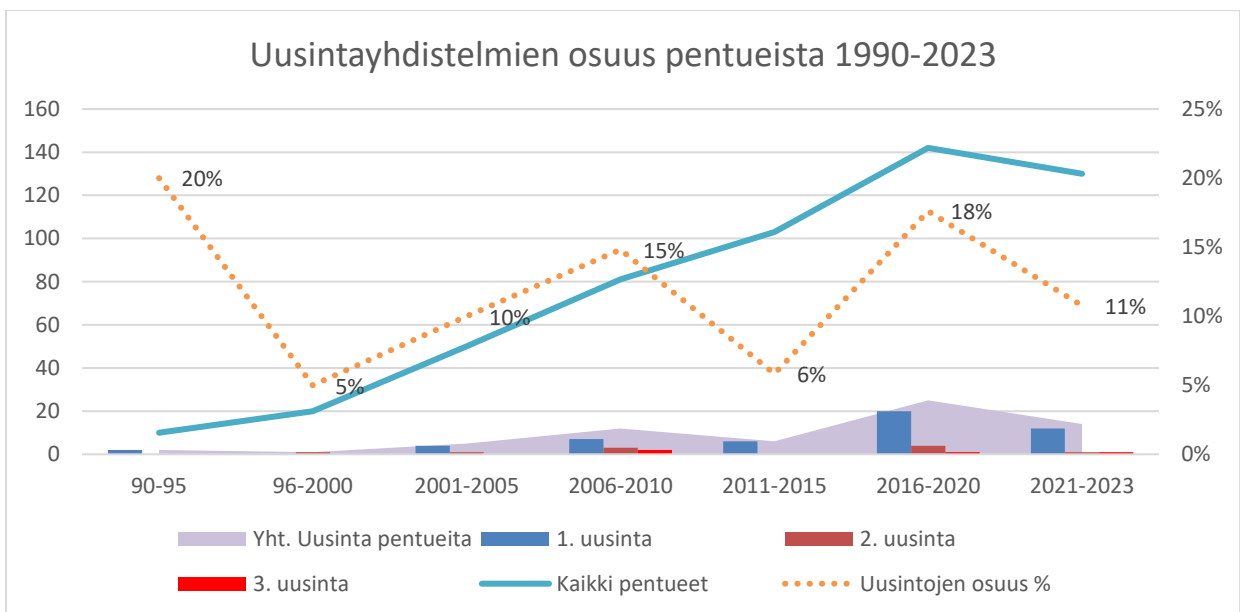
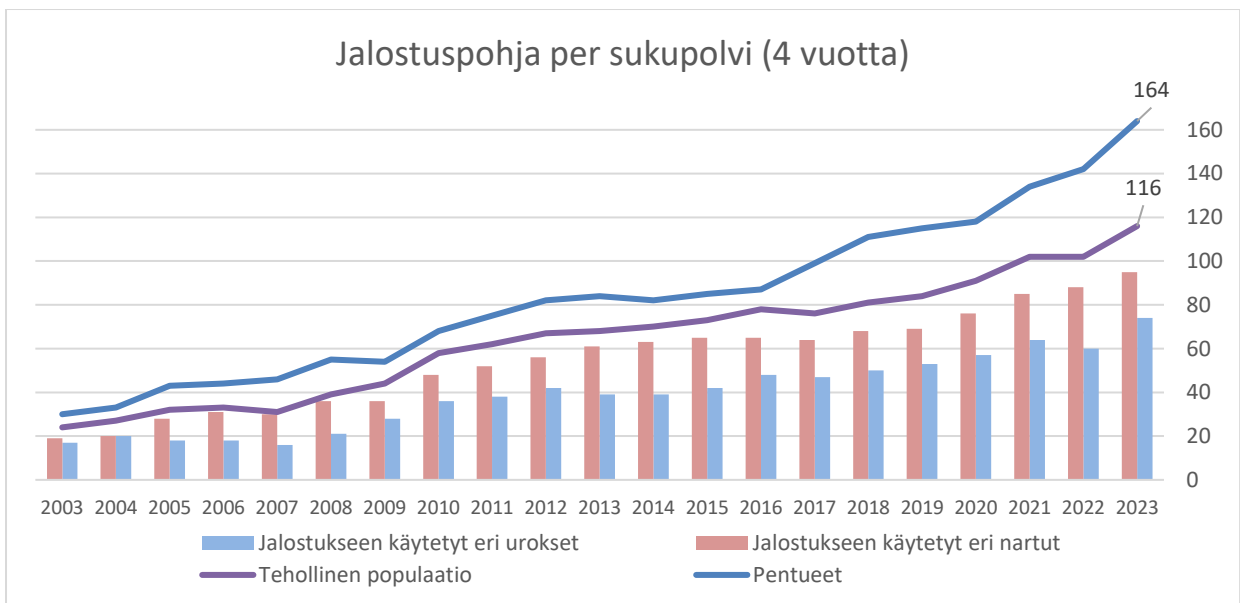
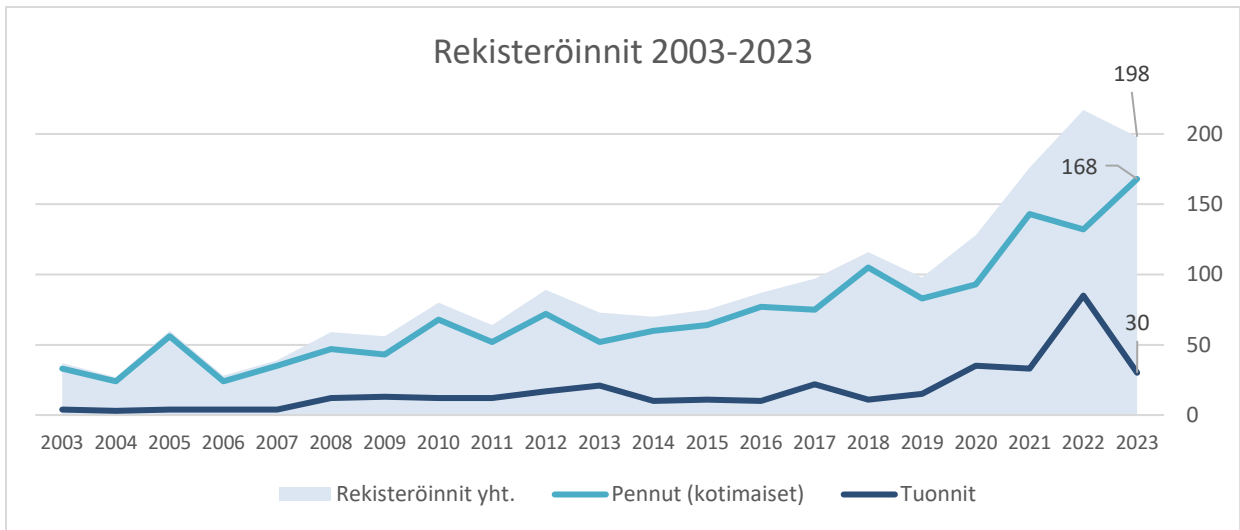

Polvitutkimustulokset 2003-2021 syntyneillä shiboilla

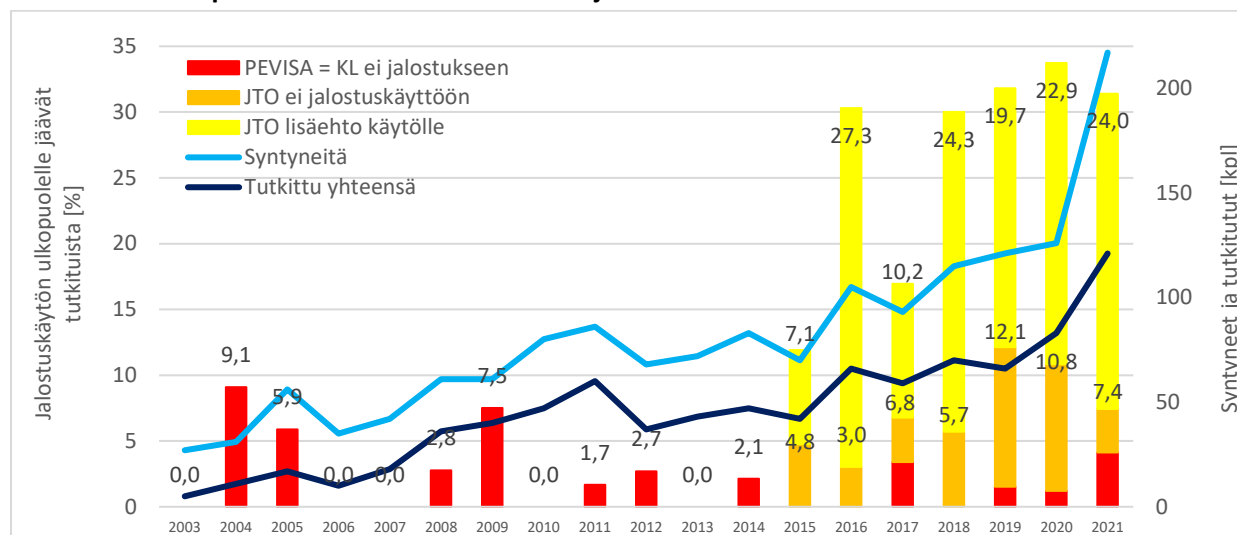
Silmätutkimustulokset 2003-2021 syntyneillä shiboilla

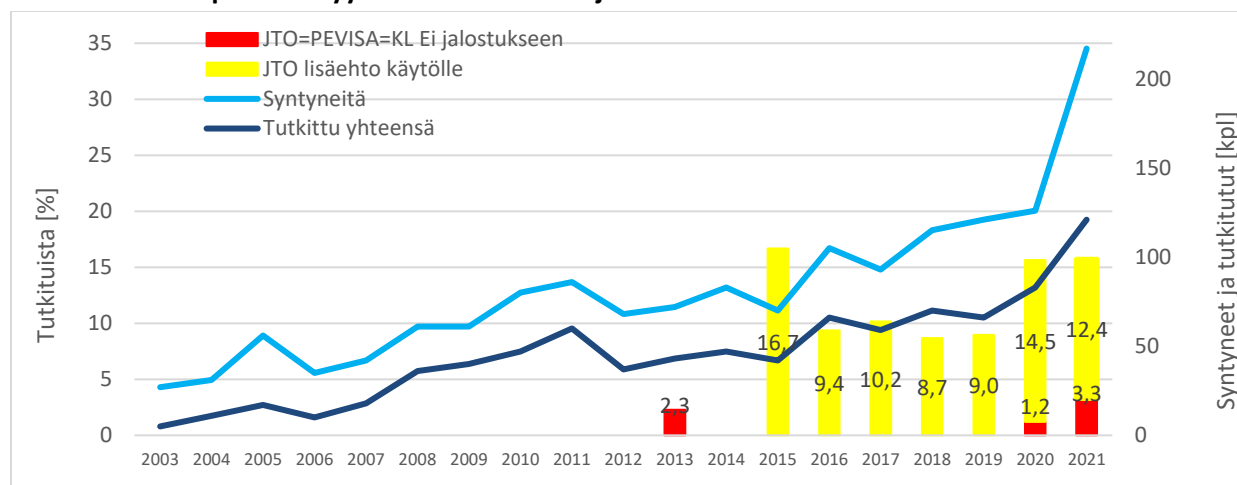

Liite 4: Jalostuksen ulkopuolelle rajattujen koirien osuudet

Jalostuksen ulkopuolelle lonkkatuloksen vuoksi jäävien koirien osuus

Jalostuksen ulkopuolelle kynnärtuloksen vuoksi jäävien koirien osuus

Jalostuksen ulkopuolelle polvituloksen vuoksi jäävien koirien osuus

